ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

2015 YILINDAN SONRA TÜRKİYE'NİN SINIR ÖTESİ ASKERİ GÜÇ KULLANIMININ İÇ SİYASETE ETKİLERİ

Ali AVŞAROĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Prof. Dr. Ertan BEŞE

Çankırı- 2023

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

2015 YILINDAN SONRA TÜRKİYE'NİN SINIR ÖTESİ ASKERİ GÜÇ KULLANIMININ İÇ SİYASETE ETKİLERİ

Ali AVŞAROĞLU
ORCID: 0000-0003-3194-6379

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Ertan BEŞE

Çankırı – 2023

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ v

TEZ KABUL VE ONAY v

ÖNSÖZ vii

ÖZET viii

ABSTRACT ix

KISALTMALAR x

ŞEKİL LİSTESİ xii

1. GİRİŞ 1

1.1 Araştırmanın Amacı ve Önemi 1

1.2 Çalışmanın Yöntemi 2

1.3 Araştırmanın Konusu 3

1.4 Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları 3

2. BÖLÜM **4**

TEORİK VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE **4**

2.1 Kavramsal Çerçeve 4

2.1.1 Sınır Ötesi Operasyonlarda "Güvenlik" Kavramı 4

2.1.1.1 Tarihsel Süreçte Güvenlik 5

2.2.1 Ulusal Güvenlik 7

2.1.1.2 Jeopolitik 9

2.2.1.2 Strateji 10

2.3 Ulusal Güvenlik Politikası Tanımı ve İçeriği 11

2.4 Dış Politikanın İç Siyasetle Etkileşimi 12

2.4.1 Dış Politika ve Neoklasik Realizm 15

2.5 Uluslararası Siyaset ve Bir Aracı Olarak Sınır Ötesi Kuvvet Kullanımı 16

2.5.1 Uluslararası İlişkiler 18

2.5.2 Sınır Ötesi Kuvvet Kullanımı 21

2.5.2.1 BM Güvenlik Konseyi Kararıyla Kuvvet Kullanımı 23
2.5.2.2 BM Genel Kurul Kararıyla Kuvvet Kullanımı 24
2.5.2.3 Devletlerin Meşru Müdafaa Hakkına Dayanarak Kuvvet Kullanması 26
2.6 Sınır Ötesi Askeri Operasyonlar Kavramı 27
2.6.1 Uluslararası Hukuk 27
2.6.2 Sınır Ötesi Operasyonların Uluslararası Hukuktaki Yeri Nedir? 30
2.6.3 Meşru Müdafaa Hakkı 30
2.6.3.1 Meşru Müdafaa 31
2.6.3.2 Bireysel Meşru Müdafaa Hakkı 33
2.6.3.3 Devletlerin Haklarına Silahlı Saldırı Şartı 33
2.6.3.4 Meşru Müdafaa Sonucunda BM Güvenlik Konseyine Bilgilendirme 34
3. BÖLÜM 36
2015 VE SONRASI TÜRKİYE'NİN SINIRÖTESİ OPERASYONLARI..... 36
3.1 Terör Örgütleri 38
3.1.1 Sınır Ötesi Askeri Güç Kullanımında PKK/KCK Terör Grupları 38
3.1.2 Sınır Ötesi Askeri Güç Kullanımında PYD / YPG Terör Grupları 40
3.1.3 DEAŞ ve İŞİD Terör Örgütleri 41
3.2 Şah Fırat Operasyonu (2015) 43
3.3 Fırat Kalkanı Harekâtı (2016) 45
3.4 Zeytin Dalı (Afrin) Harekâtı (2018) 48
3.5 Barış Pınarı Harekâtı (2019) 50
3.6 Bahar Kalkanı Harekâtı (2020) 52
3.6.1 Rusya ve ABD'nin Türkiye'nin Sınır Ötesi Askeri Harekâtlarına Tepkisi 54
3.7 Gara Operasyonu (2021) 57
3.8 Türkiye'nin Sınır Ötesi Operasyonlarındaki Başarısında Etkili Olan Faktörler 59
3.9 Değerlendirme 61

4. BÖLÜM 63

SINIRÖTESİ OPERASYONLARIN İÇ SİYASET ÜZERİNDEKİ ETKİSİ 63

4.1 Türkiye'nin Coğrafi ve Jeopolitik Boyutu 64

4.2 Sınır Ötesi Operasyon Kavramı ve Kapsamı 65

4.2.1 Sınır Ötesi Askeri Güç Kullanımlarında Medya Etkisi..... 66

4.3 İç Siyaset Tanımı ve Kapsamı 67

4.3.1 Siyasi Partiler 67

4.3.2 Siyasi Liderler 68

4.3.3 İktidarın Söylem ve Politikaları 70

4.3.4 Muhalefetin Söylemi ve Eleştirileri 71

4.4 Sınır Ötesi Güç Kullanımı Hakkında Olumlu Düşünen Siyasi Partiler 73

4.4.1 Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP)..... 73

4.4.2 Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)..... 76

4.4.3 Sınır Ötesi Askeri Güç Kullanımlarına Destek Veren Diğer Partiler .. 77

4.5 Sınır Ötesi Güç Kullanımı Hakkında Olumsuz Düşünen Siyasi Partiler 78

4.5.1 Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) 78

4.5.2 İYİ Parti..... 80

4.5.3 Halkların Demokratik Partisi (HDP) 83

4.5.4 Sınır Ötesi Askeri Güç Kullanımlarına Destek Vermeyen Diğer Partiler 84

4.6 Sivil Toplum Kuruluşlarının Önerileri 84

5 SONUÇ 86

KAYNAKÇA 92

ÖZGEÇMİŞ..... 104

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım *2015 Yılından Sonra Sınır Ötesi Askeri Güç Kullanımlarının İç Siyasete Etkileri* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

04 / 05 / 2023

İmza

Ali AVŞAROĞLU

TEZ KABUL VE ONAY

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ali AVŞAROĞLU tarafından hazırlanan *2015 Yılından Sonra Sınır Ötesi Askeri Güç Kullanımının İç Siyasete Etkileri* başlıklı bu çalışma, *[Savunma Sınavı Tarihi]* tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *[oybirliği/oy çokluğuyla]* başarılı bulunarak jürimiz tarafından Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman	:	Prof. Dr. Ertan BEŞE	İmza: ……..
Üye	:	Dr. Öğr. Üyesi Hediye Şirin AK	İmza: ……..
Üye	:	Prof. Dr. Aytekin GELERİ	İmza: ……..

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun ...../..../ 2023 tarih ve ..... sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Coşkun POLAT

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

"2015 yılından sonra Türkiye'nin Sınır Ötesi Askeri Güç Kullanımlarının İç Siyasete Etkileri" adlı bu çalışma, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Öncelikle tez konumun belirlenmesinde ve çalışmalarıma yön verilmesinde bana yol gösteren, çalışmam boyunca değerlendirmeleri ve önerileriyle ilgi ve desteğini esirgemeyen, bilgi birikimiyle çalışmama farklı açılardan bakmamı sağlayan saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. Ertan BEŞE'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Beni bu günlere getiren, tüm hayatım boyunca yanımda olan, maddi ve manevi her türlü desteklerini esirgemeyen, aldığım kararları her zaman destekleyen, sadece bu çalışma sürecinde değil tüm hayatım boyunca beni cesaretlendiren, tezimin tüm aşamalarında kahrımı çeken, yoluma ışık tutan ve varlıklarıyla bana güç veren kıymetli annem Emine AVŞAROĞLU'na, babam Ömer AVŞAROĞLU'na, abim Avşar AVŞAROĞLU'na, yengem Gülşah AVŞAROĞLU'na ablam Ayşin ERDAL'a, ablam Tevhide ALTUN'a ve diğer aile fertlerim ile, çalışmamı tamamlamam konusunda beni motive eden, zor zamanlarımda her zaman yardımıma yetişen ve her daim yanımda olduğunu hissettiğim sevgili eşim Nurefşan AVŞAROĞLU'na ve henüz varlığını ve sevincini yeni öğrendiğimiz kıymetli yavruma sonsuz teşekkürü bir borç bilirim.

04 /05 /2023

Ali AVŞAROĞLU

ÖZET

Tezin Başlığı : 2015 yılından sonra Türkiye'nin Sınır Ötesi Askeri Güç Kullanımlarının İç Siyasete Etkileri
Tezin Yazarı : Ali AVŞAROĞLU
Danışman : Prof. Dr. Ertan BEŞE
Anabilim Dalı : Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Tezin Türü : Yüksek Lisans
Kabul Tarihi : 04.05.2023

2011 yılında başlayan Arap Baharının etkisiyle Ortadoğu ülkelerini etkisi altına alan ve Güney sınırımızda yer alan Suriye içerinde baş gösteren iç karışıkların sonucunda ülkemize gelen yoğun göçün ve terör saldırılarının önlenmesi açısından, BM'nin 51. maddesi uyarınca başlatılan harekatlar ile, 2015 yılında kısmen "Şah Fırat Operasyonu" ile başlayan harekatların, "2016 Fırat Kalkanı, 2017 İdlip Operasyonu, 2018 Zeytin Dalı Harekâtı, 2019 Barış Pınarı Harekâtı, 2020 yılında ise halen devam eden Bahar Kalkanı Harekâtı" ile devam etmekte olup, Türkiye sınır güvenliğini koruma adına önemli adımlar atılmıştır. Türkiye, yapılan sınır ötesi askeri güç kullanımlarında Türk Savunma Sanayi'nin geliştirmiş olduğu yerli ve milli olarak üretilen teçhizatları kullanmıştır.

Genel olarak bakılacak olursa; gerçekleşen operasyonların başarılı olması ve olumlu sonuçların meydana gelmesi neticesi olarak iç politika ekseninde, siyasi partilerinin seçim beyannamelerinde yapılan operasyonların olumlu ve olumsuz görüş bildiren partiler ele alınmış ve siyasi partilerin iç politika ekseninde etkin rol oynama çabası ele alınarak bu çalışma yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İç ve Dış Politika, Siyasi Partiler, Sınır Güvenliği, Sınır Ötesi Askeri Güç Kullanımları, Ulusal Güvenlik

ABSTRACT

Title of the Thesis : The Effects of Turkey's Cross-Border Military Operations on Domestic Politics after 2015
Author : Ali AVSAROGLU
Supervisor : Prof. Dr. Ertan BESE
Department : Political Science and Public Administration
Thesis Type : Master's Thesis
Date : 04.05.2023

As a result of the internal conflicts that emerged within Syria and affected the Middle East countries, starting with the Arab Spring in 2011 and the intense migration to our country as well as the terrorist attacks, operations initiated under Article 51 of the UN have been ongoing since the partially successful "Shah Firat Operation" in 2015, with "2016 Euphrates Shield Operation, 2017 Idlib Operation, 2018 Olive Branch Operation, 2019 Peace Spring Operation" and the ongoing "Spring Shield Operation" in 2020, important steps have been taken to protect Turkey's border security. Turkey has used domestically produced equipment developed by the Turkish Defense Industry in the cross-border military operations carried out.

In general, with the success of the operations and the emergence of positive results, political parties' views on the operations, whether positive or negative, have been discussed in their election manifestos, and their efforts to play an active role in the domestic political agenda have been examined in this study.

Keywords: Internal and external politics, political parties, border security, cross-border military operations, and national security

KISALTMALAR

CB	Cumhurbaşkanlığı
AKP	Adalet ve Kalkınma Partisi
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
CHP	Cumhuriyet Hareket Partisi
HDP	Hakların Demokratik Partisi
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
AB	Avrupa Birliği
İHA	İnsansız Hava Aracı
SİHA	Silahlı İnsansız Hava Aracı
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
HAVELSAN	Hava Elektronik Sanayii
ROKETSAN	Roket Sanayii ve Ticaret AŞ
ASELSAN	Askerî Elektronik Sanayi
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
NATO	Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
ÖSO	Özgür Suriye Ordusu
IŞID	Irak-Şam İslam Devleti
PYD	Partiya Yekitiya Demokrat/Demokratik Birlik Partisi
YPG	Halk Koruma Birlikleri veya Halk Savunma Birlikleri
DEAŞ	Irak Şam İslam Devleti
BM	Birleşmiş Milletler
TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri
MMU	Milli Muharip Uçak

S.	Sayfa
AA	Anadolu Ajansı
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
TİP	Türkiye İşçi Partisi
SETA	Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı
ORSAM	Ortadoğu Araştırmaları Merkezi
DPE	Dış Politika Enstitüsü
UMH	Ulusal Mutabakat Hükümeti

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil No **Sayfa**

Şekil 3.1**:** Fırat Kalkanı Harekatında Oluşturulmak İstenilen Güvenli Bölge hedefleri……...51

Şekil 3.2: Fırat Kalkanı Harekâtı Sonucunda Oluşturulan Güvenli Bölge…….....53

Şekil 3.2: Zeytin Dalı Harekâtı Sonucu Kontrol Altına Alınan Afrin ve Bölgesi…….....54

Şekil 3.3: Barış Pınarı Harekâtında Kontrol Altına Alınan Bölge…….....56

Şekil 3.4: Bahar Kalkanı Harekatı Antlaşması Sonrası Bölge İşleyişi……..…….…..58

Şekil 3.5: TSK'nın Harekât Alanları ve PK Kampları……63

1. GİRİŞ

1.1 Araştırmanın Amacı ve Önemi

Türkiye, coğrafi ve jeopolitik konumuyla beraber köklü tarihi ve güçlü bir güvenlik kültürüne sahip bir ülkedir. Her dönemde güvenlik kavramına büyük önem veren Türkiye'nin ulusal güvenlik anlayışı, tehdit algılamaları, strateji anlayışı, dış politika belirleyicileri ve tarihi gibi belirleyici unsurlar tarafından şekillenmiştir. Türkiye'nin güçlü güvenlik kültürü, tarihsel mirası, coğrafi ve jeopolitik konumu, kurucu kadronun batılılaşma anlayışı ve Türk Silahlı Kuvvetleri'nin (TSK) tutum ve yaklaşımı gibi faktörlerden etkilenerek şekillenmiştir. Ancak, "güvenlik kültürü" kavramı sürekli bir yapıya sahiptir ve değişimi uzun süreler gerektirir. Son dönemlerde, Türkiye'nin güvenlik kültüründe bazı değişimlerin başladığı gözlemlenmektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemleriyle başlayan ve Cumhuriyet döneminde zaman zaman devam eden savunma odaklı, batıya yönelik pasif dış politika anlayışı (1974 Kıbrıs Barış Harekâtı hariç), AKP'nin benimsediği yeni güvenlik konsepti ve proaktif dış politika anlayışı sayesinde 2010 yılından itibaren değişime uğramaya başlamıştır.

Son yıllarda Türkiye'nin gerçekleştirmiş olduğu sınır ötesi askeri güç kullanımları, küresel güçlerinde yer aldığı çok uluslu bir güç müdahalesi içeriğine neden olmuştur. Güney ve Güneydoğu sınırımızda ki ülkeler başta olmak üzere yeni güvenlik politikaları geliştirilmiştir. Suriye içerinde baş gösteren iç savaştan dolayı ve en uzun sınır hattına sahip ülke Türkiye'nin Suriye politikası "sınır güvenliği ve güvenli bölge" anlayışı etrafında şekillenmiştir.

2010 yılının aralık ayında başlayan "Arap Baharı", Ortadoğu'da büyük sorunların doğmasına neden olmuştur. 18 Aralık itibariyle tüm Ortadoğu ülkelerine yayılmıştır. Tunus'ta başlayan gösteriler Mısır, Libya, Bahreyn, Yemen, Suriye olmak üzere tüm Afrika ve Ortadoğu ülkelerine sıçrayarak önemli sonuçlar doğurmuştur. "Arap Baharının" en yoğun yaşandığı ülke Suriye olmuştur. Kısa bir zaman zarfın da tüm ülke içinde yayılan gösteriler yoğun bir çatışmaya dönmüştür. Yapılan eylemlerin sonucunda binlerce kişi hayatını kaybetmiş ve milyonlarca kişi yerinden edilerek, ülke içinde çok karmaşık bir iç savaşa tanık olunmuştur. Suriye'de yaşanan süreç yönetim boşluklarının oluşmasıyla birlikte iç dinamiklerden çok dış faktörlerin devreye girmesi ve yönlendirmesinden etkilenmiştir. Türkiye, Suriye'deki uluslararası devletler ABD,

Rusya ve Ortadoğu'daki İran, Irak, Sudi Arabistan gibi ülkelerle yapılan ikili görüşmelerde, 2015 yılında gerçekleştirilen "Şah Fırat Operasyonu" sonrasındaki basın açıklamalarında, "Güvenli Bölge ve Sınır Güvenliği" kavramlarını sıklıkla kullanmıştır.

2013 yılında Güney sınırımızda yer alan Suriye içerisindeki iç karışıklıktan fırsat bulan terörist grupların Türkiye sınırında bulunan şehirler ve ilçelere yaptıkları roket ve havan saldırıları Türkiye'nin bu bölgedeki güvenliğini artırarak gerekli önlemleri almasını gerektirmiştir. Türkiye kendi sınır güvenliği hususunda ilk başta Beşar Esad ile bir araya gelerek yaptığı müdahalelerin yanlış olduğunu ifade edilmiş Türkiye üzerine terörist grupların yapmış olduğu saldırılar doğrultusunda Suriye içerinde yer alan ve terörist grupların bulunduğu bölgelere operasyonlar gerçekleştirilmiştir.

Yaşanan gelişmeler Türkiye'nin iç politik yapısını etkilemiş, iktidar ve muhalefet Suriye'de yürütülen askeri politikada fikir ayrılığına düşse de Türkiye'nin "Güvenli Bölge ve Sınır Güvenliği" problemlerinde mecliste yer alan HDP dışına diğer partiler, Türkiye'nin güvenliği ve sınır güvenliği açısından ortak düşünmektedir. İktidar ve muhalefet yapılan sınır ötesi askeri müdahalelerde uygulanan politikalar bakımından ayrışmalar yaşamıştır.

Bu çalışma, sınır ötesi askeri güç kullanımları sonucunda iç politikaya yansımalarının nasıl yorumladığının tespitine yöneliktir.

1.2 Çalışmanın Yöntemi

Çalışma 2015 yılından sonra sınır ötesi askeri operasyonların iç siyasete etkileri neticesinde bölgede yaşanan askeri, ekonomik, stratejik, diplomatik ve sosyo- kültürel durumları kapsamaktadır. Yapılan araştırma güncel bir konu olması sebebiyle, halen Güney sınır hattında devam eden operasyonların varlığı ve yeni gelişmelerin yaşanmasından dolayı 2015 ve sonrası olarak ele alınmıştır.

Tezin birinci ve ikinci bölümleri, nitel araştırma yönteminden yararlanarak ilgili alanlara ilişkin literatür çalışmalarını yansıtırken, diğer bölümler de ise konunun iç politik boyuta yansımasını ele almak için içerik analizi ve söylem analizi yöntemleri kullanılmış ve bu amaçla incelenmiştir. Bu bağlamda, konunun güncel olması da dikkate alınmıştır.

Tezin içeriği için gerekli literatür taraması yapıldıktan sonra, yerli ve yabancı kaynaklardan makaleler, kitaplar, araştırma raporları ve tezlerden faydalanılmıştır. Ancak, üç ve dördüncü bölümde iç politik boyuta yönelik değerlendirmeler yapılırken konunun güncel olması sebebiyle, süreli yayınlar ve internet kaynaklarından da yararlanılmıştır.

1.3 Araştırmanın Konusu

Bu tezin konusu, sınır ötesi askeri güç kullanımları ile 2015 ve sonrasında gelişen sınır ötesi operasyonların sosyo- kültürel, ekonomik, askeri, jeopolitik ve stratejik konuların iç politika ekseninde yansıması açısından yapılan operasyonların, siyasi partilerin beyannamesinde yer alan terör ve sınır ötesi operasyonlarına verilen tepkileri içermektedir.

1.4 Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Bu tez çalışmasında, Türkiye'nin 2015 yılından bu yana gerçekleştirdiği sınır ötesi askeri operasyonlar kapsamına bakılarak, dış politika ekseninde Türkiye'nin gerçekleştirmiş olduğu sınır ötesi operasyonların haklılığına değinilerek, "Şah Fırat Operasyonu", "Fırat Kalkanı Operasyonu", "Bahar Kalkanı Harekâtı (İdlib Operasyonu)", "Zeytin Dalı Operasyonu", "Barış Pınarı Harekâtı", "Bahar Kalkanı Harekâtı" ve "Gara Operasyonları" incelenerek, bu operasyonların iç politikayı nasıl etkilediği ve mecliste yer alan siyasi partilerin seçim beyannamelerinde terör ve sınır ötesi askeri operasyonlar hakkında neler düşündükleri ile yeni kurulan siyasi partilerin sınır ötesi güç kullanımlarına yönelik olumlu ve olumsuz görüşleri ele alınmıştır.

2. BÖLÜM

TEORİK VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölüm, tez içerisinde sıklıkla kullanılan temel kavramların açıklanması ve tezin daha anlaşılabilir hale getirilmesi amacıyla yazılmıştır. Ayrıca, sınır ötesi askeri güç kullanımlarının tarihsel süreç içerisinde ortaya çıkışı, gelişimi ve değişim durumlarına ilişkin bir analiz sunulmuştur.

2.1 Kavramsal Çerçeve

2.1.1 Sınır Ötesi Operasyonlarda "Güvenlik" Kavramı

Securitas (güvenlik) kelimesi, Latince se (olmaksızın) ve cura (endişe) kelimelerinin birleşmesinden türemiştir ve "endişeden uzak olma ve sükûnet" anlamına gelir. Bu kavramı ilk kez kullanarak Cicero (M.Ö. 106-143) şöyle demiştir: "Securitas (güvenlik), hiçbir tehlikeye karşı endişe duymamak, huzur ve güven içinde olmaktır." Başka bir eserinde ise şu şekilde ifade etmiştir: "Securitas (güvenlik), insanın iç huzurunu sağlayan bir erdemdir ve güvenlik duygusunu yaratır." Cicero'nun bu tanımları, güvenlik kavramının sadece fiziksel tehditlerden değil, aynı zamanda zihinsel ve duygusal tehditlerden de korunma gereksinimini vurgulamaktadır (Aydın vd. 2012, s. 200).

Güvenlik kavramı, tarihin başlangıcından bu yana var olan ve uluslararası ilişkiler, siyaset bilimi, sosyoloji, felsefe gibi birçok disiplinin çalışma konusu olan bir alandır ve bu nedenle disiplinler arası bir kavram olarak kabul edilir.

Güvenlik kavramı, insanların yanı sıra hayvanlar, aileler, devletler gibi birçok varlık ve oluşumun merkezinde yer alan ve var olma ve esas teşkil etme noktasında etkili olan bir kavramdır. İnsanların hayatlarının her aşamasında kullanılan bir terim olan güvenlik, bireysel ve toplumsal yaşamın her alanında ciddi bir önem taşımaktadır. Örneğin, çocukların, ailelerin, binaların, şirketlerin ve devletlerin güvenliği gibi birçok alanda güvenlik arayışı vardır. Bu nedenle, güvenlik büyük ölçüde bir yaşamsal zorunluluk olarak kabul edilebilir (Dedeoğlu, 2003, s. 27).

Güvenlik kavramı, varlığın korunması ve sürdürülmesi amacı taşıyan her türlü davranış biçiminde karşılaşılan bir olgudur. Bireyin güvenlik arayışı, kendisi, ailesi, işi, parası, dini, ülkesi gibi farklı alanlarla açıklanabilir. Ancak bireyin istekleri veya

yaşadığı koşullar değişse de güvenlik yaşamın temel dinamiği olarak kalır. Güvenlik arayışı, her birey için farklılaşsa da hayati bir öneme sahiptir (Dedeoğlu, 2003, s. 27).

Güvenlik, varlığın korunması ve yaşamını idame ettirmesi için önemli bir olgudur. Bu amaçla, içsel tehditler, dışsal tehditler ve bu türden tehdit algılamalarının varlığına dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu unsurlar, bir kişinin veya kuruluşun güvenliğini tehdit edebilir ve bu nedenle, güvenlik önlemleri alınarak bu tehditlerin ortadan kaldırılması veya en aza indirilmesi gerekmektedir. İçsel tehditler, organizasyonun içinden kaynaklanan güvenlik riskleridir ve örneğin çalışanların kötü niyetli davranışları veya hataları gibi faktörler tarafından oluşturulabilir. Dışsal tehditler ise organizasyonun dışından kaynaklanan güvenlik riskleridir ve örneğin doğal afetler, saldırılar veya siber saldırılar gibi faktörler tarafından oluşturulabilir. Bu tehditlerin varlığı, güvenlik açısından ciddi bir risk oluşturabilir ve bu nedenle, organizasyonların bu tehditleri önceden belirleyerek uygun önlemler almaları önemlidir (Caşın, 1993, s.22).

"Güvenlik" kavramı, güvensizlik ihtimallerinin ortadan kaldırılması durumunu ifade ederken, güvensizlik ihtimalleri ise kişilerin şiddete maruz kalma, yokluk, yoksunluk ve yoksullukla karşılaşma ihtimallerini ifade eder. Bu ihtimaller riskleri gündeme getirerek, gerçekleşme yakınlığına bağlı olarak endişe ve korku duygularını yaratır. Tehlikelerin yakınlığı ve büyüklüğü ise algılara veya olgulara dayanarak "tehdit" olarak değerlendirilir. Bu nedenle, "güvenlik kavramı", güvensizlik ihtimallerinin en aza indirildiği bir durumu ifade eder (Dedeoğlu, 2003, s. 29).

Güvenlik ihtiyacı, Abraham Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Piramidi teorisinde en temel ikinci ihtiyaç olarak yer alır. Piramidin en alt basamağında yer alan fizyolojik ihtiyaçların ardından gelir ve bu ihtiyaç karşılanmadan üst basamağa geçilemez. Maslow'un teorisine göre, güvenlik ihtiyacının karşılanmasıyla birlikte farklı ihtiyaçların karşılanması için bir zemin oluşur (Çakar ve Kula, 2015, s. 194-197).

2.1.1.1 Tarihsel Süreçte Güvenlik

Güvenlikle ilgili hususların tarihini araştıracak olursak M.Ö 3000'li yıllara kadar gittiği görülmektedir. Sümer site devletleri arasındaki güç mücadelesi ve birbiri üzerinde hâkimiyet kurma çabaları, güvenlik kavramının tarihsel gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Bu süreçte, çatışma-uzlaşma ve tehdit unsurları da güvenlik

kavramının ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır. Din eksenli savaşlar ise tarihsel gelişimde önemli bir noktayı oluşturmaktadır. Önceleri, "güvenlik" kavramı ganimet, fetih ve yağma gibi kavramlarla ilişkilendirilirken, tek tanrılı dinlerle birlikte "cihat" kavramı din merkezli hale geldi. Bu duruma en iyi örnek, Hıristiyan dünyasındaki haçlı seferleri ve İslam dünyasındaki gaza, fütüvvet ve cihat anlayışıyla yeni bölgelere hâkim olma ve mevcut toprakları koruma şekilleridir.

Din, günümüzde "güvenlik" kavramının şekillenmesinde etkili olan önemli bir faktördür. Din eksenli savaşlar, dinler arası mücadeleler ve özellikle batıda ortaya çıkan mezhepsel çatışmalar, din olgusunun güvenlik açısından önemli bir faktör haline gelmesine neden olmuştur. Örneğin, 1204 yılındaki Latin istilası sırasında Ortodoksların Katolikler tarafından saldırıya uğraması, bu etkiyi gösteren bir örnektir. Din adına yürütülen terör faaliyetleri, dinin güvenlik olgusu üzerindeki etkisine en açık örnektir.

Orta Çağ'ın sonlarına doğru, savaş araçlarının çeşitlenmesiyle birlikte, "güvenlik" kavramı ve güvenliği sağlamak için yapılan ve uygulanan araçlar yeniden ele alınarak yeni formlarıyla şekillenmiştir (Dedeoğlu, 2003, s. 49).

Toplumların ve devletlerin güvenlik yaklaşımları ve politikaları, güvenliği sağlamak için kullanabilecekleri araçlarla birlikte şekillenir. Örneğin, İstanbul'un fethi sırasında ortaya çıkan büyük toplar, kale duvarlarını yıkma yeteneğiyle birlikte güvenlik araçlarına bir örnek teşkil etmektedir. Benzer şekilde, Orta Çağ'ın sona ermesi ve merkezi krallıkların güç kazanması, güvenliği tehdit eden faktörlerin farklılaşmasıyla birlikte güvenlik yaklaşımlarını da değiştirmiştir. Bu durumda, güvenliği sağlamak için kullanılan araçlar artarken, güvenlik tehditleri de değişim göstermektedir (Dedeoğlu, 2003, s. 49).

Bugünün güvenlik tanımı, tarihte Fransız İhtilali (1789) ve Birinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan ulus-devlet anlayışlarından önemli ölçüde etkilenmiştir. Her ulus, kendi devletinin güvenliğini sağlamak için farklı yollar izlemiş ve politikalar geliştirmiştir. Ancak, güvenlik tanımı sürekli olarak evrim geçirmekte ve günümüzde uluslararası iş birliği ve barışçıl çözümler de önemli bir yer tutmaktadır.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından, dünya düzeni yeniden şekillenmiş ve iki kutuplu bir yapı oluşmuştur. Bu dönem, "Soğuk Savaş" olarak adlandırılmıştır ve nükleer

silahlanma politikaları izlenmiştir. Bu politikalar sonucunda birçok devlet tehdit altında kalmıştır ve çok katmanlı bir güvenlik anlayışı ortaya çıkmıştır. Bu döneme denk gelen uluslararası örgütler arasında Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO), Avrupa Konseyi, Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve Varşova Paktı gibi birçok örgüt yer almaktadır. Bu örgütler devletler üstü aktörler olarak karşımıza çıkmıştır.

Sonuç olarak, "güvenlik" kavramı değişken bir kavramdır ve zamanın özelliklerine göre kendini günceller. Güncel bir örnek olarak, dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgını ve bulaşıcı hastalık tehdidi, birçok devletin güvenlikleri hakkında yeni politikalar geliştirmelerine neden olmuştur. Bu, güvenlik kavramının sadece askeri tehditlerle sınırlı olmadığını ve daha geniş bir kapsama sahip olduğunu göstermektedir (Çakar ve Kula, 2015, s.197).

Görüldüğü üzere güvenliğin, tarihsel dönemleri ve etki ettiği alanlar sadece sınır güvenliği ya da ülkelerin askeri güçleriyle alakalı olmayıp birçok alana etki edebilmektedir. Bu yaklaşıma yönelik global çapta birçok araştırma alanı bulunmakta ve farklı perspektifler sunan yaklaşımlar mevcuttur.

Kavramın çok geniş bir alana yayılması ve birçok farklı konuyla bağlantılı olması, ilgili uzmanlar için bazı zorluklar yaratsa da günümüzde giderek daha önemli hale gelerek, akademik literatürde yerini sağlamlaştırmaktadır.

2.2.1 Ulusal Güvenlik

"Ulusal güvenlik" kavramı, bir devletin iç ve dış tehditlere karşı korunması ve devam eden istikrarı sağlama amacıyla aldığı politika, strateji ve tedbirlerin bütünüdür. "Devlet" kavramının ortaya çıkmasıyla birlikte devletin güvenliğini sağlamak birincil amaç haline geldi. "Ulusal güvenlik", devletin kendisi ve vatandaşlarının tam olarak güvende olmasının sağlanması anlamına gelir (Özalp, 2019, s.4).

Devletin askeri, ekonomik, sosyal açıdan ileri taşınması, diğer saldırgan devletlere karşı koyabilme kabiliyetinin oluşması ve ulusal güvenliğin artması, toplumun refah seviyesinin yükselmesi açısından devletlerin gelişimi ve kalkınması için hayati önem taşımaktadır. "Ulusal güvenlik" kavramını tanımlarken, zaman, mekân ve coğrafya gibi üç önemli belirleyici faktör dikkate alınmalıdır. Örneğin, Osmanlı İmparatorluğu'nun ulusal güvenlik stratejisini anlamak için öncesi bağlamı iyi bilmek ve uygulanan politikalara hâkim olmak gerekmektedir. Ayrıca, İbn Haldun'un

“coğrafya kaderdir” sözü doğrultusunda, insanın yaşadığı coğrafya hem fiziksel hem de jeopolitik ve jeostratejik açıdan uygulanan politikalar üzerinde etkili olmaktadır. Her devlet, önceki devletin politikalarını gözden geçirerek artıları ve eksileri değerlendirir ve buna göre politikalar geliştirir. Bu yaklaşım, ulusal güvenlik bağlamında da geçerlidir. Çünkü devletler arasında üstün bir aktör bulunmadığından, siyasi meşruiyetin evrensel standartlarını oluşturma sorumluluğu devletlere düşmektedir. Bu sebeple, güvenlik olgusu devletlerin sorumluluğu altında bulunmaktadır (Küçükyılmaz, 2019, s. 99).

Ulusal güvenlik tanımı yapılırken, dikkat edilmesi gereken önemli bir ayrım, güvenlik olgusunun dış ve iç güvenlik şeklinde incelenmesidir. İç güvenlik, öncelikle devletin iç tehditleriyle mücadele etmek için alınan önlemleri kapsar; ancak aynı zamanda dış tehditlere de dikkat edilerek, kamu düzeninin bozulmasına neden olan unsurların engellenmesi hedeflenir. Bu amaçla, ulusal güvenliğin sağlanması için önlemler alınmaktadır. Temel hak ve özgürlükler, anayasal koruma altındadır, ancak bu haklara yönelik bir tehdit ortaya çıktığında sıkıyönetim veya olağanüstü hâl gibi önlemler alınarak iç güvenlik sağlanabilir. Dış güvenlik ise, yabancı devletlerin saldırı politikalarına karşı koymayı içerir ve küreselleşme ile birlikte ulus devlet anlayışının zayıflaması, bölgesel dış güvenlik tehditlerinin artmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, uluslararası iş birliği ve etkin dış politikalar, küresel güvenlik açısından önemlidir (Asker, 2019, s. 5).

“Ulusal güvenlik” kavramının tanımında, güvenlik elitinin yaklaşımı da önemlidir. Bu yaklaşım, bir konunun ulusal güvenliğe tehdit olarak algılanıp politikalar geliştirilmesine veya tam tersi bir şekilde ilgili konunun ulusal güvenlik meselesi olarak görülmemesine neden olabilir. Bu durum, “güvenlikleştirme” olarak bilinen bir kavramla açıklanabilir ve güvenlik elitinin iç ve dış politikada sıklıkla kullanabileceği bir siyasi araç olabilir. Bu nedenle, ülkenin iç ve dış politikası, güvenlik elitinin belirlediği doğrultuda şekillenebilir (Toktaş ve Kurt, 2010, s. 20).

Ulusal güvenlik kavramı, Birinci Dünya Savaşı sonrasında tartışılmaya başlanmış ve İkinci Dünya Savaşı'nın ardından akademik düzeyde incelenmeye başlanmıştır. Başlangıçta devletlerin güvenliği, savaş koşullarındaki güvenlik olarak kabul edilmiş ve yapılan tanımlamalar, askeri ve dış kaynaklı tehditlerle sınırlı kalmıştır. Zamanla, “ulusal güvenlik” kavramı diğer birçok kavram gibi genişlemiş ve artık “devletin

varlığını sürdürmesi" şeklinde anlaşılmaktadır. Bu nedenle, kapsamı genişleyen ulusal güvenlik kavramı, çok geniş bir alana etki etmektedir. Bu durum daha önce de belirtildiği gibi geçerlidir (Gün, 2014, s. 18).

Sonrasında küreselleşen dünya ve özellikle İkinci Dünya Savaşı'nın ardından, devletlerin kendi anlayışlarında ve diğer devletlerle olan ilişkilerinde "ulusal güvenlik" konseptinde ve politikalarında önemli değişiklikler yaşandı.

Devlet dışı aktörlerin ortaya çıkması ve zamanla sisteme entegre edilmesi süreci, vatandaşların ve devletlerin ulusal düzeyde güvenlikten beklentilerinin ve isteklerinin artmasına sebep oldu. Bu talep ve istekler, vatandaşlar aracılığıyla devletlere ve ilgili kuruluşlara daha sık ve çeşitli şekillerde iletilmektedir. Ancak, ulusal güvenliğe duyulan ihtiyaç geçmişten günümüze sürekli olarak devam etmektedir ve her devlet kendi ve vatandaşlarının güvenliği için ulusal güvenlik kavramına önem vermektedir ve bu yönde politikalar geliştirmeye çalışmaktadır.

Bu bağlamda, "ulusal güvenlik" kavramının daha iyi anlaşılması için, bu kavramla ilişkilendirilen "jeopolitik", "strateji", "dış politika" gibi kavramlarının açıklanması uygun olacaktır. Konun anlamsa bütünlüğünün sağlaması için bu kavramların açıklanması önemli olacaktır.

2.1.1.2 Jeopolitik

"Jeopolitik" terimi, "geo" ve "politika" kelimelerinin birleşmesinden kaynaklanan bir terimdir. "Geo" kelimesi, yer, arazi veya dünya anlamına gelirken, "politika" kelimesi Türkçede karşılığı "siyaset" olan ve Yunanca kökenli "polis" kelimesinden türetilmiş bir terimdir. "Polis" kelimesi ise şehir ve şehir devleti anlamına gelmektedir. Bu nedenle, "jeopolitik" kelimesi, yerleşim birimlerinin ve dünya coğrafyasının politik ve stratejik etkileşimlerini ifade eder.

"Jeopolitik" terimi, kökeni itibariyle "siyasi eylemlilik" ve bu eylemliliğin gerçekleştiği "yerel çevre" arasındaki özel ilişkiyi vurgulayan bir terimdir. (Karabulut, 2005, s. 27).

Birden fazla tanımı yapılmış olan "jeopolitik" kavramı, neredeyse tüm tanımlamalarında "coğrafya", "politika" ve "devlet" kavramlarına atıfta bulunmuştur. Bu üç kavram, her tanımlama için "jeopolitik" kavramıyla ilişkilendirilir. "Jeopolitik" kavramı, kendine özgü bir tanım alanı yaratır ve bu alan üzerinde yapılan araştırmalar

“coğrafya” ve “politika” kavramlarına dayanarak politika oluşturma ve politika yapılacak alanlara yönelik verileri ortaya koyar.

“Jeopolitik” terimi, genellikle klasik ve modern jeopolitik olmak üzere iki ana kategoriye ayrılmaktadır. Klasik anlamda, jeopolitik daha çok bir devletin arazisi, nüfusu, etnik özellikleri, coğrafi konumu, askeri gücü, güvenliği ve yayılmacılığı gibi jeopolitik ve jeostratejik konuları kapsar. Öte yandan, modern jeopolitik daha çok bir devletin uluslararası ekonomik, politik, teknolojik, mali güç ve olanakları, yenilik (inovasyon) fırsatları, enerji kaynakları, dünya çapındaki imajı ve uluslararası süreçler üzerindeki etkisi, uygarlık göstergeleri gibi konularla ilgilenen yeni bir perspektif kazanmıştır (Hasanov, 2012, s. 202).

Jeopolitiğin unsurları üç temel başlık altında özetlenebilir. İlk olarak, coğrafi unsurlar değiştirilemeyen ve belirli bir ülke veya bölgenin özelliklerini yansıtan unsurlardır. İkinci unsur, beşerî veya değişken unsurları içerir ve politik, ekonomik, sosyal ve kültürel öğeleri kapsar. Üçüncü unsur ise zaman içinde meydana gelen değişikliklerdir ve güncel bir ülkenin mevcut durumunu yansıtır (İlhan, 2002, s. 319).

2.2.1.2 Strateji

“Strateji” ve “güvenlik” gibi kavramlar, farklı tanımlamalara sahip olabilen ve tarihsel süreçte farklı evrelerden geçerek günümüze kadar varlığını sürdüren kavramlardır. “Güvenlik” kavramı ile “tehdit” kavramı arasındaki bağlantı, “strateji” kavramı ile “güvenlik” kavramı arasındaki ilişkide de bulunmaktadır. Ancak, güvenlik anlayışı ve tehdit algısının stratejik düşünceye göre şekillenmesi, stratejinin önceliğinde yer alır (Dedeoğlu, 2003, s. 93).

1832’de yayınlanan “Savaş Üzerine” adlı eserinde, Prusyalı General Carl von Clausewitz, stratejiyi savaşın hedeflerine ulaşmak için muharebenin bir araç olarak kullanılması teorisi olarak tanımlamıştır. Benzer şekilde, İngiliz askeri tarihçi Sir Basil Henry Liddell Hart, 1941 yılında yayınlanan “Strateji: Dolaylı Tutum” adlı eserinde, stratejinin politikanın amaçlarını gerçekleştirmek için askeri kaynakların dağıtımı ve uygulanması sanatı olduğunu belirtmiştir. Prusyalı General Helmuth Karl Bernhard von Moltke'nin tanımına göre ise strateji, generalin emrine verilen kaynakların savaşın hedefine ulaşmak için pratik bir şekilde uyarlanmasıdır (Atalay, 2012, s. 3).

“Strateji” kavramının tarihsel gelişimi, çeşitli düşünürler tarafından farklı yorumlanarak tasvir edilmiştir. Ayrıca, mitolojik figürler ve mitler (Germen-İskandinav ve Yunan) de strateji kavramı içinde yer almıştır. Ayrıca, strateji kavramı belli dönemlere ayrılarak incelenebilir, bunlar; “klasik dönem”, “modern dönem” ve ‘nükleer dönem’ olarak adlandırılır (Seren, 2017, s. 21).

2.3 Ulusal Güvenlik Politikası Tanımı ve İçeriği

“Ulusal güvenlik politikası” terimi, modern bir kavram olan “ulusal güvenlik” kavramının genişletilmiş bir versiyonudur. Bu terim ilk olarak 19. yüzyılın ortalarında literatürde yer almış olsa da özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde ABD'nin 18 Ekim 1947’de kabul ettiği “National Security Act” (Ulusal Güvenlik Yasası) ile birlikte daha yaygın bir kullanım kazanmıştır. Bu terimin ABD’de ortaya çıkması ve diğer ülkelerde de benimsenmesi, ABD’nin İkinci Dünya Savaşı sonrasında kurduğu hegemonya ve uluslararası örgütlerin NATO, BM başta olmak üzere diğer benzeri örgütlerin varlığı sayesinde gerçekleşmiştir (Birdişli, 2017, s. 41).

Ulusal güvenlik politikası, bir ülkenin çıkarlarını ve menfaatlerini korumak için belirlediği yol haritasını yansıtır. Bu politikanın sorumluluğu tamamen siyasi iradeye aittir ve somut verilere dayalı, hamasi olmayan bir yaklaşım benimsenir. Güvenlik alanında izlenen politika, dış ve iç siyasette radikal değişiklikler olmadıkça milli çıkarları olumsuz etkileyecek köklü değişikliklere izin vermez. İktidar değişikliği durumunda bile, izlenen politika genellikle aynı kalır. Siyasi irade, güvenlik ve istihbarat birimlerinden yararlanarak bu politikayı oluşturur ve uzun vadede güvenlik politikalarında istihbarat birimlerinin önemi inkâr edilemez (Tezkan, 2000, s. 21).

İstihbarat kurumları, iç ve dış güvenlik, savunma politikaları gibi konularda herhangi bir siyasi erk veya ideolojiye bağlı kalmadan ülkelerin faydalanabileceği önemli araçlardır. Ancak, kurumlar arasındaki görev dağılımı ve koordinasyonun tutarlı ve denetlenebilir olması çok önemlidir. Aksi takdirde, “bürokratik oligarşi” olarak adlandırılan bölünmeler meydana gelerek, ülkede farklı politikaların hayati öneme sahip olan alanlarında olumsuz etkiler ortaya çıkarabilir. Bu nedenle, koordinasyon ve denetim mekanizmalarının etkin bir şekilde uygulanması, istihbarat kurumlarının güvenlik politikalarında doğru bir şekilde kullanılmasını sağlar (Born ve Leigh, 2008, s. 71,73).

Tarihsel süreç boyunca, "ulusal güvenlik" kavramı özellikle askeri-politik konular içinde yer aldığından, devletin güvenliğine yönelik her türlü girişim tehdit unsuru olarak algılanır ve bu nedenle bir güvenlik politikası oluşturma gereği duyulur. Bu bakış açısıyla, devletin güvenliği ve bekası merkezde yer alır ve devlet bu amaç doğrultusunda politikalar oluşturur ve uygular (Yılmaz, 2020, s. 46).

Uluslararası ilişkiler uzmanlarının birçoğu, güvenlik olgusunun artık sadece askeri değil, birçok alandan müteşekkil olduğunu ve bu durumun değişmesi gerektiğini savunmaktadır. Devletler, ulusal güvenlik politikaları oluştururken, ülkenin coğrafi ve jeopolitik özellikleri, tarihi mirası ve mevcut duruma göre farklı stratejiler izlerler. Ülkelerin güvenlik politikaları "tarafsızlık politikası", "bağlantısızlık politikası", "güç dengesi politikası" ve "ittifak politikası" gibi farklı kategorilere ayrılır (Yılmaz, 2020, s. 46).

Devletler, "ulusal güvenlik" politikalarını belirlerken, iç ve dış politikalarının birbirine uyumlu olmasına özen gösterirler. Bir devletin iç ve dış politikaları, ulusal güvenlik politikasını destekleyici nitelikte olmalıdır. Karar alıcılar, bu uyumu sağlamak için çaba harcadıkları ölçüde başarılı olurlar.

Türkiye'nin son dönem ulusal güvenlik politikasına genel olarak bakacak olursak, öncelikle uzun yıllar koalisyon hükümetleri ile yönetilen bir ülke olmasının yanı sıra, AKP, 2002 seçimleriyle iktidara gelmesiyle birlikte siyasi istikrar ve tek parti iktidarıyla ülke yönetiminde değişiklikler yaşanmıştır. Ancak Türkiye'deki hükümetler, "ulusal güvenlik" ve "savunma" konularında her zaman dikkatli olmuş ve askeri gelişmişliğe önem vermiştir.

Bu durum özellikle AKP hükümetinin son dönemlerinde farklı bir boyut kazanmıştır. Türkiye, izlediği politikalar sayesinde sadece 780 bin kilometrekareden değil, Orta Doğu, Kafkasya, Kuzey Afrika, Balkanlar ve Doğu Akdeniz'de etkili bir politika izlemiştir. Son dönemde savunma sanayisinde gösterilen başarılar ve dışa bağımlılığın azaltılması, Türkiye'nin "ulusal güvenlik politikası" açısından güçlenmesine katkıda bulunmuştur.

2.4 Dış Politikanın İç Siyasetle Etkileşimi

Dış politika ve iç siyaset arasındaki etkileşim, ulusal politikaların belirlenmesi ve uygulanması sürecinde birbirleriyle bağlantılı ve etkileşimli iki faktör olarak kabul

edilir. İç siyaset, bir ülkenin siyasi, ekonomik ve sosyal yapısını ifade ederken, dış politika, bir ülkenin uluslararası alanda izlediği politikaları ve stratejileri kapsar. Bu nedenle, herhangi bir ulusun dış politikası, iç siyasetinin doğrudan veya dolaylı olarak etkisi altında kalabilir.

Dış politika ve iç siyaset arasındaki etkileşim, birçok şekilde ortaya çıkabilir. Örneğin, iç siyasetteki bir değişiklik, dış politikada da bir değişikliğe yol açabilir. Bir ülkenin yönetiminde meydana gelen bir değişiklik, yeni liderlerin dış politika tercihlerini etkileyebilir. Bu değişiklikler, bazen bir ülkenin iç siyasetindeki halk desteğine dayanabilir. Halkın desteği, politik liderlerin dış politika tercihlerini etkileyebilir ve bazen bir ülkenin dış politikasının ana belirleyicisi olabilir (İnan, 2004, s. 13).

Benzer şekilde, dış politikadaki bir değişiklik, iç siyasette bir değişikliğe neden olabilir. Örneğin, bir ülkenin dış politikasındaki bir başarısızlık, halk desteğinde bir azalmaya neden olabilir. Bu nedenle, bir ülkenin dış politikası ve iç siyaseti birbirleriyle sıkı bir şekilde bağlantılıdır ve değişiklikler birbirlerini etkileyebilir (Kürkçüoğlu, 1979, s. 311).

Ancak, dış politika ve iç siyaset arasındaki etkileşim bazen olumsuz sonuçlara da yol açabilir. Örneğin, bir ülkenin dış politikasındaki bir hata, iç siyasette halk desteğinde bir düşüşe neden olabilir ve bu da ülkenin iç istikrarını tehdit edebilir. Ayrıca, iç siyasetteki belirsizlikler, dış politikadaki karar alma sürecini de etkileyebilir ve bu nedenle, ulusal politikaların koordinasyonu ve uyumlu bir şekilde uygulanması daha da zorlaşabilir (Sönmezoğlu, 2005, s. 222-223).

Sonuç olarak, dış politika ve iç siyaset arasındaki etkileşim, bir ülkenin politikalarının belirlenmesi ve uygulanmasında kritik bir role sahiptir. Bu nedenle, bir ülkenin dış politikası ve iç siyaseti arasındaki etkileşim, politik liderlerin ve karar alıcıların dikkatli bir şekilde yönetmeleri gereken bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Soğuk Savaş sonrasında, özellikle dış politika analizleriyle birlikte iç ve dış politika arasındaki etkileşim daha sık işlenmeye başlandı. Ancak son yıllarda yaşanan gelişmeler, iç ve dış politika alanlarının keskin çizgilerle ayrılmasını zorlaştırdı ve ikisi arasında gri alanlar oluşmasına neden oldu. Küreselleşme ve Keohane ile Nye'nin kavramsallaştırmasıyla birlikte uluslararası sistemin aktörleri ve konuları genişlemekte, Karmaşık Karşılıklı İlişkiler artmakta ve bu durum ulus-devletin

territoryal ilke üzerine kurulu sınırlarını daha geçirgen hale getirerek devletin rolünü aşındırmaktadır (Keohane, 2016, s. 106).

Bu durum, bazı durumlarda iç politikadaki gelişmelerin uluslararası bir boyut kazanmasına veya uluslararası sistemdeki gelişmelerin devlet içi politikaya yansımasına neden olmaktadır. Vietnam Savaşı gibi bir dış gelişme, ABD'nin iç siyasetini ve yapılanmasını büyük ölçüde dönüştürürken, İran'daki İslam Devrimi gibi iç siyaset kaynaklı bir gelişme, Ortadoğu'da oluşan dış ortamı büyük ölçüde etkilemiştir.

Soğuk Savaş içerisinde ABD ve Sovyetler Birliği arasındaki askeri, teknolojik ve siyasi rekabet, güç ve devlet merkezli analiz etme paradigmaları ve yaklaşımlarının etkinliğini arttırdığı ifade edilmiştir (Elçi, 2021, s. 28).

Son dönemde, Realist çalışmalar özellikle uluslararası politikada devletin tek egemen aktör olarak kabul edildiği, devletlerarası güç dengelerinin ve çıkar ilişkilerinin uluslararası politikanın yapısını belirleyen en önemli ilkeler olduğu görüşüne odaklanmaktadır. Bu nedenle, iç ve dış politika arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar da bu perspektiften yola çıkarak gerçekleştirilmektedir. Yani, uluslararası politikanın dinamiklerinin temelinde devletlerin egemenlik ve güç mücadeleleri yatmaktadır. Bu sebeple, Realist yaklaşım içinde, devletlerin ulusal politikaları ile uluslararası politika arasındaki ilişki sıkı bir şekilde bağlıdır ve birbirlerini etkilemektedir (Elçi, 2021, s. 28).

Soğuk Savaş dönemi boyunca, iç ve dış politikanın ayrı alanlar olmadığı ve birbirleriyle etkileşim halinde oldukları fikri ortaya atılmıştır. 1950'lerden itibaren yapılan çalışmalar arasında Snyder, Bruck ve Sapin'in 1954'teki çalışması, iç-dış politika etkileşimi üzerine yapılan ilk çalışmalardan biridir. Bu çalışmada, dış politika analizlerinde karar vericilerin ve karar alma süreçlerinin dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca, dış politika yapımının bireyler tarafından gerçekleştirildiği düşüncesiyle, dış politikanın bireyler ve çevreleri tarafından etkilendiği savunulmuştur (Erişen, 2019, s. 369).

Realist çalışmaların içinde, sadece iç politikanın dış politikayı etkilemediği, aynı zamanda dış ortamın da iç politikaya yansımasının olduğuna vurgu yapılmıştır. Bu nedenle, iç ve dış politika arasında karşılıklı bir etkileşim ortaya çıkmaktadır. Bu

etkileşim, bir yandan devletin iç politikasını, diğer yandan da dış politikasını etkileyebilir. Örneğin, ekonomik krizler veya uluslararası güvenlik tehditleri gibi dış etkenler, iç politikadaki kararlar üzerinde doğrudan bir etki yapabilir. Benzer şekilde, iç politikadaki değişiklikler de devletin dış politika tercihlerini etkileyebilir. Bu nedenle, iç ve dış politika arasındaki etkileşim, uluslararası politikanın dinamiklerini anlamak için önemlidir.

1990'lı yıllarda, uluslararası sistemin yapısal değişiklikleri, devletler arası çatışmaların artık daha çok devlet içindeki aktörler arasında yaşanması, insan hakları ihlalleri, çevresel felaketler, göç, açlık ve terörizm gibi faktörlerin uluslararası politikayı etkilemeye başlaması, Realist paradigmanın da etkilenmesine neden oldu. Bu etki, paradigmanın iç politika ve dış politika yaklaşımlarını da etkisi altına almıştır. Bu yaklaşım, Klasik Realizm ve Neo-Realizm arasında bir orta noktayı temsil eden ve Neoklasik Realizm olarak bilinen bir yaklaşımdır (Balcı, 2019, s. 141).

Neoklasik Realizm'e göre, devlet davranışlarında belirleyici faktörler arasında iç siyasi engeller, ulusal ve küresel ekonomik süreçler ve liderlerin güç değişimlerini algılama şekilleri yer almaktadır. Uluslararası sistemin liderler tarafından güç, çıkar ve anarşi kavramlarıyla yüklü bir şekilde algılanması, önemli liderlerin ve ülke içi süreçlerin analizlerde ele alınması gerektiğini savunanlar tarafından etkileşimli bir şekilde ele alınmalıdır (Balcı, 2019, s. 141).

Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşından sonra dönem dış politikasının analizinde Neoklasik Realizm'in sağladığı açıklayıcı bakış açısı faydalıdır. Bu nedenle, bu tezin konusu çerçevesinde Neoklasik Realizm'in iddialarını daha ayrıntılı olarak ele almak, konunun anlaşılması açısından yararlı olacaktır.

2.4.1 Dış Politika ve Neoklasik Realizm

Neoklasik Realizm'de, dış politika bağımlı bir değişken olarak kabul edilirken, uluslararası sistem bağımsız bir değişken ve karar alıcıların algıları ile yerel faktörler ise ara değişkenler olarak kabul edilir. Bu yaklaşımda, dış politika bu etmenlerin birleşimiyle şekillenen değişken bir olgu olarak ortaya çıkar. Özellikle, yerel faktörlerin belirleyici bir rol oynadığı düşünüldüğünden, bu yaklaşım diğer teorilerden farklılık göstermektedir ve özgün bir bakış açısı sunmaktadır (Ersoy, 2017, s. 179-180).

Karar alıcılar, yerel faktörlerin bir parçası olarak, devletin iç yapısındaki faktörlerin ve uluslararası sistemdeki değişimlerin etkisi altında kalarak devletin dış politika çıktısını belirlemektedir. Bu nedenle, dış politikanın şekillenmesinde yerel faktörler, uluslararası sistemdeki dönüşümler ve karar alıcıların algıları bir arada düşünülmelidir. Ancak, bu etmenlerin her biri farklı bir ağırlığa sahip olabilir ve sonuç olarak dış politikanın oluşum sürecine katkısı değişebilir (Elçi, 2021, s. 28). Karar alıcı kesimin algılarının şekillenmesinde bu iki faktör ön planda yer almaktadır. Liderde ya da karar alıcıda oluşan algılar sonucunda dış politika yeniden şekillenmektedir.

Neoklasik realizmde, karar alıcılar en önemli ara değişkenlerden biri olarak kabul edilir ve kuramın temel prensipleri bu aktörlere dayanmaktadır. Karar alıcılar, "dış politikanın belirlenmesi ve yönetimi konusunda yetkili olan ve dış politikayı etkileyen aktörler" olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle, dış politikanın analizi için karar alıcıların tutumları, karar alma süreci ve davranışları önemli bir rol oynamaktadır (Elçi, 2021, s. 28).

Neoklasik realizmde, devlet liderleri dış politika yapım sürecinde en önemli aktörler olarak kabul edilirken, diğer dış politika karar alıcıları ikincil bir konuma itilir. Ancak, liberallerin öne sürdüğü gibi, iç aktörlerin bağımsız bir şekilde etkili olmadığı bir dış politika yapım süreci yoktur. Aslında, dış politika yapım süreci sınırlamalara ve pazarlıklara dayanır ve iç aktörlerin birbirleriyle etkileşimleri sonucu şekillenir. Bu nedenle, dış politika yapım süreci oldukça karmaşık ve çok boyutludur ve farklı aktörlerin birbirleriyle olan ilişkileri ve etkileşimleri sonucunda şekillenir (Balcı, 2019, s. 142).

Dış politika karar alınırken ne tek başına devlet liderlerinin aldığı bir karar nede kurumların tek başlarına uyguladığı politikalardır.

2.5 Uluslararası Siyaset ve Bir Aracı Olarak Sınır Ötesi Kuvvet Kullanımı

Sınır ötesi kuvvet kullanımı ve uluslararası siyaset arasındaki ilişki, uluslararası ilişkilerin önemli bir konusudur. Sınır ötesi kuvvet kullanımı, bir devletin kendi sınırları dışındaki bir bölgeye askeri güç göndermesi anlamına gelir. Bu tür bir kuvvet kullanımı, uluslararası siyasette çeşitli nedenlerle ortaya çıkabilir. Örneğin, terörizmle mücadele, barışı koruma, insani yardım, sınır güvenliği, bölgesel istikrar ve diğer amaçlar için bir devlet sınır ötesi kuvvet kullanabilir.

Uluslararası hukuk açısından, sınır ötesi kuvvet kullanımı, uluslararası hukuka ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin kararlarına uygunluğu gerektirir. Ancak, uluslararası hukukta bazı tartışmalar vardır ve bazıları, sınır ötesi kuvvet kullanımının uluslararası hukuka uygun olmadığını düşünmektedir.

Sınır ötesi kuvvet kullanımı, uluslararası siyasette devletler arasındaki güç mücadelesinin bir parçasıdır. Bir devletin sınır ötesi kuvvet kullanımı, diğer devletler tarafından bir tehdit olarak algılanabilir ve çatışmaya yol açabilir. Bu nedenle, sınır ötesi kuvvet kullanımı, uluslararası siyasette devletler arasındaki ilişkileri belirleyen önemli bir faktördür.

Sınır ötesi kuvvet kullanımının etkileri ve sonuçları da tartışmalıdır. Örneğin, sınır ötesi kuvvet kullanımı, hedeflenen amaca ulaşabilir ve istikrar sağlayabilir. Ancak, sınır ötesi kuvvet kullanımı, diğer devletler veya gruplar tarafından bir saldırganlık olarak algılanabilir ve daha fazla çatışma veya terörizm üretebilir.

Sonuç olarak, sınır ötesi kuvvet kullanımı ve uluslararası siyaset arasındaki ilişki, uluslararası ilişkilerin temel unsurlarından biridir. Bu konuyla ilgili akademik çalışmalar, sınır ötesi kuvvet kullanımının nedenleri, araçları, etkileri ve sonuçları üzerine odaklanır. Ayrıca, sınır ötesi kuvvet kullanımının uluslararası hukuka uygunluğu ve insan hakları standartlarına uygunluğu da tartışılır.

Sınır ötesi askeri operasyonlar, bir ülkenin kendi sınırları dışında, başka bir ülke veya bölgede askerî harekât düzenlemesi anlamına gelir. Bu operasyonlar, genellikle bir ülkenin milli güvenliği veya ulusal çıkarlarına yönelik tehditlerin ortadan kaldırılması veya azaltılması amaçlarıyla yapılır (Baklacıoğlu, 2014, s. 65).

Sınır ötesi askeri operasyonların kapsamı, operasyonun amacına, yöntemlerine ve boyutuna bağlı olarak değişebilir. Kapsam, operasyonun hedefi, çevresel koşulları, kullanılan askeri araçlar, operasyonel stratejiler ve hedeflenen sonuçlar gibi faktörlere bağlı olarak belirlenir.

Sınır ötesi askeri operasyonlar, genellikle iki ana tipe ayrılabilir: sınırlı çatışma ve büyük çaplı operasyonlar. Sınırlı çatışmalar, genellikle özel kuvvetler veya hava saldırıları gibi sınırlı askeri müdahalelerden oluşur. Büyük çaplı operasyonlar ise, kara, hava ve deniz birliklerinin kullanımını içeren daha geniş kapsamlı askeri müdahalelerdir (Özer, 2016, s. 261).

Sınır ötesi askeri operasyonların kapsamı, coğrafi, politik ve askeri faktörlere göre değişebilir. Örneğin, Birleşik Devletlerin 2001 yılında Afganistan'a gerçekleştirdiği operasyon "Enduring Freedom", sınırlı sayıda özel kuvvetlerin kullanıldığı bir operasyondan, kapsamlı bir hava saldırıları ve kara birliklerinin yer aldığı bir operasyona dönüştü. Ayrıca, Birleşik Devletlerin Irak'a yönelik 2003 yılındaki operasyonu "Iraqi Freedom", yüz binlerce askerin katıldığı büyük çaplı bir askeri müdahale olarak gerçekleşti (AA, 2019).

Operasyonlar, sadece askeri müdahaleyi değil, aynı zamanda diğer unsurları da kapsayabilir. Bu unsurlar, stratejik istihbarat toplama, lojistik destek, insani yardım, medya yönetimi ve propaganda faaliyetleri gibi çeşitli alanları kapsayabilir. Sınır ötesi askeri operasyonların kapsamı, operasyonun amacı ve kullanılan yöntemlere göre değişebilir. Örneğin, askeri operasyonun gerçekleştirildiği bölgenin topografyası, hava koşulları ve yerel nüfusun sosyo-kültürel yapısı, operasyonel stratejilerin ve kullanılan askeri araçların belirlenmesinde önemli bir rol oynar.

Sonuç olarak, sınır ötesi askeri operasyonların kapsamı, birçok faktöre bağlı olarak değişebilir. Operasyonun amacına, yöntemlerine, boyutuna ve hedeflediği sonuçlara göre belirlenir ve her bir operasyonun kendine özgü bir stratejik planlama ve icra süreci vardır.

2.5.1 Uluslararası İlişkiler

Uluslararası İlişkilerde, Politik bilim, ulusal ve uluslararası düzeydeki aktörlerin davranışlarını tanımlamak, açıklamak ve tahmin etmekle ilgilenir. Bunun yanı sıra, iç politika, uluslararası ilişkiler ve dış politika ile ilgili hükümet organlarının organizasyonu ve işleyişi gibi konular da politik bilimin ilgi alanı içerisindedir. Coğrafya ve ekonomi gibi faktörler de politik bilimin uğraş alanına girmektedir (Aydın, 1996, s. 5).

Başlangıçta, Uluslararası Af Örgütü gibi örgütler hangi kategoriye dahil edilebilir? Ayrıca, çokuluslu şirketler bağlamda ele alınabilir? Bu aktörler "ulusal politik birimler" veya "hükümetler" kategorisine girmemelerine rağmen, hükümetler tarafından temsil edilmezler. Sözlükteki tanımlamanın dışında bırakılmış gibi görünüyorlar, ancak uluslararası ilişkilerle ilgisi olmadığı söylenemez (Aydın, 1996, s. 6).

İç politika kararlarını dış politika kararlarından ayırt etmek, sözlük tanımının belirttiği kadar basit bir konu değildir. Düşünsel açıdan, bu sorunun uluslararası ilişkilerden niteliksel olarak farklı olmadığı görülmektedir. Gerçekte, politika temel olarak hükümetlerle ilişkilidir ve otorite için yasal bir yapılanmanın gerektiği düşünüldüğünde, uluslararası ilişkilerde de tek tek devletlerin ötesinde meydana gelen farklı faktörler vardır. Bu nedenle, politikanın tanımı göz önüne alındığında, iç politika ile dış politika arasındaki ayrımın da bir sorun olduğu ortaya çıkmaktadır (Aydın, 1996, s. 8).

Ulusal ilişkilerle karşılaştırıldığında, uluslararası ilişkiler sadece politikanın farklı bir boyutu değil, aynı zamanda farklı bir mekânda gerçekleşen bir alan olarak kabul edilir ve politik faaliyetlerin her iki alanda da benzer yöntemlerini vurgular. Ancak, uluslararası ilişkiler, dünya çapındaki en büyük sosyal grup olan uluslararası toplumla ilişkilidir ve diğer sosyal gruplardan farklı olarak, bu toplumun önde gelen nihai otoritesi yoktur. Dünya devleti kurmak için yapılan çabaların birçoğu sonuçsuz kalmıştır, bu nedenle küresel bir güç merkezi oluşturulamamıştır. Bu sebeple, uluslararası ilişkiler disiplini savunanlar, devlet sınırları içindeki politikanın otoriter doğasından farklı olarak, uluslararası sistemin anarşik doğasını vurgularlar. Bu bağlamda, uluslararası toplumla ilgili çalışmalarda, anarşik bir toplumdaki insan davranışlarını inceledikleri ölçüde, politik çalışmalardan ayrılırlar (Springfield, 1993, s. 15).

Devletler, ulusal ve uluslararası toplumlar arasındaki bu farklılığın en ateşli savunucularıdır çünkü devlet gücü ve egemenlik ideolojisi, halklar üzerindeki kontrolünü sağlamak için gerekli olan unsurlardır. Bu sebeple, uluslararası ilişkiler çalışmalarının önemli birikiminin temelinde devletlerin katkısı yer almaktadır. Uluslararası ilişkiler, genellikle egemenliğin varlığı ve yokluğu paradoksuyla mücadele etmek durumundadır. Egemenliğin toplum içindeki ilişkilere uygulanması durumunda, mutlak ve nihai bir otoritenin varlığını toplumda içerir. Ancak, devletler arasındaki ilişkilere uygulandığında bu inancın tam tersi ortaya konulur. Uluslararası alanda bir araya gelen toplulukların üzerinde ve ötesinde kesin bir otorite bulunmamaktadır. Bu nedenle, uluslararası ilişkiler çalışmaları, bir taraftan bu durumun bozucu bir anormalliğiyle başa çıkmaya çalışırken, diğer taraftan egemenliğin uluslararası arenada uygun şekilde uygulanmasının sonucu olarak ortaya

çıkan anarşik ortamın vazgeçilmez unsurları olan savaş, barış, anarşi ve düzen ilişkilerine yoğunlaşır ve sürekli olarak bunları açıklamaya çalışır (Aydın, 1996, s. 12).

Konuya daha kapsamlı bir bakış açısıyla yaklaştığımızda, Birleşmiş Milletler, liberal veya muhafazakâr partiler ve seçimler gibi kurumlar incelendiğinde, iç düzen ile uluslararası ilişkiler arasındaki ayrımı yapmak gerekmektedir.

Eğer pazarlık, ekonomik gelişme, güç kullanımı gibi süreçleri incelemek istiyorsanız, bu farklılıkların üstesinden gelmek mümkündür. Benzer şekilde, nispeten daha sabit ve dengeli ulus-devletleri incelemek, iç ve dış alanlar arasındaki farkları vurgulayıcı bir etki yapabilir. (Aydın, 1996, s. 16).

Uluslararası ilişkilere örnek vermek gerekirse; bu konuda AB ve Somali ya da Rusya gibi değişken konuları inceliyorsak hangi durumun uluslararası bir konu olduğu karmaşası içerisinde yer ve aralarındaki ayrım kaybolur. Aydın'nın verdiği örneğe göre; Avrupa Birliği, uluslararası ilişkilerde önemli bir aktördür. Ancak, bazı üyelerin egemenlik haklarını örgüte devretmekte gösterdikleri direnç, AB'nin karar alma süreçlerinde belirli zorluklara neden olmaktadır. Özellikle İngiltere'nin Brexit sürecindeki tutumu, AB'nin geleceği ve üye ülkelerin ilişkileri açısından önemli bir dönüm noktası olmuştur. Öte yandan, Somali'deki açlık ve çatışma gibi insani krizler sadece Somali hükümetini değil, aynı zamanda uluslararası toplumu da ilgilendirmektedir. Bu krizler, politika ve ekonomi bilimlerinin yanı sıra uluslararası hukuk ve insani yardım çalışmaları gibi farklı alanları da etkilemektedir. Bu nedenle, uluslararası toplumun Somali'deki duruma müdahale etmesi gerekmektedir (Aydın, 1996, s. 16).

Eğer öyleyse, ABD'nin ve BM gücünün olaya dahil olması gerekebilir mi? İfade edildiği üzere bu ayrım çok belirgin bir nitelik taşımamaktadır.

Bu durumda, uluslararası ilişkiler çalışmalarında "sınır problemi" olarak kısaltılan sorunla karşı karşıya kalmamız gerektiği anlamına gelir. Sınır problemi, sözlüğün uluslararası ilişkileri "politik biliminin bir dalı" olarak tanımlamasına rağmen, alanın disiplinler arası bir çerçevede yalnızca politik değil, aynı zamanda ekonomik ve diğer insan ilişkilerini de içeren bir problem olarak ortaya çıkmaktadır (Aydın, 1996, s. 11).

Ancak, uluslararası ilişkiler hakkında bir anlayış geliştirmek istiyorsak öncelikle bazı sınırlar belirlememiz ve yararlı bir tanım yapmamız gerektiği açıktır. Bu gereklilik,

sözlük tanımına alternatif olabilecek ve kabul edilebilir bir tanım olan "uluslararası ilişkiler, tek tek devletlerin etki alanlarının ötesindeki tüm insan ilişkileri ve etkileşimleri ile bunları belirleyen faktörleri anlama çabası" şeklindedir diyerek ifade edilmektedir (Wright, 1955, s. 15).

2.5.2 Sınır Ötesi Kuvvet Kullanımı

Uluslararası hukukta, devletlerin terörist saldırılara karşı meşru müdafaa hakkı kapsamında kuvvet kullanmalarının istisnai durumlar dışında yasaklandığı kabul edilir. Ancak, terörist gruplara karşı sınır ötesi operasyonlar gibi yeni yaklaşımların ortaya çıkmasıyla birlikte, kuvvet kullanma hukukunun çağın gereksinimlerine uygun şekilde güncellenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu yeni yaklaşıma göre, terörist grupların saldırılarına karşı da meşru müdafaa hakkı tanınmalıdır, çünkü terörist gruplar devletlerin kontrolü dışında hareket edebilirler (Tams, 2009, s.374).

Bu tezde, devlete atfedilebilirdik ilkesi dışında da meşru müdafaa hakkının varlığına dair değerlendirmeler yaparak, özellikle güçsüz ve isteksiz devletlerin topraklarında barınan terörist gruplara karşı da meşru müdafaa hakkının gerekliliğine vurgu yapılmaktadır.

Resmi makamların yaptığı açıklamalara göre, Türkiye Cumhuriyeti'nin Suriye'deki askeri operasyonları, meşru müdafaa hakkı ve Birleşmiş Milletler kararları çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Örneğin, Fırat Kalkanı Harekâtı başladıktan iki gün sonra yapılan Milli Güvenlik Kurulu basın bildirisinde, "Suriye'nin toprak bütünlüğü esas alınarak uluslararası hukuktan kaynaklanan meşru müdafaa hakkımız çerçevesinde Fırat Kalkanı Harekatı'nın gerçekleştirildiği" ifade edilmiştir. Bu nedenle, Türkiye Cumhuriyeti, uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde hareket ederek, kendi güvenliğini ve toprak bütünlüğünü korumak için askeri operasyonlar gerçekleştirmektedir.

BM Antlaşması'nın 51. maddesi, bir devletin meşru müdafaa hakkını kullanabilmesi için öncelikle silahlı bir saldırıya maruz kalması gerektiğini belirtir. Ancak, bazı eleştirmenler harekâtları uluslararası hukuka uygun olmadığı gerekçesiyle eleştirirler. Özellikle Türkiye'ye açık bir saldırı olmadığı ve terör örgütlerine karşı alınan askeri tedbirlerin orantılılık ilkesine uygun olmadığı yönünde görüşler ortaya atılmaktadır (Kibaroğlu, 2006, s. 17).

Bu nedenle, Türkiye'nin sınır ötesi operasyonları kapsamında kullanmış olduğu meşru müdafaa hakkı, BM Antlaşması'nın 51. maddesi bağlamında incelenerek, Türkiye'nin silahlı saldırıya maruz kalıp kalmadığına ilişkin bir değerlendirme yapılması gerekmektedir. Bunun yanı sıra, Türkiye'nin sınır ötesi operasyonlarını Güvenlik Konseyine bildirip bildirmediği de incelenerek, bu bildirimlerin teamül hukukuna uygunluğu, gereklilik, aciliyet ve orantılılık ilkeleri bağlamında analiz edilmelidir.

Günümüzde, bazı devletler terörist eylemlere maruz kaldıklarını ve meşru müdafaa hakkını kullanarak kuvvet kullanımına başvurduklarını iddia etmektedir. Bu devletler, terörist saldırılara karşı meşru müdafaa hakkına dayanarak yabancı ülkelerdeki terör örgütü üslerini hedef almanın yanı sıra, terör saldırılarının hedefi olan devletin terör örgütlerine destek vermesi nedeniyle sorumluluk taşıdığını iddia ederek teröre destek veren devletlere karşı da kuvvet kullanmaktadır (Cool,1987, s. 81).

Bu ülkeler özellikle ABD ve İsrail gibi terörizmin mağduru olduğunu iddia etmektedir. ABD bu durumu geçmiş zamanlarda benzer şekilde başka bir devletin sınırları içerisinde çetelere karşı kuvvet kullanımı içerisinde bulunmuştur. Örnek olarak, 1818 yılında Seminole yerlileri İspanya'dan yardım alarak ABD topraklarına saldırdığında, Amerikan askerleri ABD'ye yönelik saldırıları önlemek amacıyla Florida'ya girdi. Florida o dönemde İspanya egemenliği altındaydı (Terry, 1994, s. 459). Bu harekât sonrası ABD başkanı tehdittin son bulması halinde kalkacağını açıklamıştır.

Terörizmle mücadele edilmesi için ortak bir çözüm bulunmadığı sürece, terörizme hedef olan devletler tarafından kuvvet kullanma seçeneği kullanılmaya devam edecektir. Ancak, bu tür tek taraflı önlemler hem yerinde olup olmadığı hem de uluslararası hukuka uygunluğu konusunda artan bir şekilde tartışmalara yol açmaktadır.

Öncelikle, BM Antlaşması'nda açıkça belirtilen barışçıl yollarla uyuşmazlıkların çözümüne ilişkin yükümlülükler göz önünde bulundurulduğunda, bu tür tek taraflı kuvvet kullanımı eylemleriyle bağdaştırılamaz. Bu nedenle, uluslararası barış ve güvenliğin temel amaçlarından biri olan bu antlaşmanın hedeflerine ulaşılmasını olumsuz etkileyeceği açıktır.

Ayrıca, terörizmle mücadelede aktif bir tutum sergileyen devletler, meşru olmayan kuvvet kullanımıyla suçlanarak eleştirilere maruz kalabilirler. Bu tür eylemler, devlet egemenliğine müdahale etmek, masum insanların hayatını kaybetmesine sebep olmak ve mülkiyet haklarını ihlal etmek gibi sonuçlara yol açabilir (Crenshaw, 1997, s. 32).

Devletler, kuvvet kullanımına başvurduklarında, hareketlerinin uluslararası hukuka uygun olduğunu kanıtlamakla yükümlüdürler. Bu kanıtı, şüpheli kişilerin veya grupların sorumluluğunu belirleyerek ve harekatın gerekliliğini göstererek sağlamalıdırlar. Bu nedenle, uluslararası hukukun sınırları içinde kalmak koşuluyla, herhangi bir hareketin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu şekilde, devletler olumsuz eleştirilere maruz kalmaktan kaçınabilirler.

1986'da gerçekleştirilen saldırının amacı, Kaddafi'nin terörizm ihraç etme kapasitesini azaltmak ve bu tür davranışlardan vazgeçirmek olarak açıklanmıştı ancak saldırının ardından Libya'nın ABD karşıtı terörist faaliyetleri devam etmiş ve Libya'nın kontrolünde olan teröristler, ABD'ye lehine saldırılar devam etmiştir (Malvestı, 2002, s.19).

Benzer yaklaşımlarla bir diğer hususta1998'de ABD'nin büyükelçiliklerine karşı saldırılar düzenlemiş bunun sonucunda ABD, Afganistan ve Sudan'ın içinde yer alan terör gruplarına karşı operasyonel yaklaşımlarda bulunmuştur (Malvestı, 2002, s.22).

Sonuç olarak bakıldığı zaman Uluslararası terörizmle mücadele etmek için, tüm bu sebepler göz önünde bulundurulduğunda, yalnızca tek taraflı politikaların terk edilmesi yeterli olmayıp, uluslararası alanda iş birliği içinde bulunulması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

2.5.2.1 BM Güvenlik Konseyi Kararıyla Kuvvet Kullanımı

BM Antlaşması'nın VII. bölümünde belirtilen bir istisna ile, Güvenlik Konseyi kararıyla kuvvet kullanımı mümkündür. BM Antlaşması'nın amacı sadece devletlerin tek taraflı güç kullanımını yasaklamak değil, aynı zamanda kuvvet kullanımının kontrolünü Güvenlik Konseyi'nin yetkileriyle merkezileştirmektir. Bu hedef, anlaşmanın VII. bölümünde verilen yetkilerle gerçekleştirilmiştir (Küçük, 2020, s.80).

BM antlaşasıyla uygulanan sistemde, Güvenlik Konseyi, uluslararası toplumun tümü için ve faydası için kuvvet kullanımını uygulamaktadır. Bu eylemi gerçekleştirirken,

tek taraflı olarak değil, uluslararası hukuk çerçevesinde hareket etmektedir (Aksar, 2005, s. 134).

BM Antlaşması'nın 24. maddesi, Güvenlik Konseyi'nin uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasında birincil düzeyde sorumlu olduğunu belirtir. Konsey, bu sorumluluğunu yerine getirmek için anlaşmanın VII. bölümünde "Barışın Tehdidi, Bozulması ve Saldırı Fiili Halinde Yapılacak Hareket" başlığı altında verilen yetkilerle donatılmıştır. Anlaşmanın 25. maddesi uyarınca, Konsey kararları üye devletleri bağlayıcıdır. Bu maddeler, BM'nin dinamik bir yürütme organı olan Güvenlik Konseyi'ne önemli bir fonksiyon sağlamaktadır (Küçük, 2020, s.80).

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, dünya barışının korunması ile görevlidir ve 39. madde uyarınca barışın tehdit edilip edilmediğini, bozulduğunu veya saldırı eyleminin gerçekleşip gerçekleşmediğini belirlemek ve gerekli önlemleri almak için yetkilendirilmiştir. Konsey, hangi durumların bir tehdit oluşturduğunu belirleme konusunda geniş bir yargı yetkisine sahiptir ancak bu konuda belirlenmiş bir yerleşik uygulama bulunmamaktadır (Kara, 2016, s. 68).

41 ve 42. maddeler uyarınca belirlenen önlemler alınırken, Konsey öncelikle tarafları barışçıl çözüm yollarına başvurmaları için teşvik edebilir. Arabuluculuk gibi yöntemlerin kullanılması da mümkündür. Ancak, 41 ve 42. maddelerde belirtilen önlemler için önceden başvurma zorunluluğu bulunmamaktadır (Keskin, 2002, s.161).

BM Antlaşması'na göre, uluslararası barış ve güvenliğin korunmasından sorumlu ana organ olan Güvenlik Konseyi, bölgesel örgütlere kuvvet kullanma yetkisi verme yetkisine sahiptir. Bu yetki verilebilecek örgütlerin hangileri olduğu açıkça belirtilmemiştir; ancak, NATO, Afrika Birliği, Amerikan Devletler Örgütü ve Arap Ligi gibi örgütlerin bu yetkiye sahip olduğu kabul edilmektedir. Bu örgütler, BM tarafından izin veya yetki verilmeden kuvvet kullanamazlar (Küçük, 2020, s.80).

2.5.2.2 BM Genel Kurul Kararıyla Kuvvet Kullanımı

BM sisteminin ana görevlerinden biri, dünya barışı ve güvenliğinin sağlanmasıdır ve bu konuda başlıca yetkili organ Güvenlik Konseyi'dir. BM yer alan bilgiye göre" BM Anlaşması'nın 24. maddesi uyarınca, Güvenlik Konseyi, uluslararası toplumun adına hareket eder." Ancak, BM'nin ilk yıllarında ve Soğuk Savaş döneminde, Güvenlik Konseyi'nin daimî üyelerinin veto haklarını kullanması, Konsey'in etkisinin

azalmasına neden oldu. Bu nedenle, ilgi daha sonra Genel Kurul'a kaydı ve Genel Kurul, barış ve güvenliğin sağlanması yönünde daha aktif bir rol üstlenmeye başladı (Aksar,2005, s. 138).

BM Antlaşması hazırlanırken, uluslararası barış ve güvenliğin korunması konusunda Genel Kurul'un etkin bir rol oynayabileceği düşünülmemişti ve bu nedenle antlaşmanın yetkileri yeterince net bir şekilde belirtilmemişti.

BM Antlaşması'nın hazırlanması sırasında, Genel Kurul'un uluslararası barış ve güvenliğin korunması konusunda etkin bir rol oynayabileceği öngörülmediği için antlaşmadaki yetkileri net bir şekilde tanımlanmamıştı. Ancak bu durum, Genel Kurul'un bu konuda yetkisiz olduğu anlamına gelmez. Genel Kurul, temel olarak sorunların görüşüldüğü, tartışıldığı ve müzakere edildiği bir organ olarak faaliyet göstermektedir. BM Antlaşması'nın 11/2 maddesi gereğince, Genel Kurul, uluslararası barış ve güvenliğin korunması için her türlü konuyu tartışabilir ve Güvenlik Konseyi'ne tavsiyelerde bulunabilir. Ancak, Güvenlik Konseyi, BM Antlaşması'nda kendisine verilen görevleri yerine getirdiği sürece, Genel Kurul tavsiye kararı veremez, ancak Güvenlik Konseyi bu konuda tavsiye istemişse, Genel Kurul tavsiyede bulunabilir (BM Antlaşması madde 12/1).

1950'lerin başında Kore Savaşı sırasında, Sovyetler Birliği Çin'in temsili konusunda itiraz ettiği Güvenlik Konseyi toplantılarına geri dönerek, kararı veto etti. Bu nedenle, Kore Savaşı'nın yönetimi için gerekli olan Güvenlik Konseyi kararı alınamadı. Bu durumun ardından, ABD tarafından Genel Kurul'a yetki verme önerisi ortaya atıldı ve 3 Kasım 1950'de "Barış için Birlik" veya "Barış için Birleşme Kararı" adlı karar Genel Kurul tarafından kabul edildi (Gündüz, 2003, s. 140).

Güvenlik Konseyi, bir saldırı eyleminin gerçekleşmesi, barışın tehdit edilmesi veya bozulması durumlarında daimî üyelerden biri tarafından veto edilmesi nedeniyle karar alınamadığı takdirde, Genel Kurul'un konuyu derhal değerlendirerek üyelere uygun tavsiyelerde bulunması gerektiğini ifade etmiştir. Bu tavsiyeler, kuvvet kullanımı da dahil olmak üzere, gerektiği zaman uygun ortak önlemleri içerebilir ancak barışın tehdit edilmediği durumlarda alınacak tedbirler de bu kapsamda yer almaktadır. (Gündüz,2003, s. 140).

Genel Kurul, "Barış için Birlik" kararı kapsamında birçok uyuşmazlık için tavsiye kararı vermiştir. Ancak bu kararlar herhangi bir kuvvet kullanımını içermemiştir ve uygulamada beklenen sonuçları vermemiştir. Kararlar, mevcut yetkileri teyit etmekle yetinmiş ve Genel Kurul'a yeni bir yetki vermemiştir. Dolayısıyla, barış ve güvenliğin korunmasında üyeleri harekete geçiren etkili bir mekanizma olarak başarılı olmamıştır (Topal, 2014, s. 19).

2.5.2.3 Devletlerin Meşru Müdafaa Hakkına Dayanarak Kuvvet Kullanması

Öncesi ve sonrasında, devletlerin kuvvet kullanma konusunda haklı bir sebep öne sürdükleri gibi, BM Antlaşması'nın 51. maddesinde yer alan meşru müdafaa hakkını kullanarak tek taraflı kuvvet kullanmalarına izin verilmiştir. Bu hüküm, doğal bir hak olarak tanımlanmaktadır (Gündüz,2015, s. 148).

Bu tanıma göre, Birleşmiş Milletler üyesi bir ülke saldırıya uğrarsa, bu ülke meşru müdafaa hakkını kullanarak kendini savunabilir ve bu hak, Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın hükümlerine aykırı olmaz. Ancak, bu durumda aldığı tedbirleri derhal Güvenlik Konseyine bildirmesi gerekmektedir. Güvenlik Konseyi, uluslararası barış ve güvenliği korumak veya yeniden sağlamak için gerekli gördüğü tedbirleri alabilir ve bu durum, Birleşmiş Milletler Antlaşması'na uygun olacaktır.

BM Antlaşması'nın 51. maddesi ile devletlere verilen meşru müdafaa hakkı, tam olarak ne anlama geldiği ve örf ve âdet hukukunda yer alan meşru müdafaa hakkını nasıl sınırlandırdığı konusunda bazı tartışmalar mevcuttur. Bu maddenin yeterince ayrıntılı ve kesin olmadığı düşünülmektedir. Bu nedenle, meşru müdafaa hakkının sınırları ve koşulları konusunda belirli bir belirsizlik bulunmaktadır.

I. Dünya Savaşı sonrasında, kuvvet kullanma hakkının sınırlandırılmasıyla birlikte, meşru müdafaa hakkı yeni bir anlam kazanmıştır. Bu hakkın uluslararası hukukta yerini alması ise 1928 Briand-Kellog Paktı ile gerçekleşmiştir ve BM Antlaşması'nın 51. maddesi ile detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Bu sayede, meşru müdafaa hakkıyla ilgili belirsizlikler giderilmiş ve uluslararası alanda daha net bir hukuki çerçeve oluşturulmuştur (Keskin, 2002, s. 158).

Devletler, bireysel ya da ortak olarak kendilerini savunmak için meşru müdafaa hakkını kullanabilirler. Bu hakkın kullanılabilmesi için Güvenlik Konseyi tarafından karar alınmamış olması gerekmektedir. Eğer Güvenlik Konseyi bir karar almazsa,

saldırıya uğrayan devletin korunması için meşru müdafaa hakkı kullanılmalıdır. Bununla birlikte, kuvvet kullanılabilmesi için öncelikle silahlı saldırının gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu şartlar altında, mağdur devletin saldırıya karşı çaresiz kalmaması sağlanmalıdır (Kaya, 2005, s. 172).

Terörizme karşı mücadelede, devletler, genellikle kuvvet kullanımını meşru müdafaa hakkına dayanarak haklı gösterilmeye çalışırlar.

2.6 Sınır Ötesi Askeri Operasyonlar Kavramı

Sınır ötesi operasyon, bir devletin kendi sınırları dışında gerçekleştirdiği askeri veya güvenlik amaçlı bir operasyondur. Bu tür operasyonlar genellikle terörizm, organize suçlar, sınır güvenliği veya diğer ulusal güvenlik tehditlerine karşı mücadele etmek amacıyla gerçekleştirilir (T.C İletişim Başkanlığı, 2022).

Sınır ötesi operasyonlar, askeri güç kullanımı ve yabancı ülkelerdeki hukuki süreçlerin koordinasyonunu gerektirir. Bu nedenle, bu operasyonlar genellikle bir devletin dış politikasının bir parçası olarak planlanır ve yürütülür (Milli Savunma Baklanlığı,2020)

Sınır ötesi operasyonlar, devletlerin ulusal güvenliklerini korumak için gerekli olabilen ancak uluslararası hukuka uygunluk konusunda tartışmalı olabilecek bir faaliyettir. Bu nedenle, bu tür operasyonların yürütülmesinde çeşitli yasal, etik ve politik faktörler dikkate alınmalıdır.

Sonuç olarak, sınır ötesi operasyonlar, bir devletin ulusal güvenliğini korumak için bir araç olarak kullanılabilecek ancak aynı zamanda ciddi yasal, etik ve politik sorunları beraberinde getiren bir kavramdır.

2.6.1 Uluslararası Hukuk

1870 yılında Jeremy Bentham'ın Introduction to the Principles of Moral and Legislation adlı eserinde “uluslararası hukuk” terimi ilk kez kullanılmıştır. İngilizce metinlerde ise 1840 yılından sonra bu terim sıklıkla yer almaya başlamıştır. (Oppenheim, 1905, s. 1).

Bentham’ın tercih ettiği “uluslararası” terimi, egemen devletlerin üzerinde değil, aralarında uygulanan bir hukuk dalı olduğu için kullanılmıştır. Bu kavram daha önce "uluslar hukuku" veya “milletler hukuku” şeklinde ifade edilirdi ve her iki terim de

Roma İmparatorluğu döneminden bu yana kullanılan ve Cicero'nun eserlerinde yer alan "ius gentium" teriminden türetilmiştir. (Malanczuk, 1997, s. 1).

Uluslar hukuk veya uluslararası hukuk, medeni devletlerin birbirleriyle olan etkileşimleri içerisinde geleneksel kuralları içermektedir. Bu kurallar, devletlerarası ilişkilerde hukuki bir bağlayıcılığa sahiptir. Uluslararası hukuk terimi, dar veya geniş anlamda kullanılmaktadır. Dar anlamda, "uluslararası hukuk" iki veya daha fazla devlet arasında uygulanan belirli bir hukuk sistemini ifade ederken, geniş anlamda ister büyük ister küçük ister bölgesel ister hegemonik bir güç olsun, tüm medeni devletler için bağlayıcılığı olan evrensel bir hukuk sistemini ifade eder.

Lassa Oppenheim, Paris Deklarasyonu'nun 1856 yılında ve Savaş ve Toprak Hukukuna İlişkin Sözleşme'nin 1899'da imzalanmasıyla ilgili olarak, bu belgeleri evrensel "uluslararası hukuk" belgeleri olarak kabul etmektedir (Openheim, 1905, s. 2).

Orta Çağ'ın ilk dönemlerinde, günümüzde "uluslararası hukuk" olarak bilinen terim kullanılmamıştır. "Uluslararası hukuk" terimi, sistematik kurallar bütünü veya belirli kuralların varlığı anlamında ilk kez Hollandalı hukukçu ve devlet adamı Hugo Grotius'un 1625 yılında yayınlanan "De jure belli ac pacis libri III" adlı eserinde kullanılmıştır ve daha sonrası için kullanarak diğer zamanlara temel oluşturmuştur.

Uluslararası hukuk, devletler arasındaki ilişkilerde uygulanan bir hukuk dalıdır ve bireylerin başvurduğu bir hukuk değildir. Bu hukuk dalı, devletlerin egemenliklerine saygı gösterir ve hiçbir devletin üzerinde üstün bir otorite bulunmadığından dolayı, devletlerarası ilişkilerde uygulanır. Dolayısıyla, uluslararası hukuk, tek tek devletlerin üzerinde değil, devletler arasında uygulanan bir hukuk dalıdır (Openheim, 1905, s. 4).

Uluslararası hukukun yasal bağlayıcılığı, tarih boyunca tartışılan bir konu olmuştur. Bazı düşünürler, örneğin Thomas Hobbes ve Samuel von Pufendorf, uluslararası hukukun yasal bağlayıcılığı olmadığına inanırlar. Benzer bir tutum, 19. yüzyılda John Austin ve takipçileri tarafından da sergilenmiştir. Ancak diğer birçok düşünür, uluslararası hukukun yasal bağlayıcılığına inanmaktadır ve uluslararası toplumda giderek daha fazla kabul edilmektedir. Bu görüşe göre, hukuk insan ilişkilerini düzenleyen bir kurallar bütünüdür ancak egemen bir siyasi otoritenin zorla uygulayabilmesi için gereklidir. Egemen devletlerin üzerinde herhangi bir üstün siyasi

otorite bulunmadığından, uluslararası hukuk da egemen devletlere dayatılabilecek bir güce sahip değildir. Dolayısıyla, uluslararası hukukun uygulanabilmesi için devletlerin onaylaması ve kabul etmesi gerekmektedir. Bu nedenle, uluslararası hukukun yasal bağlayıcılığı, egemen devletlerin kendi iradelerine bağlıdır ve uygulanabilirliği devletlerin kabulüne bağlıdır (Bernstorff, 2012, s. 12).

Oppenheim'e göre, yasanın var olması için bir otorite ya da mahkeme gerekli değildir, çünkü ilkel toplumlarda hukuki sorunlar toplumun kendisi tarafından çözülmektedir. Bunun için üç şartın bir arada bulunması gereklidir: bir toplumun varlığı, insan ilişkilerini düzenleyen kuralların varlığı ve bu kuralların dışarıdan uygulanması için toplumun ortak rızası. Bu kuralların yazılı olması da zorunlu değildir (Openheim, 1905, s. 8).

Birinci ve ikinci dünya savaşlarından sonra, uluslararası hukuk veya uluslararası kamu hukuku terimleri, sadece devletlerin arasındaki ilişkileri düzenleyen bir kavramdı ve 19. ve 20. yüzyıl başlarındaki pozitivist doktrin sadece devletleri uluslararası sistemdeki aktörler olarak kabul ettiği için, bu terimlerin kullanımı tartışmalı hale geldi. Eskiden sadece devletler yasal bir kişilik olarak kabul ediliyordu ve uluslararası hak ve yükümlülükleri vardı. Sadece bir devlet, diğer bir devlete karşı davacı veya davalı olabilirdi. Ancak, İkinci Dünya Savaşı sonrasında, uluslararası sistemde devlet dışı aktörler de ortaya çıktı ve farklı aktörler olarak kabul edildi. Bu nedenle, devletlerin uluslararası sistemdeki tek aktörler olduğuna inanmak, Westphalia Barış Antlaşması'na dayanmaktadır.

Westphalia Barış Antlaşması, devlet merkezli bir uluslararası anlayışa dayanıyordu. Ancak, yeni uluslararası düzen, devlet dışı aktörlerin de uluslararası sistemde yer aldığı ve önemli bir rol oynadığı bir sistem oluşturdu. Bu nedenle, uluslararası sistem artık sadece devletlerin etkileşimleri üzerine değil, devlet dışı aktörlerin etkileşimleri üzerine de odaklanmaktadır (Albert, 2002, s. 15).

Uluslararası örgütler, yerli halklar, azınlıklar ve uluslar üstü şirketler gibi devlet dışı aktörler, uluslararası sistemin farklı aktörleri olarak ortaya çıktılar. Bazı örgütler, devletler tarafından kurulmuş olsalar bile, uluslararası yasal bir kişilik kazandılar. Ancak, devletler hala uluslararası toplumun en önemli üyeleri olarak kabul edilirler. Bu nedenle, devlet olmak, uluslararası ilişkiler ve uluslararası hukuk sistemi açısından

merkezi bir rol oynar. Uluslar, halklar ve diğer siyasi topluluklar için devlet olmak, hayati bir durum olarak kabul edilir. Yani, devletler, uluslararası sistemin en önemli aktörleri olarak kalmaya devam ediyorlar, ancak devlet dışı aktörlerin sayısındaki artış, uluslararası sistemin daha karmaşık hale gelmesine neden oluyor (Crawford, 1997, s.93).

2.6.2 Sınır Ötesi Operasyonların Uluslararası Hukuktaki Yeri Nedir?

Uluslararası hukukta, sınır ötesi operasyonlar ülkelerin egemenlik haklarına ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak yapılmalıdır. Sınır ötesi operasyonlar, bir ülkenin kendi toprakları dışında askeri faaliyetlerde bulunmasını içerir ve genellikle başka bir ülkenin topraklarına müdahale etme veya diğer ülkelerin iç işlerine karışma riski taşır.

Uluslararası hukukta, sınır ötesi operasyonlar genellikle meşru müdafaa, BM Güvenlik Konseyi kararı veya diğer uluslararası anlaşmalarla sınırlı olmak üzere belirli koşullara bağlıdır. Meşru müdafaa, bir ülkenin kendisine yönelik bir saldırıya karşı kendisini savunma hakkını ifade eder. BM Güvenlik Konseyi kararları ise, uluslararası barış ve güvenliği korumak için uluslararası askeri müdahalelere izin verebilir.

Sınır ötesi operasyonlar, uluslararası hukukun temel prensipleri olan egemenlik, dokunulmazlık ve ulusal bütünlük gibi prensiplere saygı göstermelidir. Bu operasyonlar, hukukun üstünlüğüne saygı duymalı ve sivillerin korunmasını da içeren insan haklarına uygun olarak yapılmalıdır. Aksi takdirde, bu tür operasyonlar uluslararası hukuka aykırı olarak kabul edilebilir ve diğer ülkelerin tepkisini çekebilir.

2.6.3 Meşru Müdafaa Hakkı

BM Genel Kurulu, uluslararası terörizmin insanlığa karşı bir suç ve uluslararası barış ve güvenliğe bir tehdit olduğunu belirtmiştir. BM Antlaşması'nın 51. maddesi, terörizme karşı meşru müdafaaya izin veren bir hükümdür ve terörizme karşı kuvvet kullanımının hukuki bir çerçevede gerçekleşmesi, meşru müdafaa hakkının şartlarına bağlıdır. Bu nedenle, terörizme karşı meşru müdafaanın şartlarını ele almak, konunun daha net anlaşılması için gereklidir. Özetle, uluslararası toplum, terörizmin insanlık suçu olduğu konusunda hemfikirdir ve terörizme karşı kuvvet kullanımı meşru müdafaanın şartlarına bağlıdır.

Bununla birlikte, devletlerin meşru müdafaa hakkını kullanabilmesi için eylemlerin anında gerçekleşen bir saldırıya karşı olması gerekmektedir. Eğer devlet dışı aktörlerin eylemleri sürekli veya dönemsel olarak gerçekleşiyorsa, bu durumda meşru müdafaa hakkının kullanımı daha tartışmalı hale gelebilir (Cassese, 2001, s.993).

ABD'de gerçekleşen 11 Eylül 2001 saldırıları, terörizme karşı yasal savunma alanını önemli ölçüde değiştirdi ve uluslararası hukuk için yeni bir çağı başlattı.

BM kolektif güvenlik mekanizması, terörizmle mücadelede aktif bir rol almayan devletleri, farklı alternatiflere yönlendirmiştir ve bu arayış, devletlerin terörle mücadele ettiği sırada başvurdukları bir dayanak haline gelen BM Antlaşması'nın 51. maddesi ile uyumlu bir şekilde uluslararası hukuk çerçevesinde gerçekleştirilmiştir (Maogoto, 2003, s. 425).

Gerçekleşen sınır ötesi askeri güç kullanımlarının meşru müdafaa durumunda olduğunun daha iyi anlaşılabilmesi için alt başlıklarda desteklenmiştir.

2.6.3.1 Meşru Müdafaa

Birleşmiş Milletler, "meşru müdafaa hakkını, bir üyenin silahlı bir saldırıya uğraması halinde, üyenin doğal olan bireysel veya ortak müdafaa hakkını korumak amacıyla aldığı önlemlerin, Güvenlik Konseyi uluslararası barış ve güvenliğin korunması için gerekli önlemleri alıncaya dek, Antlaşmanın hiçbir hükmüne halel getirmediğini tanımlar. Üyelerin bu haklarını kullanırken aldıkları önlemler, Güvenlik Konseyi'ne derhal bildirilir ve Konsey'in uluslararası barış ve güvenliğin korunması ya da yeniden kurulması için gerekli gördüğü biçimde hareket etme yetkisi ve görevi hiçbir biçimde etkilenmez."

Yukarıdaki tanıma ele alacak olursak Meşru müdafaa hakkına yönelik şu kapsamları ele alabiliriz.

1. Doğal bir hak olarak kabul edilen meşru müdafaa, kabul edilmiş bir antlaşma olmaksızın da varlığına sahiptir. Meşru müdafaanın MC Paktı ve Briand-Kellogg Paktı gibi uluslararası anlaşmalarda düzenlenmemesine rağmen, hiçbir devlet bu hakkın yokluğunu iddia etmemiştir. Haksız bir saldırıya karşı devletlerin statüsünü korumak için meşru müdafaa hakkını kullanması her zaman kabul edilebilir bir durum olarak görülmüştü (Tosun, 2023, s.31)

2. Başka bir güç tarafından silahlı ya da zarar verici bir açıdan ele alınan durum karşısında karşı konulan durum
3. Bu saldırılar karşıda yapılan müdahale ve alınana önlemler BM'ye ivedi bir şekilde bildirilmelidir.
4. Meşru müdafaa hakkı kapsamında devletlerin BM Konseyinin Müdahale etme süresine kadar kendi kendini koruma durumu devam eder. Bu açıdan geçici bir niteliğe sahiptir. BM durumu kontrol altına alamaz ve saldırı altındaki devlet zarar görmeye devam ederse BM bu devlete kendini koruma hakkını verir (Kaya, 2005, s. 173).

Meşru müdafaa hakkının kapsamı ve niteliği konusunda doktrinde iki görüş vardır. Bir grup yazar, meşru müdafaa hakkını geniş yorumlarken, diğerleri daha dar bir yaklaşım benimsemiştir. Tartışmanın bir tarafında, meşru müdafaa hakkının doğal bir hak olduğu ve bu nedenle örf adet hukukunda da var olduğu, 51. madde tarafından düzenlenmemiş olsa bile varlığını sürdürmesi gerektiği savunulmaktadır. Diğer taraftan bazı yazarlar ise meşru müdafaa hakkının sadece 51. maddede ifade edildiği şekliyle var olduğunu düşünmektedir (Shaw,2012, s. 825).

Bazı yazarlar, meşru müdafaa hakkını kullanabilmek için silahlı saldırı şartının gerçekleşmesine gerek olmadığını ve devletlerin önleyici meşru müdafaa hakkına sahip olduğunu düşünmektedirler. Diğer taraftan ise, meşru müdafaa hakkını dar bir şekilde yorumlayan yazarlar, 51. maddenin meşru müdafaa hakkının sınırlarını kesin bir şekilde belirlediğini savunmaktadır. Bu görüşteki yazarlara göre meşru müdafaa hakkının kazanılması için silahlı bir saldırının olması yeterlidir. (Shaw,2012, s. 825).

BM meşru müdafaa hakkının gereksiz ve sınırsız bir şekilde kullanılmaması konusunda görüşlerini birtakım kararlarla sınırlandırmıştır (Keskin, 1998, s. 45).

BM, "meşru müdafaa hakkının doğal ve temel bir hak olduğunu vurgulayarak, Şart'ın 51. maddesinin sadece bu hakkın varlığına dayanması halinde anlam kazanacağını belirtmektedir. Bu hakkın, Şart tarafından onaylanması veya geçerli kılınması dışında uluslararası teamül hukukunun bir parçası olduğunu ifade eden BM, 51. maddenin de bu hukukun bir yansıması olduğunu ancak ondan kaynaklanmadığını belirtmektedir." Şeklinde ifade edilmiştir.

Bu bağlamda meşru müdafaa hakkının açıklanması için bu konun altında; bireysel meşru müdafaa, silahlı saldırı şartı, BM güvenlik konseyine bildirim şartı olarak açıklanacaktır.

2.6.3.2 Bireysel Meşru Müdafaa Hakkı

Devletlerin meşru müdafaa hakkı kullanımı için, 51. madde ile belirtilen koşulların sağlanması gerekmektedir. Bu koşullar arasında ilk olarak silahlı saldırı şartı yer almaktadır. İkincisi, Güvenlik Konseyine bildirim yapılması zorunluluğudur. Ayrıca, Güvenlik Konseyi gerekli önlemleri alana kadar meşru müdafaa hakkının kullanımı devam edebilir.

2.6.3.3 Devletlerin Haklarına Silahlı Saldırı Şartı

BM Antlaşması'nın 51. maddesi, meşru müdafaanın kullanımı için silahlı saldırının varlığının öncül koşul olduğunu belirtmektedir. Bu nedenle, devletler kendilerine karşı gerçekleştirilmiş bir silahlı saldırı olmadan kuvvet kullanarak meşru müdafaa hakkını kullanamazlar. Bu ilke, uluslararası hukukun bir gereği olarak karşımıza çıkmaktadır.

BM Antlaşması'nın 51. maddesi, meşru müdafaa hakkını düzenlerken silahlı saldırının tanımını yapmamıştır. Ayrıca, diğer maddelerde de bu tanım yer almamaktadır. Saldırı ve silahlı saldırı kavramları arasında büyük bir benzerlik olsa da silahlı saldırı daha dar kapsamlı bir eylem olarak tanımlanabilir. Bu nedenle, silahlı saldırı ve saldırı arasında farklılıklar bulunabilir. Ancak, her iki kavram da uluslararası hukukta belirlenmiş koşullara bağlıdır (Başeren,1998, s. 92).

BM Antlaşması ve BM kararları, silahlı saldırının tanımı ve ağırlığının ne kadar olması gerektiği konusunda açık bir açıklama yapmamaktadır. Bu nedenle, her bir olayın niteliği ve boyutuna göre ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu değerlendirme, uluslararası hukuk kurallarına uygun şekilde yapılmalıdır (Küçük, 2020, s.26).

Dinstein'a göre, bir devletin meşru müdafaa hakkını kullanması için öncelikle saldırıya uğramış devletin başka bir yöntemle zararını telafi etme imkanının olmaması gerekmektedir. Ayrıca, saldırı sonrası saldırgan devletle mağdur devlet arasında ikili görüşmeler başlamışsa, bundan sonra mağdur devletin gerçekleştireceği herhangi bir silahlı karşılık meşru müdafaa olarak kabul edilmemelidir. Bu kuralın ihlali, uluslararası hukukun ihlali anlamına gelebilir (Dınsteın,2001, s. 215).

2.6.3.4 Meşru Müdafaa Sonucunda BM Güvenlik Konseyine Bilgilendirme

Devletlerin meşru müdafaa hakkı çerçevesinde kuvvet kullanımına başvurması durumunda, aldıkları tedbirler ve gerçekleştirdikleri eylemler, hızlı bir şekilde Güvenlik Konseyi'ne bildirilmelidir. Bu sayede Konsey, uluslararası barış ve güvenliğin korunması için gerekli önlemleri en kısa sürede alabilir (Başeren, 2003, s.139).

Bildirimin ardından meşru müdafaa hakkının doğup doğmadığına karar veren Güvenlik Konseyi, uluslararası barış ve güvenliğin korunması için alınması gereken önlemleri belirler. İki taraf da meşru müdafaa hakkına sahip olduğunu iddia ederse, her iki taraf da Konsey'e başvurabilir. Konsey, hangi iddianın doğru olduğuna karar verme yetkisine sahiptir (Keskin, 2001, s. 49).

Yapılan saldırıların önüne geçmek amacıyla GK başvuru yapan devletin gereken tedbirler alınması ve saldırıların durması halinde elinden alınacaktır. Diğer bir yandan 51. madde meşru müdafaa hakkını, Güvenlik Konseyi'nin "uluslararası barış ve güvenliğin korunması için gerekli tedbirleri alıncaya kadar" geçici bir süreliğine sonlandırmıştır. Güvenlik Konseyi'nin bir konuyu gündemine alması veya tartışması, Konsey'in o konuda bir eylemde bulunmasını gerektirmez. Güvenlik Konseyi, uluslararası barış ve güvenliği korumak için tasarlanmış bir organ olduğundan, Konsey'in aldığı eylemlerin meşru olması için birçok faktörün dikkate alınması gerekiyor. Ayrıca, bir devletin meşru müdafaa hakkını kullanması da yine uluslararası hukuka uygunluğu değerlendirilerek gerçekleştirilir (Aral, 2007, s.38).

BM, Güvenlik Konseyinin kesin bir karar verdikten sonra meşru müdafaa hakkı ortadan kalkacaktır. Verilen bu karar saldırı yapan devleti durmaya yönelik aynı zamanda zarar gören devletin meşru müdafaa hakkının devam etmesinin anlamına gelmektedir (Aral, 2007, s.38).

BM Antlaşması uyarınca, meşru müdafaa hakkı çerçevesinde alınan tedbirlerin Güvenlik Konseyi'ne bildirilmemiş olması, bu tedbirlerin hukuki geçerliliğini etkilemez. Bu yükümlülük, usul kuralları çerçevesinde bir zorunluluk olarak kabul edilmelidir ve bu görüş Divan'ın Nikaragua davasında da benimsenmiştir. Divan, bir devletin meşru müdafaa hakkı çerçevesinde aldığı tedbirleri Güvenlik Konseyi'ne bildirmesi gerektiğini, ancak bunun sadece bir prosedür zorunluluğu olduğunu ve bu

bildirimin, meşru müdafaa hakkına başvuran devletin haklılığını gösteren bir faktör olarak değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir (Küçük, 2020, s.26).

Bu açıdan ele alınacak olursa Türkiye sınır ötesi askeri hareketlerin uluslararası hukuktaki yeri incelediğinde genellikle BM ve BM bağlı kuruluşlar tarafından uygulandığı saldırıya uğrayan devletleri korumaya yönelik, insanların can, mal ve kültürel durumlarını koruduklarını ifade edilmiştir. Yapılan meşru müdafaa ortamında gereklilik, orantılılık ve acillik durumuna ve şartlarına bakılarak karar verilmektedir.

Türkiye 2015 ve sonrasındaki sınır ötesi güç kullanımlarında terör unsurlarına karşı BM'nin 51 maddesine dayanarak meşru müdafaa hakları kapsamında gerçekleştirmiştir.

3. BÖLÜM

2015 VE SONRASI TÜRKİYE'NİN SINIRÖTESİ OPERASYONLARI

"Arap Baharı", 2010 yılının aralık ayında başlayarak Ortadoğu'da birçok soruna neden oldu. Bu gösteriler, Tunus'ta başlayarak Mısır, Libya, Bahreyn, Yemen ve Suriye gibi birçok Afrika ve Orta Doğu ülkesine yayıldı ve önemli sonuçlar doğurdu. "Arap Bahar'ının" en şiddetli etkisini yaşayan ülke ise Suriye oldu. Ülke genelinde hızla yayılan protestolar kısa sürede şiddetli çatışmalara dönüştü. Bu olayların sonucunda binlerce insan hayatını kaybetti ve milyonlarca kişi yerinden edilerek ülke içinde karmaşık bir iç savaşa şahit oldu. Suriye'deki süreç, yönetim boşluğu yanı sıra iç dinamikler yerine daha çok dış faktörlerin etkisi ve yönlendirmesiyle gerçekleşti. (Gök, 2017, s.77).

Yaşanan olaylar sonucunda Suriye içerisinde büyük bir yönetim boşluğu meydana gelmiştir. Suriye'de yaşanan iç savaş sonrası ve bölge içinde Suriye Silahlı Kuvvetlerinin (Rejim Güçleri) tarafından kontrol edilen bölgelerin, terör unsurlarına kaptırılması ve bölge içindeki Türkiye sınırında yer alan bölgelerin terör unsurlarının eline geçmesi Türkiye tarafından önemli bir güvenlik sorunu olarak görülerek, iktidar ve muhalefet tarafından gerekli önemlerin alınması gerektiği savunulmuştur (Güleç,2012, s. 132).

Suriye içerisinde yaşanan sorunlar sadece bölge içinde kalmayarak, küresel ve uluslararası çapta devletlerin, Suriye müdahil olması uluslararası kuruluşların çözüm yolu araması, ortaya çıkan tabloda herhangi bir çözüm yolunun bulunamaması, bölge içinde sorunların artmasına sebebiyet vererek terör odaklı yapılanmaların büyümesine ve terör saldırıları çoğalarak bölge içinde güvenin azalmasına neden olduğu otaya konmuştur (Ekşi, 2018, s. 72).

Türkiye'nin sınır ötesi askerî harekâtına başlama sebebi, genellikle terör örgütleriyle mücadele etme ihtiyacıdır. Türkiye, özellikle son yıllarda sınırındaki terör örgütleriyle mücadele etmek için çeşitli askeri harekatlar gerçekleştirmiştir.

Özellikle Suriye'nin kuzeyindeki terör örgütlerine karşı yürütülen askeri operasyonlar, Türkiye'nin sınır ötesi askeri harekatlarının en önemli örneklerinden biridir. Türkiye,

bu operasyonları terör örgütlerinin sınır ötesinde güçlenmesini engellemek ve kendi sınır güvenliğini sağlamak için gerçekleştirmiştir (Şenol, 2021, s.126).

Diğer sebepler arasında, Türkiye'nin bölgedeki siyasi ve stratejik çıkarlarını koruma, bölgedeki çatışmaların ve istikrarsızlığın Türkiye'ye yansımalarını engelleme, mülteci krizinin etkilerini azaltma ve Türkiye'nin ulusal güvenliğini sağlama ihtiyacı da sayılabilir.

Türkiye bu bağlamda gerçekleştirmiş olduğu sınır ötesi askeri harekatların gerçekleştirme sebeplerini ele alacak olursak;

Terör örgütleri, Türkiye'nin doğu sınırında bulunan terör örgütleri, özellikle PKK (Kürdistan İşçi Partisi) ve onun Suriye'deki kolu olan PYD/YPG, Türkiye'nin milli güvenliği açısından ciddi bir tehdit oluşturuyor. Bu örgütler Türkiye'nin sınırındaki bölgelerde üslenerek saldırılar düzenleyebiliyorlar ve Türkiye'ye yönelik birçok terör eylemini gerçekleştirdiler. Bu nedenle Türkiye, kendi güvenliğini sağlamak için sınır ötesi operasyonlara girişebiliyor (Şenol,2021, s.126).

Suriye iç savaşı, Türkiye'yi birçok sorunun kaynağıyla karşı karşıya bırakmıştır. Söz konusu savaş, Türkiye'nin ev sahipliği yapmak zorunda kaldığı milyonlarca Suriyeli mülteci sorununu beraberinde getirmiştir. Ayrıca, özellikle Türkiye sınırındaki kuzey Suriye bölgeleri, çatışmaların yoğun yaşandığı istikrarsız bölgeler olarak öne çıkmaktadır. Türkiye, bu bölgelerdeki istikrarsızlığı azaltmak için sınır ötesi operasyonlar düzenleme yoluna gitmektedir. Benzer şekilde, Irak'taki siyasi istikrarsızlık da Türkiye'nin güvenliğini tehdit etmektedir.

PKK'nın, Irak'ın kuzeyindeki dağlık bölgeleri üs olarak kullanması, Türkiye'yi sınır ötesi operasyonlara zorlayan bir faktör olarak karşımıza çıkıyor. Yabancı güçlerin varlığı, Türkiye'nin Suriye ve Irak'taki sınır ötesi operasyonları, bazı yabancı güçlerin bu bölgelerdeki varlığına da tepki olarak değerlendirilebilir. Özellikle de Türkiye'nin Suriye'deki Afrin operasyonu sırasında, ABD'nin YPG'ye verdiği destek ve askeri danışmanlar Türkiye'nin tepkisini çekmişti. Bu tür durumlar, Türkiye'yi sınır ötesi operasyonlara zorlayabilir (Şenol,2021, s.126).

Tezin konusu daha iyi anlaşılabilmesi için bu konuları tek tek ele alınması daha doğru olacaktır.

3.1 Terör Örgütleri

Terör örgütleri, siyasi, dini veya ideolojik amaçları için şiddet eylemlerinde bulunan, sivillere ve kamu kurumlarına yönelik saldırılar gerçekleştiren, yasa dışı örgütlerdir. Terör örgütleri, halkın, devletlerin ve diğer örgütlerin karşı çıktığı eylemler gerçekleştirerek korku ve dehşet yaratmayı amaçlarlar. Bu örgütler genellikle propaganda ve baskı teknikleri kullanarak halkın desteğini kazanmaya çalışırlar.

Terör örgütleri, dünya genelinde farklı amaçlarla faaliyet göstermektedir. Bazı örnekler arasında IŞİD, DEAŞ, El Kaide, Taliban, Boko Haram, PKK, PYD, YPG, DHKP-C, ve FARC yer almaktadır. Her ne kadar hedefleri ve ideolojileri farklı olsa da terör örgütlerinin amaçları, toplumu korku ve şiddet yoluyla kontrol altında tutmak, hükümetlere zarar vermek ve siyasi amaçlarını gerçekleştirmek için şiddet kullanmaktır.

Terörizm, küresel bir sorun olarak kabul edilmektedir. Terör örgütleri, sivil toplum örgütleri, hükümetler ve uluslararası toplum tarafından ciddiye alınan bir tehdit olarak görülmektedir. Terörizmle mücadele için uluslararası iş birliği ve koordinasyon büyük önem taşımaktadır. Terör örgütleriyle mücadele hem askeri hem de sivil alanda etkili politikalar ve stratejiler gerektirmektedir (Can, Acun, 2016, s. 9).

Suriye'deki barışçıl protestolar, Esed rejiminin şiddetli tepkisiyle birlikte şiddet olaylarına dönüştü. Bu çatışmalar, Esed rejiminin kontrolünü kaybetmesine ve Suriye'de birçok farklı terör örgütünün ortaya çıkmasına sebep oldu. Bu örgütler arasında, Suriye'nin toprak bütünlüğüne karşı olan PKK/KCK'nın Suriye kolu olan PYD/YPG ve DEAŞ gibi diğer terör örgütleri özellikle dikkat çekmektedir. Türkiye, Suriye'ye yönelik güvenlik kaygıları nedeniyle bu duruma tepki göstererek bu terör grupları üzerine operasyonlar düzenlemiştir (Can, Acun, 2016, s. 9).

3.1.1 Sınır Ötesi Askeri Güç Kullanımında PKK/KCK Terör Grupları

PKK/KCK, Türkiye'nin Doğusunda ve Güneydoğusunda uzun yıllardır bir sınır ötesi güç kullanımı sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Örgüt, Türkiye'nin sınır ötesindeki bölgelerinde savaşarak bir bağımsızlık hareketi olarak ortaya çıkmıştır. Türk Silahlı Kuvvetleri de PKK/KCK'ya karşı sınır ötesi operasyonlar düzenlemiştir.

PKK/KCK, Türkiye'nin sınırlarını aşarak Irak ve Suriye gibi komşu ülkelere de sızarak faaliyet göstermektedir. Bu nedenle, Türkiye, PKK/KCK tehdidine karşı sınır

ötesi güç kullanımı dahil olmak üzere farklı yöntemler kullanmaktadır (Harp Akademileri,1994, s.73).

Türkiye, PKK/KCK ile mücadelede askeri ve siyasi yöntemleri bir arada kullanmaktadır. Askeri yöntemler arasında sınır ötesi operasyonlar, hava saldırılarıyla PKK/KCK kamplarının bombalanması ve komşu ülkelerle iş birliği yaparak PKK/KCK üyelerinin yakalanması ve iade edilmesi yer almaktadır. Ayrıca, siyasi ve ekonomik yöntemler de kullanılarak örgütün ideolojisine ve propagandasına karşı mücadele edilmektedir (Kürkçüoğlu,2001, s. 139).

Ancak, sınır ötesi güç kullanımı beraberinde istenmeyen sonuçlar doğurabilir ve sivil kayıplara neden olabilir. Bu nedenle, Türkiye'nin PKK/KCK ile mücadelede sınır ötesi güç kullanımı konusunda uluslararası hukuk ve insan hakları standartlarına uygun hareket edilmesi amacı ile hareket edilmiştir (Kürkçüoğlu,2001, s. 139).

Suriye iç savaşı sırasında PKK/KCK'nın faaliyetleri Türkiye açısından önemli bir güvenlik sorunu olarak görülmektedir. PKK/KCK, Türkiye'de terör örgütü olarak kabul edilmekte ve Türkiye'nin bölgesel güvenliğine yönelik tehdit olarak algılanmaktadır. Bu nedenle, örgütün Suriye'deki etkinlikleri Türkiye'nin güvenlik kaygılarını artırmaktadır (Şenol, 2021, s. 126).

PKK/KCK'nın Suriye'de kontrol ettiği bölgeler ve buradaki eylemleri, Türkiye'nin sınır güvenliği açısından önem taşımaktadır. Örgüt, Suriye'nin kuzeyinde belli başlı bölgelerde kontrol sağlamış ve burada kendi yönetim yapılarını oluşturmuştur. Bu bölgelerin Türkiye sınırına yakın olması, örgütün Türkiye'ye yönelik saldırılarını kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle, Türkiye, PKK/KCK'nın Suriye'deki faaliyetlerine karşı sınır güvenliğini korumak için askeri operasyonlar düzenlemiştir (Yılmaz, Şahin, 2004, s. 112).

PKK/KCK'nın Suriye iç savaşındaki varlığı, Türkiye'nin bölgesel politikalarını da etkilemektedir. Türkiye, Suriye iç savaşı sırasında muhalif grupları desteklemiş ve Esad yönetimine karşı çıkmıştır. Ancak PKK/KCK'nın Suriye'deki etkinliği, Türkiye'nin Suriye politikasını değiştirmiş ve Türkiye'nin Kürt gruplarına yönelik yaklaşımını da etkilemiştir (Şenol, 2021, s. 126).

Tüm bu nedenlerle, PKK/KCK'nın Suriye iç savaşındaki faaliyetleri Türkiye açısından önemli bir güvenlik sorunu olarak kalmaktadır. Türkiye, örgütün

Suriye'deki faaliyetlerine karşı sınır güvenliğini korumak için çeşitli önlemler almaya devam etmektedir (Şenol,2021, s. 26).

Bu bağlamda, Türkiye, askeri yöntemleri kullanmadan önce diğer alternatiflerini değerlendirmeli ve sivil kayıpları en aza indirecek şekilde BM'nin 51 maddesine uyarınca sınır ötesi askeri operasyonları yaptığını ifade etmiştir.

3.1.2 Sınır Ötesi Askeri Güç Kullanımında PYD / YPG Terör Grupları

Suriye iç savaşı'nda yer alan PYD/YPG, Türkiye açısından önemli bir konudur. PYD/YPG, Suriye'deki iç savaşta, Suriye hükümetine karşı savaşan muhalif gruplar arasında yer almaktadır. Bu grupların en önemli özelliği, Kürt kökenli olmalarıdır.

Türkiye açısından PYD/YPG'nin önemi, öncelikle bu grupların PKK'nın Suriye kolu olarak görülmesinden kaynaklanmaktadır. Türkiye, PKK'yı terör örgütü olarak tanımlamakta ve bu örgütle mücadele etmektedir. PYD/YPG'nin PKK ile bağlantılı olduğu düşünüldüğünde, Türkiye'nin bu gruplara karşı da mücadele etmesi beklenir (Şenol,2021, s.26).

Suriye İç Savaşı'nın başlangıcında PYD, doğrudan çatışmaların içinde yer almamış olsa da Suriye rejiminden aldıkları desteği kullanarak Kuzey Suriye'de hakimiyet tesis etmek amacıyla çalışmıştır. Bu süreçte, kontrol altında tuttukları bölgeleri genişletmiş ve kendilerini geliştirmeye odaklanmışlardır. Ancak bu gelişim sürecinde, Suriye Kürtlerini temsil eden diğer oluşum KUK üyelerine yönelik suikastlar, tehditler ve baskılar yoluyla onları pasivize etmişlerdir. Bu şekilde, PYD Kuzey Suriye'de tek etkin Kürt örgütü haline gelmiştir. (Şenol, 2021, s.26).

PYD ve YPG bu bağlamda Türkiye sınırında etkin bir güç haline gelmiş ve Türkiye açısından bir tehdit unsuru olarak karşısına çıkmaktadır. Bu bağlamda Türkiye Suriye iç savaşından doğan boşlukları dolduran terör gruplarına karşı ve kendisine tehdit unsuru oluşturduğunu öne sürerek BM 51 maddesi uyarınca meşru müdafaa hakkını kullanmış ve Suriye içerisindeki terör gruplarına karşı operasyon başlatmıştır.

Bunun yanı sıra, Türkiye'nin sınır güvenliği de PYD/YPG konusunda önemli bir etkendir. Türkiye, Suriye sınırında terör örgütlerine karşı sıkı bir kontrol politikası izlemektedir. PYD/YPG de bu örgütler arasında yer aldığı için Türkiye, bu grupların sınırında yer almasından rahatsızlık duymaktadır (Ünal, Kaya, 2014, s. 282)

3.1.3 DEAŞ ve İŞİD Terör Örgütleri

DEAŞ (Daeş veya IŞİD olarak da bilinir) ve IŞİD (İslam Devleti Irak ve Şam), 2010'ların başlarında, Irak ve Suriye'de ortaya çıkan bir dizi çatışmanın bir sonucu olarak oluştu. Bu terör örgütleri, büyük ölçüde, 2003 yılında Irak'ta gerçekleşen Amerikan işgali sonrası yaşanan iç savaşın yanı sıra, Suriye'deki 2011 yılındaki ayaklanma dalgasından kaynaklanan güç boşluğundan yararlanarak ortaya çıktı (Acun,2014, s. 6).

IŞİD, 2006 yılında Irak'ta kurulan El Kaide'nin bir yan koluydu ve 2013 yılında El Kaide liderliğine bağlılıktan ayrılarak, Suriye'deki çatışmalar sırasında bağımsız bir yapıya kavuştu. Örgüt, daha sonra kendisini İslam Devleti olarak yeniden adlandırdı ve geniş bir bölgeyi ele geçirerek kendi devletini ilan etti (Acun,2014, s. 6).

DEAŞ da, Irak'ta bulunan Şam İslam Devleti ile bağlantılı olarak ortaya çıktı. 2014 yılında, örgüt, Bağdat'ın kontrolüne saldırmak için bir dizi büyük operasyon başlattı ve hızla Irak'ın kuzeyindeki birçok kenti ele geçirdi. Aynı zamanda Suriye'de de büyük bir alana hâkim oldu (Sevinç, 2019, s. 5)

Bu terör örgütleri, bölgede büyük bir güç haline gelerek, birçok savaş suçu işlediler ve insan hakları ihlallerine neden oldular. DEAŞ ve IŞİD, kültürel mirasların yok edilmesi ve yüzlerce kişinin öldürülmesi de dahil olmak üzere birçok vahşet gerçekleştirdiler (Türköz, 2016, s. 153).

Ulusal ve uluslararası güvenlik güçleri, DEAŞ ve IŞİD ile mücadele etmek için bir dizi önlem aldı. Bu önlemler arasında, askeri operasyonlar, uluslararası koalisyon güçlerinin müdahalesi ve terörle mücadele çabaları yer alıyor. Bu müdahaleler sonucunda, DEAŞ ve IŞİD'in kontrolündeki bölgeler büyük ölçüde azaltılmış ve örgütlerin gücü zayıflatılmıştır.

DEAŞ ve IŞİD terör örgütleri, Türkiye açısından önemli bir güvenlik tehdidi oluşturmuştur. Bu örgütlerin bölgedeki varlığı, Türkiye'nin sınır güvenliği ve iç güvenliği açısından ciddi bir risk oluşturmuştur (Deniz, 2019, s.61).

Türkiye, DEAŞ ve IŞİD gibi terör örgütlerine karşı sıkı bir mücadele yürütmektedir. Özellikle Suriye'deki iç savaşın başlamasıyla birlikte, Türkiye, bu örgütlere karşı askeri operasyonlar düzenlemiş, lojistik ve maddi destek sağlamış ve bu örgütlerin Türkiye'ye yönelik saldırılarına karşı sıkı güvenlik önlemleri almıştır.

Türkiye, DEAŞ ve IŞİD gibi örgütlerin bölgedeki varlığına karşı uluslararası toplumun da desteğini almıştır. Bu desteğin bir sonucu olarak, Türkiye, Suriye'deki sınır ötesi operasyonlarda koalisyon güçleri ile birlikte çalışmış ve bu örgütlere karşı etkili bir mücadele yürütmüştür.

Türkiye'nin DEAŞ ve IŞİD ile mücadelesi, sadece askeri operasyonlarla sınırlı değildir. Aynı zamanda, ülkenin terörle mücadele politikaları, terör örgütlerinin finansal kaynaklarının kurutulması, ideolojik mücadele, sınır güvenliği ve istihbarat paylaşımı gibi alanlarda da etkili bir şekilde yürütülmektedir (Deniz, 2019, s.61).

Bu terör örgütleri, Türkiye'de belli zamanlarda terör saldırıları düzenlemiş Türk halkının can ve mal güvenliklerini tehlikeye atmışlardır. DEAŞ ve IŞİD terör örgütleri, Türkiye'de bir dizi saldırı gerçekleşmiştir. Bu saldırıların en başında 2014 yılında Niğde otoyolunda güvenlik kontrol noktasında 2 DEAŞ üyesi olduğu tespit edilen teröristlerin silahlı saldırıları sonucunda 2 polis ve 1 sivil vatandaş hayatını kaybetmiştir. Daha sonraki zamanlarda ise en kanlı saldırılardan biri olan, 2015 yılı temmuz ayında Suruç'ta gerçekleşti. Bu saldırıda, gençlerin katıldığı bir barış mitingine yapılan bombalı saldırı sonucu 34 kişi hayatını kaybetti ve yüzlerce kişi yaralandı (İçişleri Bakanlığı, 2017, s. 32).

2016 yılında ise, özellikle İstanbul ve Ankara'da, DEAŞ ve IŞİD militanları tarafından birçok saldırı düzenlendi. Bu saldırıların en kanlılarından biri, 2016 yılı haziran ayında Atatürk Havalimanı'nda gerçekleşti. Bu saldırıda, 45 kişi hayatını kaybetti ve yüzlerce kişi yaralandı.

Ayrıca, 2017 yılında da Türkiye'de birkaç ölümcül saldırı gerçekleştirdiler. Ancak son yıllarda, Türkiye, terörle mücadele konusunda aldığı sıkı tedbirler sayesinde, DEAŞ ve IŞİD gibi terör örgütlerinin ülke içindeki faaliyetlerini önemli ölçüde engellemiştir (İçişleri Bakanlığı, 2017, s. 32).

Sonuç olarak, Türkiye, DEAŞ ve IŞİD gibi terör örgütlerine karşı sıkı bir mücadele yürütmekte ve bu örgütlerin bölgedeki varlığına karşı uluslararası toplumun da desteğini almaktadır. Bu örgütlerin Türkiye'ye yönelik saldırılarına karşı sıkı güvenlik önlemleri alınmakta ve terörle mücadele politikaları etkili bir şekilde uygulanmaktadır.

Bu açıdan, 2015 yılında "Şah Fırat Operasyonu", 2016 yılında "Fırat Kalkanı Operasyonu", 2017 yılında "Bahar Kalkanı Harekâtı" (İdlip Operasyonu), 2018 yılında "Zeytin Dalı Operasyonu", 2019 yılında Barış Pınarı Harekâtı", 2020 yılında "Bahar Kalkanı Harekâtı" ve 2021 yılında "Gara Operasyonları" yapılmış ve bu operasyonlar konun bütünlüğü açısından sırasıyla ele alınmıştır.

3.2 Şah Fırat Operasyonu (2015)

Arap Baharı, 2010 Aralık ayında Tunus'ta başlayarak tüm Orta Doğu ve Afrika ülkelerine yayılan bir hareket olmuştur. Bu süreç, özellikle Suriye'de şiddetli çatışmaların patlak vermesine ve binlerce insanın hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Ayrıca milyonlarca insanın yerinden edilmesiyle sonuçlanan karmaşık bir iç savaşın da ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Suriye'deki bu sürecin yönlendirilmesi ise iç dinamiklerden ziyade dış faktörlerin etkisiyle gerçekleşmiştir, çünkü ülkede yönetim boşlukları söz konusu olmuştur. (Gök, 2017, s.77).

Yaşanan olaylar sonucunda Suriye içerisinde büyük bir yönetim boşluğu meydana gelmiştir. Suriye'de yaşanan iç savaş sonrası ve bölge içinde Suriye Silahlı Kuvvetlerinin (Rejim Güçleri) tarafından kontrol edilen bölgelerin terör unsurlarına kaptırılması ve bölge içindeki Türkiye sınırında yer alan bölgelerin terör unsurlarının eline geçmesi Türkiye tarafından önemli bir güvenlik sorunu olarak görülerek iktidar ve muhalefet tarafından gerekli önemlerin alınması gerektiği savunulmuştur (Karakaya, 2019, s. 7-8).

Suriye içerisinde yaşanan sorunlar sadece bölge içinde kalmayarak, küresel ve uluslararası çapta devletlerin, Suriye müdahil olması uluslararası kuruluşların çözüm yolu araması, ortaya çıkan tabloda herhangi bir çözüm yolunun bulunamaması, bölge içinde sorunların artmasına sebebiyet vererek terör odaklı yapılanmaların büyümesine ve terör saldırıları çoğalarak bölge içinde güvenin azalmasına neden olduğu otaya konmuştur (Karakaya, 2019, s. 7-8).

Suriye içerisindeki yönetim boşluklarının olması ve terör örgütlerin bu boşluklardan yararlanarak bölge içinde hakimiyet kurmaları ve Suriye'deki iç çatışmaların artması

Sonucunda DEAŞ terör örgütü saldırılarını arttırarak hızlı bir ilerleyiş sergilemesi Türkiye'nin tek toprak parçası olan Süleyman Şah, türbesinin bulunduğu yer olan Caber Kalesine yaklaşması ve burada yer alan Türk askerimizin can güvenliklerinin

tehdit altında olması, Saygı Karakolu tarafından Genel Kurmay Başkanlığına gönderilen bölge içinde artan tehdit dile getirilmiştir. Dönemin Başbakanı Ahmet Davutoğlu tarafından operasyon emri verilerek 21 Şubat 2015 tarihinde saat 21:00'de Şafak operasyonu adı altında Süleyman Şah Türbesi'ni Türkiye sınırına yakın bir yer olan Eşme bölgesine taşınmıştır. Operasyon sırasında 40 tank, 56 zırhlı araç, 100 araç ve 572 personel katılmıştır (Karakaya, 2019, s. 7-8).

22 Şubat sabahı gerçekleştirilen operasyon başarılı bir şekilde tamamlandı ve çatışma yaşanmadı. Ancak bir kaza sonucu 1 askerimiz şehit oldu. Operasyon öncesinde herhangi bir destek alınmadığı ve sadece operasyon başladığında koalisyon güçleri, PYD ve diğer gruplara bilgi verildiği açıklandı. Operasyonun temel amacı, olası bir saldırı durumunda Türkiye'nin taraf olma endişesini önlemekti. Böyle bir durumun ortaya çıkması, çatışmanın büyümesine ve ulusal ve uluslararası boyutta büyük sorunlara yol açabileceği vurgulandı (Karakaya, 2019, s. 7-8).

Yapılan operasyonlar karşısında muhalefet partileri, hükümet kanadını yoğun bir şekilde eleştirmiştir. Yapılan açıklamalarda CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu "Süleyman Şah'tan kaçma talimatını verenler yarın bu ülkeden de kaçacak; ancak Türkiye'ye yaşattığınız her türlü utancın hesabını soracağım" diyerek tepkisini ortaya koymuştur.

Bir diğer muhalefet partisi olan MHP lideri Devlet Bahçeli ise şu ifadeleri dile getirmiştir "Türk tarihinde böyle bir pespayelik, böyle bir nankörlük, böyle bir mağlubiyet psikolojisi görülmemiştir. MHP, ülke gündemini değiştirecek ve yakın tarihin en vahim çürümüşlüğü olarak yorumladığı geri çekilme vakasının üstüne tavizsiz gidecek, konuyla ilgili gelişmeleri titizlikle takip edecektir" söylemlerinde bulunmuştur.

Yaşanan bu süreç içerisinde muhalefet partileri yaklaşan seçim öncesi hükümetin yapılan bu operasyonu seçim meydanlarında kullanmak istediği için yapıldığını ve Adalet ve Kalkınma Partisinin bir seçim propagandası olarak gördükleri ifade etmişlerdir.

Şekil 3.1.1: Süleyman Şah türbesinin nakil yerleri

(TRT Haber).

3.3 Fırat Kalkanı Harekâtı (2016)

2014 yılında, IŞİD terör örgütünün yükselişi ve Batılı devletlerin ve Şam rejiminin PYD terör örgütünü araç olarak kullanması, Türkiye'yi terörle mücadele konusunda yalnız bırakmıştır. Bu durum, Türkiye'nin kuzeyinde faaliyet gösteren YPG terör örgütüne daha fazla alan açmış ve bölgede rahat hareket etmelerine izin vermiştir. Böylelikle, 2014 yılında Suriye'nin kuzeyinde özerklik ilan etmişlerdir (Öztop, 2019, s.119).

YPG terör örgütünün, Rusya, İran ve ABD tarafından Türkiye'nin bölgede dengelemesi için kullanıldığı, ancak PYD ve YPG'ye verilen silah yardımlarının PKK'nın eline geçtiği, YPG'nin sahadaki alanını SDG ittifakı ile genişletip Fırat Nehri'nin batısına geçerek kendilerine koridor oluşturma girişiminde bulunduğu ve IŞİD terör örgütünün Türkiye'ye yönelik saldırılarının artması nedeniyle Türkiye'nin güvenlik endişelerinin arttığı ifade edilebilir (Öztop, 2019, s.119).

2011 yılında Suriye'deki iç karışıklıkların neden olduğu otorite boşluğu, IŞİD ve PKK/YPG terör örgütlerinin bölgedeki saldırılarına yol açmış ve Suriye toprakları ile Türkiye'de birçok insanın hayatını kaybetmesine sebep olmuştur. Bu saldırıları durdurmak, sınır güvenliğini sağlamak, istikrarı sağlamak, Suriyeli geçici koruma statüsündeki sığınmacıların yurtlarına geri dönüşüne yardımcı olmak, bölgedeki sivillerin zarar görmemesini sağlamak ve PYD terör örgütü tarafından oluşturulmak istenen Kürt koridorunu önlemek amacıyla, 24 Ağustos 2016'da Fırat Kalkanı Harekâtı başlatılmıştır. Bu harekât sayesinde, 243 yerleşim alanı ve 2.015 km'lik alan kontrol altına alınmıştır (msb.gov.tr).

30 Kasım 2016'da yapılan Milli Güvenlik Kurulu toplantısında, Türkiye'nin "milli güvenliği" için belirlenen amaçlar üzerinde durulmuştur. Bu toplantıda özellikle vurgulanan konu, Suriye'nin toprak bütünlüğünün korunması ve Kuzey bölgesinde oluşturulmak istenen terör koridoruna izin verilmemesi gerektiğidir. Ayrıca Türkiye, kendi vatandaşlarının güvenliği için bu operasyonu gerektiği şekilde değerlendirmiştir (mgk.gov.tr).

Fırat Kalkanı Harekâtı, Türkiye'nin BM Şartı'nın 51. maddesindeki meşru müdafaa hakkı ile Güvenlik Konseyi kararlarına dayandırdığı bir operasyondur. Bu karar, IŞİD terör örgütünün 2014 yılında BM terör örgütü listesine alınması ile de desteklenmiştir. Bu meşru zemin, diğer devletlerin de Türkiye'ye destek vermesini sağlamıştır. Türkiye, Fırat Kalkanı Harekâtı ile sınırlı kalmayacağı ve bundan sonra yapılacak operasyonların farklı bir isimle anılacağı konusunda da açıklama yapmıştır (Terzioğlu, 2018, s.12).

Fırat Kalkanı Harekâtı, Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) ve Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) iş birliği ile gerçekleştirilmiştir. Harekâta 4 bin TSK ve 7 bin ÖSO askeri aktif olarak katılmıştır. Harekâtın hedefi Cerablus ve Azez arasında terörden arındırılmış güvenli bir bölge oluşturarak mültecilerin geri dönüşünü sağlamaktır. TSK ve ÖSO, Cerablus ve çevre köyleri ele geçirdikten sonra El-Bab istikametine ilerlemişlerdir. Fırat Nehri boyunca güneye doğru ilerleyerek emniyet sağlanmış, harekâtın güneyinde Sacur Nehri sınır kabul edilmiştir. ABD'nin YPG/PKK terör örgütünün Fırat Nehri'nin doğusuna çekilmesine garanti vermesi nedeniyle daha sonra Çobanbey istikametine hareket edilmiştir. Harekâtın ilk aşaması, IŞİD ve YPG/PKK terör örgütünün askeri kapasitesinin kontrol edilmesi ve diğer uluslararası tepkilerin test edilmesi açısından büyük önem taşımaktadır (Yeşiltaş ve diğerleri, 2017, s. 24).

Şekil3.2.1: Fırat Kalkanı Harekâtında Oluşturulmak İstenen Güvenli Bölge Hedefleri

(Anadolu Ajansı).

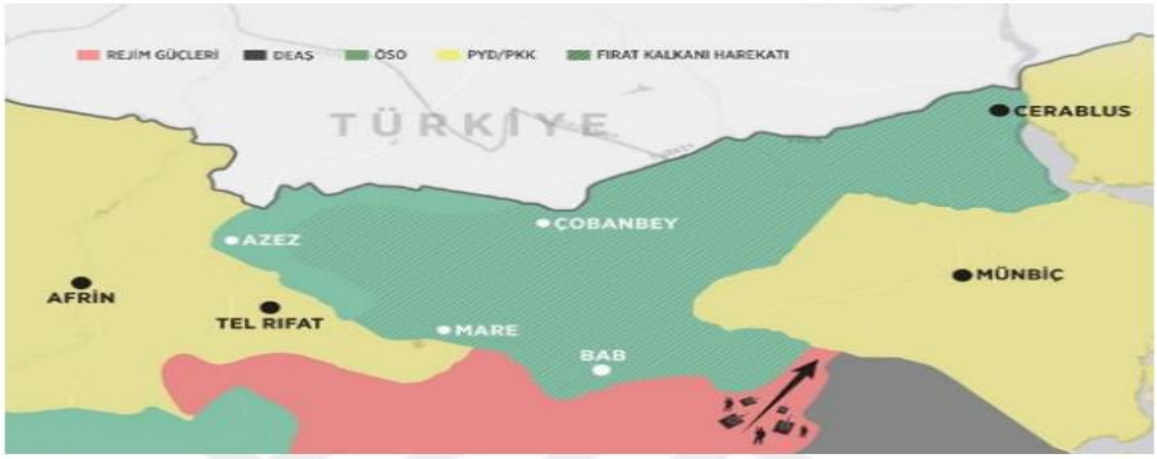
Harekâtın ikinci ayağı olan Çobanbey (Rai)- Dabık safhasına geçilmiştir. Dabık, Çobanbey ile Azez arasında bulunması nedeniyle yabancı savaşçıların Türkiye'ye geçişi ve Kilis'e saldırı düzenlemesi için stratejik bir bölgedir. Ayrıca, Cerablus- Azez hattını birleştirerek güvenli bir bölge oluşturma hedefi açısından da büyük önem taşımaktadır (Yeşiltaş ve diğerleri, 2017, s. 29).

Dabık'ın ele geçirilmesi sonrasında, Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) ve Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) El-Bab'a doğru ilerlemeye devam etmiştir. Bu sayede, PKK terör örgütünün kontrolündeki El-Bab bölgesine geçişleri engellenerek, Afrin- Münbiç hattına geçmelerinin önü kesilmiştir. TSK ve ÖSO'nun El-Bab'daki operasyonu sonucunda, birçok IŞİD teröristi etkisiz hale getirilerek, bölge kontrol altına alınmıştır. Operasyon yedi ay boyunca devam etmiş ve 29 Mart 2017 tarihinde sona ermiştir (Yeşiltaş ve diğerleri, 2017, s. 29).

IŞİD terör örgütü, 40 km güneye doğru uzaklaştırılmış ve bu durum, Türkiye sınırından itibaren YPG/PKK terör örgütü arasında bir tampon bölge oluşturulmasına neden olmuştur. Bu sayede, Türkiye Suriye sınırında Cerablus-Azez arasında 85 km genişliğinde ve 41 km derinliğinde güvenli bir bölge oluşturulmuştur ve amaçlanan sonuca ulaşılmıştır (Yeşiltaş ve diğerleri, 2017, s. 29).

Aşağıda yer alan tabloda güvenli bölge yer almaktadır.

Şekil 3.2.2: Fırat Kalkanı Harekâtı Sonucu Oluşturulan Güvenli Bölge

(Yeni Akit).

Türkiye'nin Suriye'deki askeri operasyonu, uluslararası topluma Türkiye'nin toprak talepleri olmadığını, yalnızca sınırlarını korumak ve mültecilerin güvenli dönüşünü sağlamayı hedeflediğini gösterdi. Ancak harekâtın başarısı sadece belirli bölgelerde sağlanmış ve Suriye'deki iç savaşın sonunu getirmedi. Bu nedenle, Türkiye, sadece belli bir güvenli bölge oluşturarak sınırını korumayı başarsa da Suriye'deki çatışmaların tamamen sona ermediğini kabul etmek zorundadır. Bu durum, gelecekteki diğer askeri operasyonlar için bir uyarı niteliği taşımaktadır (Acet İnce, 2020, s.74).

3.4 Zeytin Dalı (Afrin) Harekâtı (2018)

Fırat Kalkanı Operasyonu sayesinde Cerablus, Azez ve El-Bab gibi şehirlerde yaşam koşulları normale döndü ve sınır güvenliği sağlandı. Ancak Afrin bölgesi, Hatay sınırı boyunca PYD/YPG-PKK terör örgütü tarafından hala terör faaliyetlerinin sürdüğü bir bölgedir. Örgüt, Afrin'de bir "Afrin Kantonu" oluşturma planı yaparak bölgedeki kontrolü ele geçirmeye çalışmaktadır. Ayrıca Afrin, stratejik bir konuma sahiptir ve örgüt tarafından Akdeniz'e açılan bir kapı olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle, bölge yeni terör faaliyetleri için bir üs olarak kullanılmaktan kaçınılmamaktadır (Özçelik ve Acun, 2018, s. 12).

Afrin bölgesindeki terör örgütlerinin varlığı, Türkiye'nin sınır güvenliği konusunda zafiyet oluşturmuştur. Türkiye, 2012 yılından bu yana bu örgütlerle mücadele etmek için müzakere yoluna başvursa da uluslararası platformda gereken desteği alamamıştır. Bu nedenle, Türkiye kendi güvenliği için ve ülkesindeki terör örgütleriyle bağlantılı

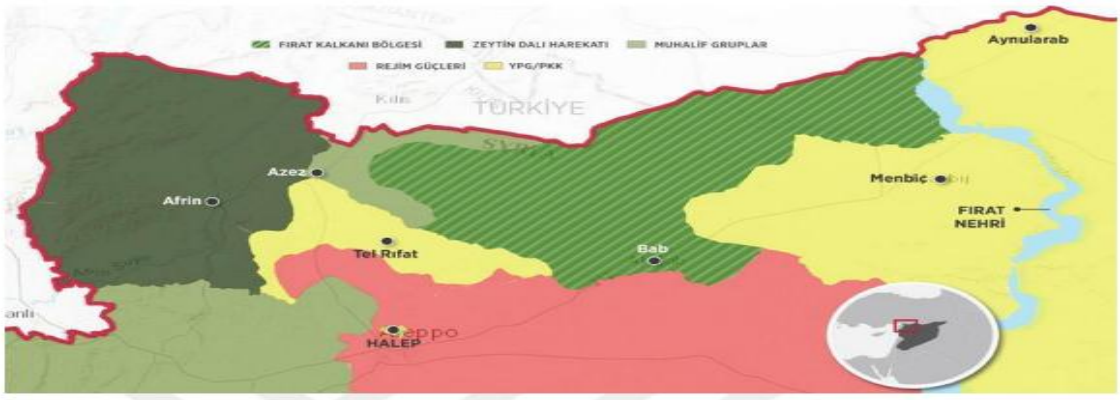
olan bu gruplara karşı askeri müdahalede bulunmak zorunda kalmıştır (Özçelik ve Acun, 2018, s. 12).

Türkiye, PKK/PYD terör örgütünün Afrin bölgesinden sınır karakollarına yönelik saldırılarını önlemek ve bölge halkının güvenliğini sağlamak için 20 Ocak 2018'de harekete geçtiğini resmi olarak açıkladı (msb.org.tr).

Zeytin Dalı Harekatı'nın iki önemli hedefi vardı ve bunlardan ilki, Afrin bölgesinin terör örgütlerinden temizlenmesi ve Fırat Kalkanı bölgesinde olduğu gibi bölge yönetiminin ÖSO grupları ve yerel halka verilmesiydi. İkinci hedef ise, İdlib'deki muhaliflerin yönettiği bölgeyle birleştirilerek Esad rejimine karşı bir muhalif bölgenin kurulmasıydı. Ancak harekatın tamamlanmasından sonra sadece ilk hedef gerçekleştirilebilmiştir. İkinci hedef ise, Esad rejiminin diğer muhalif bölgelere yönelerek tam tersi bir sürece girmesine neden olmuştur (21.YY. Türkiye Enstitüsü, 2019, s. 4).

Bu sonuç bağlamında Türkiye'nin bu alandaki başarısı, Fırat Kalkanı Harekatının gerçekleştirildiği bölgenin devamının sağlanması anlamına gelir. Böylece, terör örgütleri Akdeniz'e ulaşamaz ve PYD/YPG-PKK terör örgütü Türkiye'nin topraklarına giremez. Suriye sınır hattının tamamı güvenli hale gelir. Afrin ve Tel Fırat'ın kontrolünün ele geçirilmesi, Suriyelilerin bu bölgelere geri dönmesini kolaylaştırarak oluşturulmak istenen "terör koridoru" nun önüne geçilmesini sağlamak olarak amaçlanmaktadır.

Şekil 3.3.1: Zeytin Dalı Harekâtı Sonucu Kontrol Altına Alınan Afrin ve Bölgesi

(Dünya Gazetesi).

Zeytin Dalı Harekâtı, Türkiye'nin askerî açıdan en geniş kapsamlı operasyonu olarak bilinmektedir. Harekatta yerli imkanlarla üretilen İHA ve SİHA'lar sayesinde teknolojik bir üstünlük elde edilmiş ve bölgenin geniş bir alanı kapsanarak operasyonun etkisi arttırılmıştır (Özçelik ve Acun, 2018, s. 31). Harekatın başarısı, resmî açıklamalarda Türkiye'nin teknolojik üstünlüğüne atfedilmiştir. Ayrıca, bu operasyon ABD ile PYD/YPG terör örgütü arasında bir güven bunalımına neden olmuştur. Çünkü PYD/YPG terör örgütü, destekçisi olan ABD'nin yanında yer alamadığını görerek şaşkınlık yaşamıştır.

Zeytin Dalı Harekâtı, Türkiye'nin terörle mücadeledeki kararlılığını ve sahada teknolojik üstünlük sayesinde elde ettiği başarıyı göstermiştir. Operasyon sırasında elde edilen bilgi ve belgeler, batılı ülkelerin gözlerini açarak, PKK ile PYD/YPG terör örgütleri arasındaki bağlantıları ortaya çıkarmıştır. Bu sayede, Türkiye'nin teröre karşı savaşında haklılığı da kanıtlanmıştır ve bölgedeki terör örgütleri temizlenerek yerel halkın güvenliği sağlanmıştır. Ayrıca, Türkiye Astana sürecinde Afrin'de çatışmasız bölge ilan ederek, sahadaki başarısını masada da göstermiştir (Bayraktar, 2019, s.61).

Zeytin Dalı Harekâtı, tam 71 gün boyunca devam etmiş ve 31 Mart 2018 tarihinde başarıyla sonuçlanmıştır. Bu operasyon kapsamında, 3844 terörist etkisiz hale getirilerek bölgenin güvenliği sağlanmıştır. Ayrıca, 282 yerleşim alanı 2000 km'lik bir alanda kontrol altına alınarak bölgede istikrarın sağlanması hedeflenmiştir (msb.gov.tr.)

3.5 Barış Pınarı Harekâtı (2019)

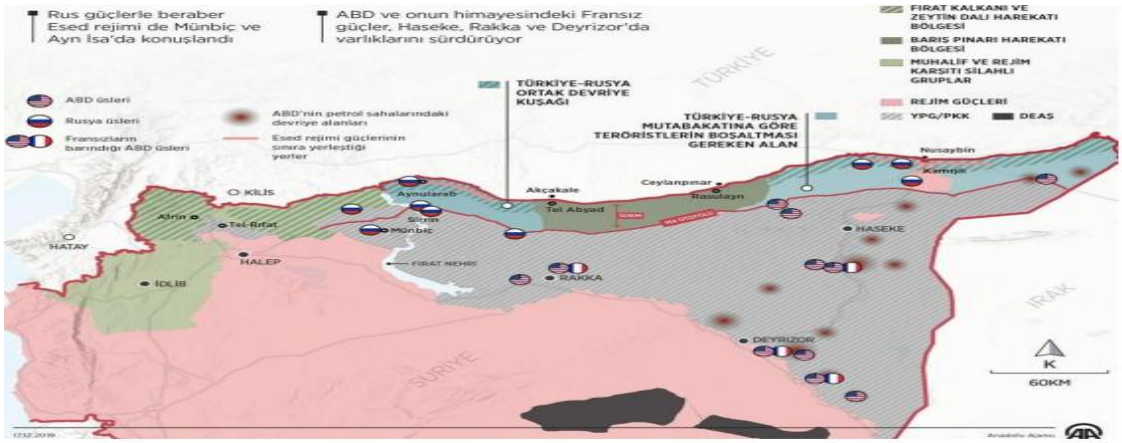
Türkiye'nin Suriye sınırındaki güvenliği sağlama çabaları, bölgesel ve diplomatik aktörlerle yürütülen ilişkilerin yetersiz kalması sebebiyle zorunlu hale gelmiştir. Bu nedenle Türkiye, BM'nin kendisine verdiği hak ve meşruiyeti kullanarak sınır güvenliğini koruma yoluna gitmiştir. İlk olarak Fırat Kalkanı Harekâtı ile Cerablus ve Azez bölgelerinde sınırın bir bölümü kontrol altına alınmış, Zeytin Dalı Harekâtı ile Afrin bölgesinde sınır güvenliği sağlanmıştır. Ancak amacı, Irak sınırına kadar uzanan bölgedeki güvenliği sağlamak olan Türkiye, Barış Pınarı Harekatı'nı gerçekleştirerek Cerablus'tan Irak sınırına kadar olan bölgede sınır güvenliğini temin etmek zorunda kalmıştır (Polat,2020, s.78).

Barış Pınarı Harekâtı, diğer ülkeler arasında tartışmalı bir konu olmuş ve bazı batılı ülkeler ve Arap Ligi tarafından eleştirilmiştir. Ancak Türkiye'nin dostane ilişkiler sürdürdüğü Pakistan, Azerbaycan ve Katar gibi ülkeler harekâtı desteklemişlerdir (BBC, 2019).

Türkiye, 9 Ekim 2019'da başlattığı harekâtta Tel Abyad ile Rasulayn ilçeleri arasındaki 120 km genişliğinde ve 30 km derinliğindeki bölgeyi kontrol altına almıştır. Bu operasyon sırasında, Türkiye ABD ve Rusya gibi etkin küresel güçlerle diplomatik görüşmeler yapmıştır. İlk olarak, 17 Ekim'de ABD ile yapılan görüşmeler sonucunda 13 maddelik bir anlaşmaya varılmıştır. Bu anlaşmaya göre, Türkiye, PYD/YPG terör örgütünün güvenli bölgeden çekilmesi için 120 saatlik bir ara verecektir. Ancak ne yazık ki, bu aradan sonra terör örgütü bölgeden tamamen çekilmedi ve Türk askerleri de şehit haberleri vermiştir (stratejikortak.com, 2019).

Rusya ile yapılan anlaşma, ABD ile imzalanan anlaşmada tam olarak yerine getirilmeyen taahhütlerin yerine getirilmesi için bir fırsat sunmuştur. Soçi'de imzalanan anlaşmaya göre, PYD/YPG terör örgütü Türkiye sınırından 32 km'lik bir alana çekilmiştir ve Türkiye ile Rusya askerleri 10 km'lik bir bölgede devriye gezerek güvenliği sağlayacaktır. Türkiye, bu anlaşmayla sınır ötesi terör tehditlerine karşı önemli bir adım atmış ve bölge halkının güvenliği ve sığınmacıların dönüşü için gerekli ortamı oluşturmayı amaçlamaktadır (Telci, 2019, s.13-14).

Şekil 3.4.1: Barış Pınarı Harekatı'nda Kontrol Altına Alınan Bölge

(Anadolu Ajansı).

Barış Pınarı Harekâtı, 25 Kasım 2019 tarihinde sona erdi ve Türkiye, ABD ve Rusya ile gerekli anlaşmaları imzaladı. Ancak, terör örgütü YPG/PKK saldırılarına devam etti ve bölgedeki güvenlik durumu hala risk oluşturmaktadır. PKK'lı teröristlerin Türkiye'ye sızma girişimlerine dair haberler, bölgede hala güvenlik endişeleri olduğunu göstermektedir (Milliyet, 2020).

YPG/PKK terör örgütü, ABD'nin 2018'deki Suriye'den çekilme kararı sonrasında Rusların yerleşmesiyle Kamışlı 'da varlığını sürdürmüş ve Suriye rejimiyle yakınlaşmıştır. Barış Pınarı Harekatı'yla terör koridoru girişimleri önlenmiş olsa da Suriyeli sığınmacıların geri dönüş sayısı beklenenden az kalmıştır. Bu nedenle, uluslararası kamu ve özel kuruluşların Tel Abyad ve Resulayn arasındaki bölgelerdeki normalleşme sürecine destek olması gerekmektedir. Bölgenin tesisleşmesi ve güvenliğinin sağlanması için Türkiye, ABD ve Rusya gibi devletlerle diyalog kurmaya devam etmelidir (Haşıl, 2020, s.82).

Barış Pınarı Harekâtı kapsamında 4.219 km²'lik bir alan kontrol altına alınmış ve 605 yerleşim bölgesi terör örgütlerinden temizlenmiştir. Türkiye, kendi ülkesindeki mültecilerin ve bölgedeki sivil halkın evlerine dönmeleri için gerekli tüm adımları atmıştır. Harekatın sonunda bölgedeki normalleşmeyi hızlandırmak amacıyla okullar, hastaneler ve ibadethaneler açılmış; ayrıca yemek, su ve elektrik gibi temel ihtiyaçlar karşılanmıştır (msb.gov.tr).

3.6 Bahar Kalkanı Harekâtı (2020)

17 Eylül 2018'de Türkiye ve Rusya arasında yapılan anlaşma, Türkiye'nin İdlib'de kurduğu kontrol noktaları ile güvenliği sağlama çabalarını desteklemiş olsa da, bölgedeki 70 bin silahlı militan ve 4 milyona yakın sivilin varlığı nedeniyle tam bir güvenliğin sağlandığı söylenemez. İdlib'de Türkiye'nin kontrolündeki yaklaşık 12 gözlem noktasının rejim güçleri tarafından ele geçirilmesi, bölgede tansiyonun yükselmesine sebep olmuştur. Ancak Türkiye, İdlib'de güvenliği sağlamak için çaba göstermeye devam etmektedir. (Polat, 2020, s.87).

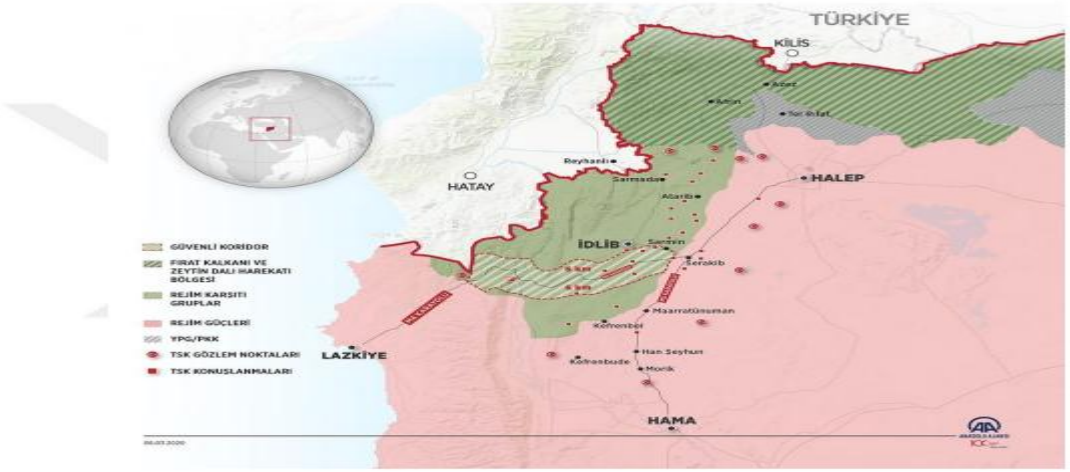
Bölgedeki artan saldırılar sonucunda birçok kişi hayatını kaybetmiş ve sağ kalanlar Türkiye sınırına doğru göç etmeye başlamıştır. Şubat 2020'de Suriye rejimi tarafından İdlib bölgesinde gerçekleştirilen saldırılarda 34 Türk askeri şehit düşmüştür. Bunun

üzerine Türkiye, Bahar Kalkanı adı verilen bir harekât başlatarak 3394 kilometrekarelik alanda kontrolü ele almıştır (Milliyet, 2020).

Türkiye, Harekatı'n başlamasının ardından 5 Mart 2020'de Moskova'da Rusya ile "İdlip Gerginliği Azaltma Bölgesinde Durumun İstikrarlı Hale Getirilmesine Yönelik Ek Protokol" adlı güvenli bölge uygulamalarına ilişkin anlaşma imzaladı (msb.gov.tr).

Anlaşma sonucunda, Türkiye'nin kontrolündeki bölge kuzeye doğru kaydırılmış ve M4 karayolunun kuzey ve güney kesimlerinde Türkiye ve Rusya tarafından ortak devriye faaliyetleri başlatılmıştır (Polat, 2020, s.87).

Şekil 3.5.1: Bahar Kalkanı Harekatı'nda Anlaşma Sonrası Bölgenin İşleyişi

(Kriter Dergisi).

Türkiye ve Rusya, Astana anlaşmaları kapsamında İdlip bölgesinde birçok kez müzakere yapmış ve gözlem noktaları kurmuşlardır. Bununla birlikte, anlaşmalara rağmen birçok masum insan hayatını kaybetmiştir. 5 Mart tarihinde yapılan mutabakat, önceki anlaşmaların bir devamı niteliğindedir. Bahar Kalkanı Operasyonu, Hatay sınırındaki artan göçü önlemiş ve Türkiye ile Suriye rejimi arasındaki bölgesel mesafeyi muhafaza etmiştir.

Türkiye'nin gerçekleştirdiği sınır ötesi harekâtlar, Suriye iç savaşının belirsiz sonuçlarına bir süreliğine engel olmuştur. Bu harekâtlar, ABD'nin Kürt koridoru projesinin ertelenmesine ve Suriye'deki askeri dengelerin önemli ölçüde değişmesine neden olmuştur. Ancak, yapılan anlaşmalar ve oluşturulan güvenli bölgelerin ne kadar süre devam edeceği tahmin edilememektedir. Bu nedenle, Türkiye'nin bu bölgede her

anlamda teyakkuzda olması, milli çıkarları göz önünde bulundurarak hem masada hem sahada hareket etmesi gelecek için büyük önem taşımaktadır.

Türkiye, uzun yıllardır ülkesindeki dış bağlantılı terör örgütleriyle mücadele ederek önemli bir adım atmaktadır. Sınır ötesinde gerçekleştirilen harekâtlar, Türkiye'nin terörle mücadelesinde önemli bir yer tutmaktadır. Ancak bu harekâtların sınır ötesinde gerçekleştirilmesi, bu konuda tek karar vericinin Türkiye olmadığını göstermektedir. Özellikle Suriye gibi vekalet savaşlarının sürdüğü bir bölgede, Türkiye'nin uluslararası camiada ve bölgedeki devletlere kendi haklılığını kanıtlaması büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, Türkiye'nin terörle mücadele konusunda attığı adımlar hem ulusal hem de uluslararası düzeyde desteklenmelidir.

Yapılan operasyonlar, Türkiye'nin 911 kilometrelik Suriye sınırının güvenliğini sağlamasına yönelik bir adımdır. Bu operasyonlar ve sınır ötesi askeri harekatlar, Türkiye'ye olumlu sonuçlar getirmesine rağmen, Suriye'deki güçlü aktörler olan Rusya ve ABD ile çatışmaların yaşandığı anlar da oldu. Bu operasyonlar, yalnızca Türkiye'nin iç politikasını etkilemekle kalmayıp aynı zamanda dış politikasında da etkili bir araç olarak kullanılmıştır ve uluslararası alanda da yankı uyandırmıştır.

3.6.1 Rusya ve ABD'nin Türkiye'nin Sınır Ötesi Askeri Harekâtlarına Tepkisi

Türkiye, 2016 yılında Fırat Kalkanı Harekâtı ile ilk kez sınır ötesi harekâtına başlamış ve sonrasında çeşitli isimlerle devam ettirmiş bulunmaktadır. Türkiye, bu harekâtlarının yalnızca terörle mücadele amaçlı olduğunu ve Suriye topraklarında herhangi bir egemenlik iddiasında bulunmadığını belirtmiştir. Bu konuda, BM'nin 51. Maddesi'nde yer alan meşru müdafaa hakkına atıfta bulunmuştur. Bu nedenle, birçok ülke ilk başta Türkiye'nin haklı olduğunu düşünmüş olsa da sonrasında bazıları tepki göstermiştir.

Rusya, Türkiye'nin Fırat Kalkanı Harekatı'nın sebebini haklı bulmuş olsa da uluslararası hukuka uygunluğuna dikkat çekmiştir. Ayrıca, Suriye'nin toprak bütünlüğü açısından, harekâtın ülke yönetimi tarafından onaylanmasının gerekli olduğunu vurgulamıştır (VOA, 2016).

Türkiye, Rusya'nın hava sahasını açmasıyla Fırat Kalkanı Harekatı'nı gerçekleştirmiş olsa da Rusya ile yaptığı iş birliğinin bölgesel ve bölge dışındaki faydalarını göz önünde bulundurarak Zeytin Dalı Harekatı'nda da aynı inisiyatifi kullanmıştır.

Rusya'nın buradaki en önemli çıkarı, Doğu Akdeniz'deki faaliyetlerini kolayca yürütebilmesidir ve bu, ancak İdlib'in silahsızlandırılmış güvenli bir bölge haline gelmesiyle mümkündür. Ayrıca, Rusya, ABD ile yakınlaşan PYD/YPG terör örgütünü cezalandırmayı amaçlayarak bu stratejiyi benimsemiştir (Bayraktar, 2019, s. 55).

Rus Savunma Bakanlığı, Suriye içerisindeki kontrolsüz ve çatışma durumunun, sorumsuzca davranan ABD yüzünden olduğu ifade etmiştir (AA, 2019).

Barış Pınarı Harekatı'nda, Rusya Türkiye'nin durumu kontrol edebileceği endişesi taşıdığını belirtmiş ve IŞİD teröristlerinin bu nedenle bölgeden kaçabileceğini öne sürmüştür. Rusya ayrıca, Suriye yönetimi ile arabuluculuk yaparak çatışmaların sona ermesine yardımcı olabileceğini ifade etmiştir (BBC, 2019).

Ancak, Rusya Barış Pınarı Harekâtı sırasında da belirsiz bir tavır sergilemiş ve bölgedeki amacının netliği konusunda açıklama yapmaktan kaçınmıştır. Rusya, bu harekâta doğrudan katılmayacağını veya müdahil olmayacağını ifade etmiştir (BBC, 2019).

Rusya'nın tutumu, Türkiye ile olan ilişkilerine zarar vermeyi önlemek amacıyla şekillenmiş olabilir. ABD'nin bölgeden çekilmesiyle oluşan güç boşluğu, her iki ülke için de zorlu bir durum yaratmıştır ve Türkiye'nin bu harekâtları gerçekleştirmesi Rusya'nın avantaj veya dezavantajına bir etki yapmayacaktır. Her harekâtta olduğu gibi, Türkiye Rusya ile yaptığı görüşmeler sonucunda hareket edecektir ve anlaşmaları dikkate alacaktır.

Rusya'nın beklentileri, Türkiye'nin operasyonlarına doğrudan dahil olmadan Türk-Amerikan ilişkilerini PYD/YPG terör örgütü aracılığıyla zorlamak, ABD ile ilişkilerinden kaynaklı PYD/YPG terör örgütünü cezalandırmak ve Soçi ve Astana süreçlerine uymak şeklinde özetlenebilir.

Suriye iç savaşının başlaması sonrasında ABD'nin tutumu, Esad rejiminin gitmesi yönünde olmuştur. Ancak Rusya'nın Suriye rejimine sağladığı desteğiyle, Esad rejimi varlığını korumayı başarmıştır. Bu nedenle ABD'nin Suriye konusundaki girişimleri beklenen sonuçları vermemiştir. Bölgedeki aktif rolü sınırlı olan ABD, Türkiye ile aynı görüşte olduğu için başlangıçta Türkiye'yi desteklemiş ancak daha sonra IŞİD terör örgütüyle mücadelesinde PYD/YPG terör örgütünü tercih etmiştir. Bu ikili tutum zaman zaman Türkiye ile anlaşmazlıklara neden olmuştur. (AA, 2019).

Türkiye, sınırında oluşması muhtemel bir terör devletine karşı gerçekleştirdiği Fırat Kalkanı Harekâtını ABD, IŞİD terör örgütü ile mücadele çerçevesinde desteklemiştir. Ancak ÖSO güçlerinin PYD/YPG terör örgütlerine yönelik saldırılarının ardından, ABD Savunma Bakanlığı Sözcüsü Peter Cook, yazılı açıklamasında, IŞİD terör örgütünün bulunmadığı bölgelerde çatışmaya karşı olduklarını ve endişeli olduklarını belirtmiştir (Dünya Bülteni, 2016). Bu bağlamda ABD, Türkiye'nin DEAŞ ve İŞİD ile yapılan çatışmaları kendi açısından meşru görürken, ABD destek verdiği PYD/YPG terör örgütlerin karşı yapılan mücadeleyi aynı bakış açısıyla değerlendirmemektedir.

Zeytin Dalı Harekâtı sırasında ABD'nin söylem ve eylemleri arasında bir uyumsuzluk görülmüştür. ABD, IŞİD terör örgütüyle mücadeleyi olumsuz etkileyeceği yönünde söylemlerde bulunmuş olsa da gerçekte herhangi bir adım atmamıştır. Ayrıca, PYD/YPG terör örgütüne silah yardımı yapmaya devam etmiştir (BBC, 2018).

Barış Pınarı Harekâtı bağlamında, ABD açık bir tutum sergileyerek Başkan Donald Trump tarafından yapılan açıklamalarla Türkiye'yi uyararak, harekâtın adil bir şekilde yönetilmediği takdirde yaptırımlar uygulanacağını bildirmiştir. Bu adil tutum, ABD'nin müttefikleri olan Kürtlerin zarar görmemesini dikkate alarak belirlenmiştir (BBC, 2019).

Trump, Türkiye'nin Barış Pınarı Harekatı'na karşı açıkladığı tehdit sonrası bazı askerlerini Suriye'den geri çekme kararı aldı. Ancak bu karar, ABD'deki pek çok kesim tarafından eleştirilerek, bölgedeki Kürt müttefiklerine ihanet etmek olarak yorumlandı. (AA, 2019).

3.7 Gara Operasyonu (2021)

Şekil 3.5.1: TSK'nın Harekât Alanları ve PKK kampları

(A Haber).

Gara dağında yapılan tarihin en büyük rehine kurtarma operasyonu olarak yakın tarihte yer almıştır. Bu operasyona bakıldığı zaman iç ve diş siyasi olayların etkinliği siyasal patilerin yabancı devletlerin söylemlerini dile getirmesi bakımından büyük tepkilere neden olmuş bu bağlamda gara operasyonu gara katliamı olarak yer almıştır.

Türkiye Irak'ın kuzeyinde Gara Dağı bölgesinde yapılan operasyonda siyasi alanda büyük tartışmalara neden olurken stratejik açıdan çok az tartışılmıştır. Bu operasyonun asıl amacı terör örgütü PKK'nın elinde bulunan rehineleri kurtarmaktır. Bu açıdan birçok kez konveksiyonel olmayan yollarla değinilmesine rağmen sonuç alınmaması üzerine, büyük kapsamlı bir askeri operasyon yapılmasına neden olmuştur. Uzun bir zaman zarfı içinde kuvvet, zaman ve mekân etkenleriyle birlikte istihbarat çalışmaları göz önünde bulundurularak hareket yönteminin en uygun olanın icra edildiği gözlemlenmiştir (Özçelik, N.2021, Kriter dergisi).

Gara operasyonu harekata dair istihbarat isteklerinin karşılanması, operasyon birliğinin, seçilen hareket tarzının modeli arazi üzerinde devamlı prova edilmesi ve hedef bölgesindeki ana plana sürekli olarak yeni aksiyonlar ilave edilerek, operasyonel hazırlıkların harekât planı prensiplerine uygun yapıldığı ön görülmektedir. Operasyonun icrasına başladıktan kısa bir süre içinde, rehinelerin hain PKK terör örgütü tarafından infaz edilmeleri, operasyonun ana hedefine ulaşılamamasına ve rehinelerin sağ ele geçirilememesine neden olmuştur.

Bu durum Gara operasyonun taktik hatalarından kaynaklı olmayıp, PKK terör örgütünün rehineleri şehit etmesiyle ilgilidir. Zira zorlu arazi koşulları ve terör

örgütünün savunma direncine rağmen operasyonun temposu planlandığı gibi devam etmiştir.

Gara operasyonu yapıldığı zaman operasyonu yürüten time Siha'lar, F16'lar ve Helikopterlerde eşlik etmişlerdir. Bu bağlamda Irak'ın kuzeyinde bulunan Gara dağının Kuzeyinden, Güneyine ikinci sıra dağlarının orta bölümünden siyane diye ad verilen mağaralara ve yakın çevrelerine odaklanıldı. Gara'nın bu bölgesinde kara operasyonun yapılmasının sebebi, terör örgütünün bu bölgede herhangi bir operasyon beklememesinden kaynaklanmaktadır. Bu bölgede havadan yaklaşmanın imkânsız olması ve bu bölgede yer alan vadinin derin, ince uzun olması mağaraların bulunması, bulunan bu mağaralara doçka ve uzun namlulu silahların mağara girişlerine kolaylıkla yerleştirilmesi dolayısıyla, PKK'nın beklemediği bu bölgeden operasyon gerçekleştirilmiştir. Mağaraların yakın ve uzak çevresinde belirlenen istihbarat ile taktik hedeflere düzenlenen teknolojik olarak da hassas angajmanlarla ile özel kuvvetlere bağlı operasyon unsurların belirlenen kritik hedeflere helikopterlerle indirme yapılması suretiyle, yoğun ateş altına alınan mağara girişlerinden geçiş yeri açmak için faaliyetlerini gerçekleştirildiği anlaşılıyor (Özçelik, N.2021, Kriter Dergisi).

Yapılan Gara Operasyonu sonrasında meydana gelen dezenformasyon ve kötü niyet algısı yapıldığı meydana gelmiştir. Şehit edilen 13 vatandaşımızı kurtarmak amacıyla yapılan operasyon nihai hedefine ulaşılmış 51 PKK terör örgütü mensubu ölü ele geçirilmiştir. 2 terörist sağ ele geçirilmiştir. Şehit edilen 13 vatandaşımız Doğu ve Güneydoğu Anadolu da görevlerini yapan güvenlik güçleri olduğu bilinmektedir. İç politikada bu olay büyük ses getirmiş, Cumhuriyet Halk Partisi ve Halkların Demokrasi Partisi ağız birliği yaparak PKK adını kullanmamaları sadece terör örgütü olarak adlandırılması ve bunu Amerika Birleşik Devletleri'nin bu söylemlere destek vermesi iç kamuoyunda büyük tepkilere sebebiyet vermiştir (SETA, 2021).

Sonuç olarak bakıldığı zaman Gara Dağı'nda gerçekleşen operasyon, Türkiye'nin yakın tarihteki en büyük geniş çaplı rehine kurtarma harekâtı olarak tarihe geçti. Şüphesiz operasyonun taktik süreçlerinden ve olaylardan alınan birçok ders olmuştur. Ancak en önemli derslerden birisi de iç kamuoyunda muhalefetin Türkiye düşmanı kesimlere karşı alması gereken tavırla ilgili olduğu muhakkaktır.

Türkiye'nin terörle mücadelesinde benimsediği tutum, istihbarat ve harekât kapasitesiyle ilgili sorunları da beraberinde getirmiştir. Ancak, 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen Fethullahçı (FETÖ) Terör Örgütü darbe girişimi sonrasında, terör örgütleri sahada yenilgiye uğratıldıkça, mücadele propaganda alanına kaydırılarak yerli ve milli karşıtlık üzerinden kendilerini tahkim etmeye çalışmaktadırlar. Bu çabaların başarısı, Türkiye'nin kamu diplomasisi kapasitesini geliştirmesiyle birlikte artmaktadır.

3.8 Türkiye'nin Sınır Ötesi Operasyonlarındaki Başarısında Etkili Olan Faktörler

2011 yılından sonra Arap Baharıyla birlikte Ortadoğu ülkelerinde başlayan iç savaş sonucunda Türkiye'nin Güneyinde yer alan Suriye içerisinde iç karışıkların olması ve terör örgütlerin, yönetim boşluklarından fırsat bilip kendilerine alan açıp büyümesi Türkiye açısından güvenlik sorunlarını doğurmuş ve sınır ötesi güç kullanımına başvurulmuştur. Türkiye geçekleştirmiş olduğu sınır ötesi operasyonlarda büyük oranda başarı elde etmiştir.

Türk sınır ötesi askeri güç kullanımındaki başarının faktörleri şu şekilde sıralayabiliriz.

Askeri Güç: Türk Silahlı Kuvvetleri'nin teknolojik ve operasyonel yetenekleri, sınır ötesi operasyonların başarısında kritik bir rol oynamaktadır. Modern askeri teçhizat, keşif ve istihbarat teknolojisi, hava ve deniz desteği gibi unsurların kullanımı, operasyonların etkisini arttırmaktadır.

Planlama ve Koordinasyon: Sınır ötesi operasyonların başarısı, planlama ve koordinasyonun etkinliğine bağlıdır. Başarılı bir operasyon için, tüm kuvvetlerin uyumlu bir şekilde çalışması, güçlü bir lojistik desteğin sağlanması ve hedeflenen amaçların net bir şekilde belirlenmesi gerekmektedir.

İstihbarat: İstihbarat, sınır ötesi operasyonların planlanması ve yürütülmesinde hayati bir rol oynar. Terör örgütlerinin faaliyetleri hakkında doğru ve güncel bilgi sahibi olmak, operasyonların etkinliğini artırır ve askeri güçlerin doğru yerde ve zamanda hareket etmelerine olanak sağlar.

Eğitim ve Deneyim: Sınır ötesi operasyonlar, askerlerin eğitimi ve deneyimleri açısından önemlidir. Askerlerin sahip oldukları askeri beceriler, liderlik yetenekleri, taktik bilgi ve tecrübeleri, operasyonların başarısını etkileyen faktörler arasındadır.

Siyasi Destek: Sınır ötesi operasyonların başarısı, siyasi desteğin varlığına bağlıdır. Askeri operasyonların meşruiyeti ve uluslararası hukuka uygunluğu, siyasi destekle sağlanabilir. Ayrıca, siyasi liderlerin operasyonların hedefleri ve sonuçları konusunda net bir görüş belirlemesi de operasyonların başarısını etkilemiştir.

Savunma Sanayi ve Teknoloji: Bu faktörlerin en önemli unsuru da Türkiye'nin yerli ve milli olarak üretmiş olduğu silahlarının ve teknolojisinin sınır ötesi askeri operasyonlarda kullanılması etkili olmuştur.

Bir ülkenin savunma sanayisi bulunduğu ülkenin silahlı kuvvetlerinin ihtiyaç duyduğu her türlü teçhizatı üretme, geliştirme ve sorunları gidermek için uygulanan özel ve kamunun gözetimindeki firmaların topluluğudur (Şimşek, 1987, s. 61).

İçeriğinde kara, deniz, hava topluğunun ihtiyaç duyduğu helikopter, uçak, zırhlı araçlar, denizaltı, tanklar, tüfekler, bombalar gibi saldırı ve savunmayla alakalı durumları imal etmek ve kendi alanlardaki tüm sektörleri içerisine alan savunma sanayi, ülkelerin dış ve iç politikalarını etkileyen önemli unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uluslararası alana bakıldığı zaman devletlerin güçlü bir unsur olmalarını sağlayan durum savunma sanayilerindeki etki gücü yüksek silahlara sahip olmaları en önemli koşulları arasında yer alır. Bu duruma bakılacak olursa güçlü bir devletin, güçlü bir ordusu olabilmesi için güçlü bir savunma sanayine ihtiyacı vardır. Gelişmiş ve gelişmek üzere olan ülkelerin savunma sanayilerine ayrı bir önem vermeleri ve savunma sanayinin gelişmesi için ayrı bir önem arz etmektedirler (Akgül, 198, s. 28).

Nitekim dünya genelinde ülkelerin savunma sanayindeki yatırımlar hızlı bir şekilde artış göstermektedir. Türkiye 2010 yılından bu tarafa savunma sanayinde önemli çalışmalar gerçekleştirmiştir. Suriye içerisine başlatılan operasyonlar neticesinde yerli olarak üretilen ve Türk Silahlı Kuvvetlerin elinde olan başta İHA ve SİHA olmak üzere obüsler, radar sistemleri, ATAK helikopterleri, zırhlı araçlar ve akıllı bombalar kullanılmıştır. (Yeni Akit, 2018, Sabah, 2018).

Yapılan bu çalışmalar neticesinde yerlilik oranını %7 lik bir kısımdan %70 lik gibi seviyelere çıkarılmış ve savunma sanayi ihracatında dünya ülkeleri arasında 60. sıralardan 12. sıraya yükselmiştir. Ekonomik, askeri, jeopolitik, teknolojik ve milli

birlik gibi farklı yapı taşlarının bir araya gelmesiyle oluşan ulusların en önemli öğesi askeri kapasite olarak karşımıza çıkmaktadır (Arı, 2013, s. 139-152).

Günümüz dünyasında yer alan devletlerin, kendilerine üstünlük kuran savunma teknolojilerini diğer devletlerle paylaşmak istememektedirler. Bir birileriyle zoraki teknoloji transferi yapmak isterlerse güncel verileri değil eski bilgileri birbirleriyle paylaşmaktadırlar. Yapılan teknolojik transferin bilgileri devletlerin kontrolünde yapılmaktadır. Bu durum savunma sanayine verilen önemi arz etmek için gösterilen önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel anlamda bakıldığı zaman uluslararası dış politika sahnesinde yer alan bütün devletlerin ekonomiden, teknolojik araştırmalara, askeri ve siyasi politikalarından ayrı olarak hareket edilmeyerek bir bütün içine yer alacak savunma sanayilerini, kendi imkân ve kabiliyetleri doğrultusunda geliştirmek amacında ve mecburiyetinde oldukları ifade edilmektedir. (Alnıak, 2001, s. 101)

Türk savunma sanayine bakıldığı zaman 2015 ve sonrasında yapılan sınır ötesi askeri harekatlarda sıklıkla yerli üretim olarak yapılan İHA ve SİHA'lar kullanılmış hava aracı olarak kendi alanlarında önemli başarılar kazanmıştır. İHA ve SİHA'lar sadece Türkiye'nin sınır ötesi operasyonlarında kullanılmayarak Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ'a zaferinde de etkin olarak kullanılmış Ermenistan ordusuna büyük kayıplar yaşatarak Türk Yapımı İHA ve SİHA'ların uluslararası alanda önemli bir konuma getirmiştir. Türk yapımı birçok silah ve teçhizat sınır ötesi askeri operasyonlarda kullanılarak önemli başarılar elde edilmiştir.

3.9 Değerlendirme

Bu bölümde ele alınan durum Türkiye'nin Güney sınırında yer alan terör örgütlerine karşı başlatılan sınır ötesi askeri operasyonların ve Suriye içerisinde yer alan ve kanton devletler kurmaya çalışan DEAŞ, PYD/YPG, PKK/KCK gibi terör gruplarının bulundukları yerleri temizleyerek bu alanları güvenli bölge haline getirilmesi amaçlanmıştır.

Bu durum Türkiye üzerine doğru yer alan yoğun göçünde önüne geçerek Türkiye içerisindeki mülteci sorununun daha ileriye gitmesini engellemektir. Yapılan bu operasyonların başarı oranın artmasının en büyük etkenlerinden bir tanesi de SİHA ve İHA'ların bölgede etkin kullanılarak yerli savunma sanayinin %7'lerden %70'lere

çıkmasının payı büyük olmuştur. Bu durum karşında iç politikada muhalefet partilerin eleştirisine maruz kalan iktidarın, yapılan operasyonların neticesi olarak Suriye'deki savaşın daha da körüklendiğini ve buradaki barış ortamının yok edilmesinin sebebi olarak iktidar politikalarını göstermektedirler.

Türkiye son zamanlarda iç politikada Türkiye Büyük Millet Meclisinde yer alan muhalefet partileri tarafından ve bunların iç politikadaki etkinliklerine bakıldığı zaman yapılan sınır ötesi askeri hareketlerin iktidarın bir seçim politikası olarak görmektedirler. Yapılan operasyonlar Türkiye içindeki kutuplaşmayı arttırarak Kürt siyasi partileri tarafından kınanmıştır. Bu durum bazı siyasi liderler tarafından olumsuz olarak nitelendirilirken Türkiye'deki demokratikleşme sürecini olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir.

Muhalefet, yapılan operasyonların sonucu olarak ekonomide sorunların meydana geldiğini ifade etmektedir. Ayrıca muhalefet partileri, savunma sanayi harcamalarının artmış olmasının da iç politikada ekonomik krizin tetiklendiğini belirtmişlerdir.

Sonuç olarak bakıldığı zaman Türkiye'nin sınır ötesi askeri operasyonları, ülke içerisindeki iç politikada önemli etkilere sahip olmuştur. Gerçekleştirilen bu politikalar, hükümetin dış politikaya olan eleştirileri azaltırken, iç politika ekseninde ekonomik sıkıntıların baş göstermesi ve mülteci sorunun yaşanması muhalefet tarafından yoğun bir biçimde eleştirilere maruz kalındığı gözlemlenmiştir.

4. BÖLÜM

SINIRÖTESİ OPERASYONLARIN İÇ SİYASET ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Sınır ötesi askeri harekatlar genel anlamda ülkelerin iç siyasetinde önemli bir yer kaplamaktadır. Gerçekleştirilen bu hareketler ülke içerisindeki siyasi atmosferi etkileyebilir ve ulusal anlamda politikaların belirlenip uygulanmasını tetiklemektedir. Bu bağlamda sınır ötesi askeri harekatlar milliyetçilik yönünden, iç tartışmalar yönünden, insan hakları yönünden, ekonomik sorunlar yönünden, mülteci ve göç sorunları yönünden ve son olarak demografik ve sosyal yaşam yönünden ele alınmaktadır (Baran, 2018, s. 58).

Sınır ötesi askeri harekatlar genel anlamda ülke içerisindeki siyasi tartışmaları büyüterek siyasi kutuplaşmaya neden olabilmektedir. Sınır ötesi askeri operasyonlar genellikle ülkedeki iktidar tarafından bir koz olarak kullanılırken, muhalefet ise yapılan politikaları ve gerçekleştirilen operasyonları eleştirmektedir.

Bu yapılan operasyonlar neticesinde siyasal iktidarın parti liderleri siyaset ortamında hem yükselebilir hem de büyük kayıplar yaşamasına neden olabilir. Gerçekleştirilen siyasi operasyonlar / harekatlar siyasi düzlemde uzlaşmayı zorlaştırmaktadır. Bu durum ülke içerisindeki siyasi partilerin görüş ve fikirleri doğrultusunda farklı durumlar içerisinde olabilecekleri için iktidarın düşünce yapısında yer almayacaklarını gösterirken siyasi tartışmaları daha da yoğunlaştırabilir (Yeşiltaş, 2015, s. 1-44)

Sınır ötesi askeri operasyonlar, ekonomik sorunların doğmasına neden olabilir. Yapılan operasyonların büyüklüğü neticesinde maliyeti açısından askeri harcamaların artması, ülke ekonomisinde büyüme ve refah yönünden olumsuzluklar meydana getirebilir. Yapılan operasyonların uzaması ülke içindeki turizm faaliyetlerine de zarar verme oranı yüksektir (Karataş, 2015, s.118).

Genel anlamda sınır ötesi askeri harekatların iç politikaya olan etkileri oldukça yüksektir. Yapılan operasyonların başarılı ya da başarısız olunması neticesinde ülke içindeki politikada siyasi partiler tarafından büyük kavgalar ve eleştiriler meydana gelmektedir. Yaşanan bu durum savunma politikaları ve ulusal güvenlik politikalarını etkileyebilir. Siyasi partiler arasındaki uzlaşma ortamını zorlaştırmaktadır.

4.1 Türkiye'nin Coğrafi ve Jeopolitik Boyutu

Türkiye, coğrafi ve jeopolitik açıdan son derece önemli bir konuma sahiptir. Asya ve Avrupa arasında bir geçiş koridoru olarak yer alan Türkiye, üç tarafı denizlerle çevrilidir ve boğazları kontrol ederek transit deniz ticaretinin belirleyicisi konumundadır. Ayrıca Orta Doğu, Balkanlar, Kafkasya ve Kuzey Afrika gibi birçok bölgeye yakınlığı sayesinde hem karada hem de denizde birçok avantaja sahiptir. Bu coğrafi konum, Türkiye'yi uluslararası alanda önemli bir aktör haline getirmektedir (Davutoğlu, 2001, s. 56).

Türkiye'nin coğrafi ve jeopolitik konumu, siyasi ilişkilerini etkileyen en önemli faktörlerden biridir. "Arap Baharı" etkisiyle Ortadoğu'da başlayan karışıklıklar sonucunda Türkiye'ye sınır komşusu olan Suriye içerisine sıçraması ve olayların iç savaşa dönüşmesi sonucunda Türkiye, sınır güvenliğini almak vatandaşlarının can ve mal güvenliklerini korumak açısından Suriye içerisinde yer alan terör gruplarına karşı sınır ötesi askeri güç kullanımlarını uygulamıştır (Keskin, 2018, s. 236).

Bu açıdan bakılacak olursa Türkiye, siyasi, ekonomik ve askeri politikaları, bölgesel ve uluslararası ilişkilerde önemli bir rol oynamaktadır (Keskin, 2018, s. 236).

Türkiye'nin NATO gibi uluslararası bir askeri ittifakın bir parçası olması, ülkeyi birçok uluslararası olaya doğrudan veya dolaylı olarak müdahil kılmıştır. Bu nedenle, Türkiye'nin uluslararası politikada etkili bir rol oynaması beklenmektedir. Bir NATO üyesi olarak müttefiklerinden istediği desteği hiçbir zaman sağlayamayan Türkiye bu durumumu son dönemde Suriye ve Irak'ta terör örgütlerine karşı haklı olarak yürüttüğü sınır ötesi askeri güç kullanımları sonucunda yaşamıştır (Kaya, 2017, s. 9).

Batılı devletlerin, özellikle AB ve NATO üyelerinin Türkiye'ye karşı tutumu hem stratejik bir müttefikin kaybedilmemesi hem de geçmişten gelen din ve kültür temelli farklılıklar nedeniyle temkinli bir yaklaşım gerektiren bir aktör olarak görülmüştür. Bu nedenle, Batılı devletler Türkiye ile geniş alanlarda iş birliği yapmak istemektedirler, ancak aynı zamanda farklılıkları da göz önünde bulundurarak dikkatli bir tutum sergilemektedirler.

Türkiye'nin geçmişinden gelen miras, İslam coğrafyaları üzerinde geniş bir "Hinterland" sahibi olması nedeniyle uzun vadede Ortadoğu'daki politikaları sürecinde emperyal güçlerin hedefi haline gelmesine yol açmıştır. Türkiye, mevcut

konumu sayesinde dünya petrol ve doğalgaz rezervlerinin %70'ine komşu bir ülke olarak, bu kaynakların Avrupa'ya taşınması için önemli bir boru hattı geçiş güzergahı üzerindedir. Bu açıdan ele alınacak olursa Türkiye'nin Ortadoğu ülkelerinde ortaya çıkan iç karışıklık sonrası sınır komşusuna sıçraması ve bu durumun Türkiye'ye olumsuz etkilerinin önüne geçilmesi açısından Suriye sınır hatlarında sınır ötesi asker operasyonlara başvurularak buradaki terör örgütleri temizlenerek güvenli bölge haline getirilmesi amaçlanmıştır (Kantörün, 2010, s. 105).

4.2 Sınır Ötesi Operasyon Kavramı ve Kapsamı

Sınır ötesi operasyon, bir ülkenin kendi sınırları dışında gerçekleştirdiği askeri harekatlara verilen genel bir isimdir. Bu operasyonlar, terörizm, sınır güvenliği, insan hakları, ulusal güvenlik ve diğer çeşitli nedenlerle gerçekleştirilebilir (Ekici, Tuncel, 2019, s.18).

Sınır ötesi operasyonlar, bir ülkenin sınırlarının ötesindeki bir düşmanı etkisiz hale getirmek veya bir iç tehdidi ortadan kaldırmak için yapılan askeri müdahalelerdir. Bu operasyonlar genellikle özel kuvvetler, istihbarat birimleri ve askeri birlikler tarafından gerçekleştirilir (T.C İçişleri Bakanlığı, 2020)

Sınır ötesi operasyonlar, uluslararası hukuk ve anlaşmalar çerçevesinde gerçekleştirilir ve genellikle diğer ülkelerle koordinasyon içinde yapılır. Ancak, bu tür operasyonların meşruiyeti hala tartışmalıdır ve bazı durumlarda çatışmalara yol açabilir. Bu nedenle, sınır ötesi operasyonların yapılması öncesinde, uluslararası toplumda geniş bir destek ve anlaşma sağlanması önemlidir (Karataş, 2015, s.118).

Sınır ötesi operasyonların kapsamı geniş olabilir ve çeşitli amaçlar için kullanılabilir. Bunlar arasında şunlar yer alır:

Terörle Mücadele: Terör örgütlerinin sınır ötesi faaliyetlerinin önlenmesi veya terör eylemlerinin gerçekleştirildiği bölgelere operasyon düzenlenmesi.

Askeri Operasyonlar: Askeri bir tehdit ya da saldırı durumunda, bir ülkenin sınırları dışında askeri müdahale yapması.

İnsani Yardım: Afet, göç ve benzeri durumlarda, insani yardım faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi.

Barış Gücü: Bir uluslararası örgüt veya koalisyon tarafından sınır ötesinde barışın sağlanması veya korunması amacıyla operasyonlar düzenlenmesi.

İstihbarat Toplama: Bir ülkenin kendi sınırları dışında, istihbarat toplama faaliyetleri gerçekleştirmesi.

Suç Önleme: Uluslararası suç örgütlerinin faaliyetlerinin önlenmesi için sınır ötesi operasyonlar.

Bu operasyonlar genellikle ulusal güvenlik, uluslararası barış ve güvenliği koruma, uluslararası ilişkilerin geliştirilmesi ve benzeri nedenlerle gerçekleştirilir. Ancak, sınır ötesi operasyonların kapsamı ve yürütülme şekli, uluslararası hukuk, insan hakları ve insancıl hukuk gibi konularda tartışmalara neden olabilir ve bu nedenle dikkatli bir şekilde planlanması ve uygulanması gerekmektedir (T.C Dışişleri Bakanlığı, 2022).

Sınır ötesi operasyonların birçok kavramı olduğu gibi "medyanın etkisi" açısından da ele almak konunun bütünlüğü bağlamında doğru olacaktır.

4.2.1 Sınır Ötesi Askeri Güç Kullanımlarında Medya Etkisi

Medyanın sınır ötesi askeri harekatlara etkisi sadece halkın algısı açısından değil, aynı zamanda iç politikada da önemli bir rol oynar. Medya, operasyonun başarısına veya başarısızlığına dair verdiği haberler ve yorumlar ile hükümetin ve siyasi partilerin tutumunu da şekillendirebilir.

Örneğin, medya kuruluşları operasyonu destekleyen bir tutum sergilediğinde, hükümet ve siyasi partiler de operasyona desteklerini açıkça ifade edebilirler. Bu durumda, medya operasyonun meşruiyetini artırarak, hükümetin ve siyasi partilerin kamuoyu desteğini güçlendirebilir (Yıldırım, 2018, s. 12).

Buna karşılık, medyanın operasyonu eleştiren bir tutum sergilemesi durumunda, hükümet ve siyasi partiler de operasyona karşı tavır alabilirler. Medyanın eleştirileri, hükümetin ve siyasi partilerin kamuoyu desteğini zayıflatabilir ve operasyonun meşruiyetini sorgulanabilir hale getirebilir (Yıldırım, 2018, s. 12).

Ayrıca, medya operasyonun başarısızlığına dair haberler ve yorumlar yayınladığında, hükümet ve siyasi partilerin de bu durumu savunacakları açıklamalar yapması gerekebilir. Bu da hükümetin ve siyasi partilerin operasyonun başarısızlığına dair eleştirilerle karşılaşmasına neden olabilir (Tokgöz, 2014).

Sonuç olarak, medyanın sınır ötesi askeri harekatlara yönelik haber ve yorumları, hükümetin ve siyasi partilerin tutumlarını şekillendirebilir ve iç politikada önemli bir etkiye sahip olabilir.

4.3 İç Siyaset Tanımı ve Kapsamı

İç siyaset kavramı, bir ülkenin içindeki politik süreçleri, güç mücadelelerini, siyasi tartışmaları ve karar alma süreçlerini ifade eder. İç siyaset, siyasi liderler, siyasi partiler, sivil toplum örgütleri ve diğer paydaşlar arasındaki ilişkileri, çıkar çatışmalarını ve mücadeleleri kapsar (TASAM, 2023, E.T 25.03.2023).

İç siyaset, ülkenin politik liderleri ve sivil toplum örgütleri arasındaki ilişkileri ve çekişmeleri, hükümetin politikaları üzerindeki tartışmaları, seçimler, yasama süreci ve hükümet kararları gibi konuları içerir. Bu kapsamda, iç siyasetin belirli bir ülkenin siyasi yapısı ve ekonomik, sosyal ve politik koşullarına bağlı olarak şekillendiği söylenebilir (Taşmurat, 2019, s.65).

İç siyaset kavramı, bir ülkenin politik yapısını anlamak için önemli bir araçtır. Siyasi liderlerin ve partilerin arasındaki güç mücadeleleri, sivil toplum örgütleri ve diğer paydaşların talepleri ve hükümetin politikaları hakkındaki tartışmalar, iç siyasetin önemli bir parçasını oluşturur (Özbudun, 2011, s. 1-33).

İç siyasetin kapsamı, ulusal politikaların belirlenmesi, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerini içerir. Ayrıca, siyasi liderlerin ve partilerin seçim kampanyaları, yasama süreci ve hükümet kararları gibi konuları da kapsar.

Sonuç olarak, iç siyaset kavramı ve kapsamı, bir ülkenin politik süreçlerini ve karar alma süreçlerini anlamak için önemli bir araçtır. Siyasi liderler, partiler ve sivil toplum örgütleri arasındaki mücadeleler ve tartışmalar, hükümet politikalarını şekillendirir ve belirli bir ülkenin politik yapısını etkiler.

4.3.1 Siyasi Partiler

Siyasal partiler, farklı sosyo-ekonomik güçlerin ve toplulukların siyasi hedeflerini ve çıkarlarını temsil etmek için resmi/biçimsel yapılar oluştururlar. Partiler, yönetim organlarını düzenleme, bu organlara liderlik etme ve ulusal düzeyde yol gösterme gibi çeşitli işlevleri yerine getirirler (Marshall, 1999, s. 663).

Siyasal partilerin önemli işlevlerinden biri, toplumdaki farklılıkları ve çatışmaları yansıtmak ve bunlara ifade olanağı sağlamaktır. Bu nedenle, tek parti sistemleri gibi sosyal farklılıkları yok etmeye ya da ifade özgürlüğünü baskılamaya yönelik sistemler hariç; tüm çoğulcu parti sistemleri, kendi toplumlarındaki farklılıkların bir yansımasıdır diyebiliriz (Özbudun, 2011, s. 2).

Fransızca kökenli parti kelimesi, parça, bölüm gibi anlamlar taşır. Bu açıdan siyasi partiler; varlığını politik bir yapıda tanımlayan, meşru ve demokratik yollarda sürekli bir yapı aracılığıyla, seçmen kitlelerinin oylarını alarak iktidarı gelmeyi ve bu yolda hareket eden politik bir topluluk bütünü içerisinde ele alınabilir (Sarıbay, 2001, s. 6).

Türkiye'deki siyasi partileri incelediğimizde, popülizmin çeşitli yüzlerini ve parti yapısını gözlemleyerek, siyasi partilerin yukarıda bahsedilen işlevini zayıflatan faktörlere tanık oluruz. Pratikte, hemen tüm partilerin popülist olarak nitelendirilmesine neden olan bir faktör, partilerin siyasi bir aracı olarak görülmesidir. Parti yapısını, partilerin taraftarlarının desteğini harekete geçirmek için sundukları aracı hizmetleri içeren bir ilişki biçimidir. Popülizm, siyaseti bir haklar ve sorumluluklar alanı olarak değil, eksikliklerin giderilmesi gereken bir ihtiyaç olarak görmektedir. Parti patronajının popülist bir nitelik kazanmasındaki faktörler arasında, üretken ve üretmeyen, çalışan ve çalışmayan kesimleri aynı kefeye koyması ve koruyucu-kayırmacı ilişkiler ağını farklı şekillerde sürdürmesi yer alır (Sarıbay, 1998, s. 24).

4.3.2 Siyasi Liderler

Türkiye'nin sınır ötesi askeri güç kullanımlarında siyasi liderleri, ülkedeki güvenlik tehditlerine karşı askeri güç kullanımı konusunda farklı yaklaşımları benimsemişlerdir.

Özellikle son yıllarda Türkiye, Suriye ve Irak'taki terör örgütlerine karşı askeri operasyonlar düzenlemiştir. Bu operasyonlar, siyasi liderler tarafından güvenlik tehditlerine karşı verilen bir mücadele olarak görülmüştür. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve hükümet üyeleri, bu operasyonların ülkenin güvenliği için gerekli olduğunu savunmuşlardır.

Ancak, Türkiye'nin Sınır Ötesi Askeri Güç Kullanımları konusunda siyasi liderleri arasında bazı farklılıklar da görülmektedir. Örneğin, muhalefet liderleri bazı

operasyonlara karşı çıkmış ve askeri güç kullanımının barışçıl yollarla çözülmesi gerektiğini savunmuşlardır.

CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Afrin operasyonu sırasında "Suriye topraklarında gözümüz yok. Bu topraklarda bir metre kare toprağı bile istemiyoruz. Ancak, Suriye'nin toprak bütünlüğünü de savunuyoruz" diyerek barışçıl çözümlerin öncelikli olduğunu vurgulamıştı (VOA, 2020, Erişim Tarihi: 20 Şubat 2020).

İYİ Parti Genel Başkanı Meral Akşener, Barış Pınarı Harekâtı sırasında "Suriye halkı ile savaşımız yok. Suriye topraklarında bir Türk askerinin dahi kanı dökülmesin" demişti (NTV, 2019, Erişim Tarihi: 09 Ekim 2019).

Gelecek Partisi Genel Başkanı Ahmet Davutoğlu, Suriye'de askeri müdahalelerin çözüm olmayacağını ve Türkiye'nin Suriye krizinde siyasi çözümleri desteklemesi gerektiğini belirtmiştir (Duvar, 2022, Erişim Tarihi:19 Ağustos 2022).

DEVA Partisinin Genel Başkanı Ali Babacan ise, bu konuda tam bir yorumuna rastlanmamıştır. Ancak lideri olduğu DEVA Partisi siyasi platformunda, Türkiye'nin dış politikasının barış, istikrar ve insan haklarına dayalı olması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Bu nedenle, Babacan'ın sınır ötesi askeri güç kullanımı gibi konularda da barışçıl ve diplomatik çözümleri destekleyeceği düşünülebilir (VOA, 2020, Erişim Tarihi: 11 Mart 2020).

Saadet Partisi Genel Başkanı Temel Karamollaoğlu ise, sınır ötesi operasyonların uluslararası hukuka uygun olması, sivillerin zarar görmemesi ve Türkiye'nin ulusal güvenliği ile doğrudan ilgili olması gerektiğini savunmuştur (AA, 2018, Erişim Tarihi: 24 Ocak 2018).

HDP, genel anlamda Türkiye'nin Suriye ve Irak'ta düzenlediği askeri operasyonlar ve sınır ötesi harekatlarının bölgede daha fazla şiddet ve istikrarsızlığa neden olduğunu savunmaktadır. Parti, askeri güç kullanımı yerine diplomasi ve müzakere yoluyla çatışmaların çözülmesi gerektiğini savunmaktadır (VOA, 2022, Erişim Tarihi:21 Kasım 2022).

Bu bağlamda ele alınacak olursa iktidar ve muhalefet partileri arasında sınır ötesi askeri güç kullanımları karşısında söylem farklılığı olduğu, iktidar yapılan operasyonların ülkenin menfaat ve çıkarları yönünde yapıldığını savunurken

muhalefet partileri ise, yapılan askeri güç kullanımlarına karşı çıkarak yapılan operasyonların ekonomik olarak Türkiye'ye yük getirdiği barışçıl yollarla müzakere yollarıyla bu sürecin sürdürülmesi gerektiğini savunulmaktadır.

4.3.3 İktidarın Söylem ve Politikaları

Türkiye'nin sınır ötesi askeri güç kullanımları bağlamında iktidarın politikası, ülkenin güvenliğini ve sınırlarını korumak, terörizmle mücadele etmek, yerinden edilmiş insanların yardımına koşmak ve sınır ötesi tehditlere karşı önleyici bir strateji uygulamak olarak özetlenebilir. Bu politikanın temel amacı, Türkiye'nin güvenliğini tehdit eden terörist örgütlerin sınır ötesindeki varlığına karşı önlem almaktır (Kardaş, 2011, s. 28-33)

Bu kapsamda Türk Silahlı Kuvvetleri, Suriye'nin kuzeyinde ve Irak'ın kuzeyinde terör örgütlerine karşı askeri operasyonlar düzenlemiştir. Ayrıca Türkiye, Suriye'deki iç savaş nedeniyle ülkesinden kaçan milyonlarca mülteciye ev sahipliği yapmaktadır ve sınır ötesi operasyonlarında da bölgedeki yerinden edilmiş insanların güvenliğini sağlamaya çalışmaktadır (Ekşi, 2018, s. 88).

Türkiye'nin sınır ötesi askeri güç kullanımları, iktidarın özellikle son yıllarda sıkça başvurduğu bir stratejidir. Bu stratejinin arkasındaki söylem ve politikalar ise şunlardır:

Terörle mücadele: Türkiye'nin sınır ötesi askeri operasyonlarının temel gerekçelerinden biri, PKK gibi terör örgütlerine karşı mücadele etmektir. Bu terör örgütlerinin Türkiye'nin güvenliği için bir tehdit oluşturduğu düşünülmektedir.

Sınır güvenliği: Türkiye'nin sınır ötesi askeri operasyonları, sınır güvenliğini sağlamak amacıyla da gerçekleştirilebilmektedir. Özellikle Suriye sınırı boyunca gerçekleştirilen operasyonlar, Türkiye'nin sınır güvenliğini sağlamak için yapılmaktadır.

Bölgesel etkileşim: Türkiye'nin sınır ötesi askeri operasyonları, Türkiye'nin bölgesel etkisini artırmak amacıyla da gerçekleştirilebilmektedir. Bu operasyonlar, Türkiye'nin bölgedeki politikalarını ve duruşunu gösterme amacını da taşımaktadır.

Siyasi iç politika: Türkiye'deki iktidarın sınır ötesi askeri operasyonlarının bir diğer nedeni ise siyasi iç politikadır. Bu operasyonlar, iktidarın milliyetçi tabanını memnun etmek ve desteğini sağlamak amacıyla da gerçekleştirilebilmektedir.

AKP İktidarı tarafından ortaya konulan Ortadoğu politikası, Türkiye'nin haklarının önceleyen, koruyan ve bölge ülkelerle güvenlikli bir ortamı oluşturma politikasını uygulamaya çalışan bir yaklaşımdır. İktidar aksi yönde atılan adımları kabul etmeyen ve sonucu her ne olursa olsun sınırlarını korumak vatandaşlarının can ve mal güvenliklerini korumaya yönelik kararlı bir yaklaşım sergilemektedir. İzlenen bu politikanın istenen sonuçlara ulaşamamasını Türkiye'nin geleceğine ilişkin bir beka sorunu olarak yorumlamaktadır. Bu nokta da dışarıdan oluşan saldırı ve tehditlerin yanı sıra, iç politikada da bu durumu siyasi bir argüman olarak kullanan belli kesimlerin olduğunu ifade etmektedir (T.C İletişim Başkanlığı, 2020).

4.3.4 Muhalefetin Söylemi ve Eleştirileri

Demokratik sistemlerde, siyasi mekanizmaların en önemli unsurlarından biri "Muhalefet" olarak bilinir. "Muhalefet", iktidarın izlediği politikaları eleştirerek, demokrasinin vazgeçilmez mekanizmalarından birini oluşturur. Demokrasinin varlığı, özgürlük alanı ile birlikte "muhalefet" olgusunun varlığına bağlıdır.

Son zamanlarda Suriye ve Irak'ta yaşanan gelişmeler ülkemiz "muhalefeti" tarafından da takip edilmekte ve belli noktalarda İktidara yönelik eleştiriler sıralanmaktadır.

Türkiye'nin sınır ötesi askeri güç kullanımları, muhalefet partileri tarafından çeşitli eleştirilere maruz kalmaktadır. Muhalefet, iktidarın sınır ötesi askeri operasyonlarının bölgedeki insani krizleri derinleştirdiğini ve sivillerin zarar gördüğünü savunmaktadır. Ayrıca, operasyonların terör örgütlerini yok etmek yerine güçlendirdiği ve bölgedeki istikrarı daha da bozduğu iddiaları da muhalefetin sıkça dile getirdiği konular arasındadır. Muhalefet partileri, sınır ötesi askeri operasyonlar yerine diyalog ve diplomasi yoluyla sorunların çözüme kavuşturulması gerektiğini savunmaktadır.

Suriye ile ikili ilişkilerin kopması, politikaların rasyonaliteden uzak ve duygusal bir bakışla oluşturulduğu iddiası, çok geç kalındığı, izlenen politikaların devletin değil hükümetin bir politikası olarak görülmesi şeklinde sıralamak mümkündür.

Bu bağlamda muhalefet liderlerinin sınır ötesi askeri güç kullanımları söylemlerine bakılacak olursa;

CHP (Cumhuriyet Halk Partisi): CHP, sınır ötesi askeri operasyonlar konusunda kendi önerilerini sunmuş ve Türkiye'nin Suriye politikasının yanlış olduğunu savunmuştur. Ayrıca CHP, Suriye'deki iç savaşın barışçıl yollarla çözülmesi gerektiğini ve Türkiye'nin bu konuda arabulucu bir rol üstlenmesi gerektiğini belirtmiştir (VOA, 2020, Erişim Tarihi: 20 Şubat 2020).

İYİ Parti: İYİ Parti, sınır ötesi operasyonların Türkiye'nin ulusal güvenliği açısından gerekliliğine inanmaktadır. Ancak, partinin lideri Meral Akşener, Türkiye'nin Suriye politikasının yanlış olduğunu ve Türkiye'nin bölgede bir ateş çemberine sokulduğunu savunmaktadır (NTV, 2019, Erişim Tarihi: 09 Ekim 2019).

HDP (Halkların Demokratik Partisi): HDP, sınır ötesi askeri operasyonlara şiddetle karşı çıkmaktadır. Parti, Türkiye'nin Suriye politikasının yanlış olduğunu savunmakta ve Türkiye'nin Kürt nüfusa yönelik insan hakları ihlalleri nedeniyle eleştirilerini dile getirmektedir (VOA, 2022, Erişim Tarihi:21 Kasım 2022).

02 Ocak 2020 tarihinde Libya hükümetinin isteği üzerine Türkiye'nin Libya'ya asker gönderilmesi tezkeresi, muhalefetin eleştirdiği bir konudur. Muhalefet, Libya'daki iç karışıklığı gerekçe göstererek Türk askerlerinin tehlikeye atılmaması gerektiğini savunmuştur. CHP Grup Başkanvekili Engin Altay, "Oraya diplomat gönderin, asker değil. Mehmetçiği lejyoner gibi kullanmak bu Meclis'e yakışmaz." diyerek tepkisini dile getirmiştir. Muhalefetin Libya politikasına yönelik bir diğer eleştirisi, daha seküler olduğu düşünülen Hafter ile anlaşmak yerine, cihatçı eğilimler sergilediğini iddia ettikleri UMH ile anlaşma sağlanmasıdır (AKŞAM, 2020, Erişim Tarihi: 18.06.2021).

Muhalefetin bir diğer eleştirisi, Türkiye'nin izlediği dış politikanın yalnızlaştırıcı sonuçlar doğurduğu ve son dönemde bölge ülkeleriyle ilişkilerin kopma noktasına geldiği yönündedir. Bu eleştirinin temel dayanakları, özellikle 2013'teki Mısır darbesi sonrası Türkiye'nin İhvancı bir politika izleyerek askeri yönetimle ilişkileri koparması, 2010'daki Mavi Marmara olayı ve sonrasında yaşanan Davos kriziyle İsrail'le ilişkilerin kopması ve son olarak 2011'deki Suriye iç savaşı sonrası izlenen hatalı politikaların Türkiye'yi diplomaside yalnızlaştırdığı yönündedir (Güven, DW Türkçe, Erişim Tarihi: 20.09.2020).

Bir diğer eleştiri ise, Doğu Akdeniz politikasına ilişkin İktidarın geliştirdiği politikaların devlet merkezli bir anlayıştan uzak, hükümetle özümsenen kişiselleştirilmiş bir tutumla iç politikayı konsolide etmeye yönelik bir anlayışın benimsendiği iddia edilmektedir.

Türkiye'nin 2015 ve sonrasında sınır ötesi askeri güç kullanımı göz önüne aldığında siyasi partilerin görüş ayrılıkları olduğu ifade edilmektedir. Bu bölümde TBMM'de yer alan siyasi partilerin terör ve sınır ötesi askeri güç kullanımları hakkındaki düşüncelerine bakılarak olumlu ve olumsuz bakış açılarına değinilecektir.

4.4 Sınır Ötesi Güç Kullanımı Hakkında Olumlu Düşünen Siyasi Partiler

4.4.1 Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP)

AKP 2015 yılındaki seçim beyannamesine bakıldığı zaman terör olgusunu PKK ve unsurları üzerine devam ettirmiş ve beyannameye bakıldığı zaman ilk defa cumhuriyet tarihi boyunca Kürt sorunuyla yüzleştiği ve çözümler bulmaya çalıştığı görülmektedir. Bu bağlamda bir dizi siyasi ve hukuku reform adı altında yeni politikalar uygulandığı söylenebilir. Siyasi, sosyo kültürel ve sosyolojik olarak birçok adım atılarak mağduriyet oluşturan birden fazla sorunun ortadan kaldırıldığı bu seçim beyannamesinde dile getirilmiştir. (Ak Parti, 2015, s.29).

AKP kendi iktidarı içerisinde yaptığı ve uyguladığı politikalar ekseninde ülkenin güvenlik politikalarının değiştiğini ileri sürmüştür. Bu yeni güvenlik anlayışı ülke içinde özgürlüklerin güvenli bir şekilde yaşanmasının halkın demokrasiye iradesi ve kamusal alanlar içerisinde düzeninin ele alınması olarak dile getirilmiştir. Bu durumda meydana gelen, eskinin değil yeni başlıklı güvenlik söylemi ülke güvenliğinin en üst seviyede temsil edileceğine ve toplumsal barış ve huzurun geliştirme gayreti içerisinde olunacağı vurgu yapılarak savunulmuştur. Bir diğer yandan mecliste çıkarılan kanun beraber terör ve terörü destekleyen olguların sonunu getirmek için terörün finansmanın nerde olursa olsun sonlandırılacağına yönelik kanun çıkarılmıştır. Sınır ötesi askeri operasyonların hız kazanılacağı dile getirilmiştir. (Ak Parti, 2015, s. 52).

Bir diğer hususta AKP, illegal terör sorunlarından kaynaklı sivil yurttaşların yaşadığı sorunların ele alınması ve ortadan kaldırılması için yeni olanaklar başlığı altında haklar ele alarak ve getirilerek önemli bir durumu çözmek için adım atıldığı gösterilmektedir.

2015 beyannamesinin önemli bir diğer unsuru da paralel devlet yapılanmasına dikkat çekilmiş bu unsurlara karşı her türlü önlemlerin ele alınacağı ifade edilmiştir. Bu türdeki yapılanmaların uluslararası ve küresel bağlantıları ile ele alınarak ulusal bir sorun haline geldiği bildirilmiştir. (Ak Parti, 2015, s. 53).

2015 seçimlerinden sonra İŞİD'in Ceylanpınar'daki saldırısına karşılık olarak Hatay'ın Ceylanpınar ilçesinde 2 polisin şehit edilmesi demokratik açılım sürecini bitirmiş ve PKK'nın sözde silah bırakma süreci sonlandırılmıştır. Bu süreçte PKK ya yönelik operasyonlar artmış hem içerde hem de dışarda operasyonlar devam ederken içerde hem DEAŞ hem de PKK terör örgütü tarafından saldıralar yapılarak ülke içinde terör olayları artmıştır.

Bu bağlamda 24 Haziran seçimlerinden sonra artan hem içerde hem de dışarıda meydana gelen terör saldırıların fazlalığı "Arap Baharıyla" meydana gelen sınırınızdaki olaylar 1 Kasım 2015 tarihinde yenilenen seçimler sonucunda terör faaliyetlerinde politikalarında önemli değişikler meydana gelmiştir. Bu süreçte sınır ötesi operasyonların artığı ve terör unsurlarını sınırın içerisine girmeden kaynağına bitirilmesine karar verilmiştir.

2018 genel seçimlerinde ise terör unsurlarına yönelik icra edilen, Fırat Kalkanı Askeri Operasyonu, Zeytin Dalı Askeri Müdahalesi ve Barış Pınarı Askeri Operasyonları ile sınır ötesindeki yapılan harekatlarla uluslararası iş birliği içerisinde ve terörle mücadelenin bütün unsurların güçlerinin ve imkanlarının arttırılacağı bildirilmiştir (Ak Parti, 2018, s.18).

15 Temmuz darbe girişimden sonra ülke halkının günlük yaşamında zorluk çekmemesi için Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ) başta olmak üzere bütün terör unsurlarından temizlenmesi için olağan üstü hal ilan edilmiştir. "PKK-KCK terör unsurlarına karşı ele alınan mücadele ile IŞİD ve DEAŞ, Partiya Yekitiya Demokrat/Yekîneyên Parastina Gel (PYD/YPG) ve Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ)'ye karşı da kararlı bir adımlarla terörle mücadele alanlarında sürdürüldüğü bu örgütsel yapıların önemli bir hezimete uğratıldığı ifade edilmiştir. Terör unsurlarıyla etkin bir şekilde mücadelede içinde yer alan kuvvetlerin tamamında profesyonel askerlerin ya da polislerin istihdam edildiği vurgulanmıştır." (AK Parti, 2018, s. 45).

2018 seçim beyannamesinde yer alan terör unsurlarının temizlemesine yönelik kavram içerinde yerli ve milli unsurların teknolojik imkân ve kabiliyet kazandırılarak İnsansız Silahlı Hava Aracı (SİHA) ile İnsansız diye tabir edilen Hava Aracı (İHA)'ların yanı sıra yerli ve milli olarak üretilen obüsler, ATAK helikopterleri, radar sistemleri ile yerli uydularla terör örgütlerin hareket alanlarının kısıtlandığı ve terör unsurları üzerinde hem Türkiye içerisinde hem de sınır ötesi askeri alanlarda etkin bir şekilde kullanılarak büyük bir güç olduğu dile getirilmiştir (Ak Parti, 2018, s. 232).

Uluslararası arenada teröre destek verenler ve bu terör örgütleriyle mücadelenin yürütüleceği bu mücadele içerisinde sosyal ve ekonomik politikalara ağırlıklı olacağı dile getirilmiştir. Terör unsurlarıyla sadece silahlı olarak değil diğer alanlarda kitle iletişim ve küresel alanda kamu içerisin deki diplomasi faaliyetleriyle etkin bir mücadele içinde olunacağı dile getirilmiştir. Bu seçim beyannamesinde ilk defa bio terörizm ve bio tehdit unsurları ve kavramları kullanılarak, bular için ulusal düzeyde önleyici tedbirler alındığı ifade edilmiştir (Ak Parti. 2018, s. 232).

Suriye krizi PKK/KCK, PYD/YPG ve IŞİD/DEAŞ terör unsurlarına karşı sınır ötesi operasyonlar yapılarak bu bölgelerde güvenlikli ve terörden arındırılmış bölgeler oluşturulduğu dile getirilmiştir. Bu seçim beyannamesinde dikkat çeken bir diğer hususta sınır ötesi askeri operasyonlar karşısında meydana gelen göçler ve bu hususta mülteci sorunun iç siyasete etkilerine dikkat çekilerek öne çıkarılmıştır. Bu seçim beyannamesinde Türkiye'nin karşılaştığı tüm illegal terör unsurları dile getirilmiş, bu terör unsurları ile hareket sistemlerine karşı güçlü ve verimli ve daha ayrıntılı bir mücadele yöntemi tavır elde edilme çalışılmıştır (Ak Parti, 2018, s. 108).

2023 seçim beyannamesine bakılacak olursa AKP, sınır ötesi askeri operasyonların devamlılığına vurgu yapılmış ve yerli ve milli olarak üretilen silahların daha etkin bir şekilde kullanarak terörü Türkiye içinde değil Türkiye sınırların dışında bitirmeyi hedeflenmiştir. Terör konusundaki tutumları 2018-2023 seçim beyannamesindeki düşünceleriyle aynı tutarlılıkta devam etmektedir (Ak Parti, 2023, s. 258).

Bu hususta bakıldığı zaman AKP iktidara geldiği günden beri terör unsurlarıyla etkin bir şekilde mücadele etmiş ve karşılaştığı tüm terör kaynaklı sorunların çözümü için uğraşlar vermiştir. 2015 yılından sonra "2011 yılında başlayan Arap Baharının" tetiklemesiyle beraber yaşanan sınır ötesindeki sorunların giderilmesi ve bu hususta

sınır ötesi askeri güç kullanımlarının yapılmasıyla beraber buradan doğan toplumsal sorunlar başta olmak üzere terör sorunların giderilmesi için çaba harcanması ülke içerisinde meydana gelen iç siyasetteki dengelerin giderilmesi bağlamında AKP son seçim beyannamesinde diğer siyasi partilerin oranınca seçim beyannamesinde daha çok konuya değinmiş ve sorunların giderilmesi hususunda etkin adımların atılmaya çalışıldığı ifade edilmiştir.

4.4.2 Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)

MHP olarak 2015 yılındaki seçim beyannamesinde Fethullahçı Terör Örgütüne geniş bir yer ayırmıştır. MHP Türkiye demokrasisine karşı oluşum içerinde olan dini yapılı terör unsurlarının karşısında olmuş darbeye karşı net bir tutum sergileyerek milli iradenin yanında yer almıştır. Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı bu olağan dışı dönemlerde IŞID/ DEAŞ, FETÖ, YPG/PYD gibi terör unsurlarına karşı olağanüstü hale destek vererek bu unsurlarla etkin ve hızlı bir şekilde mücadelenin önünü açmışlardır. Bir diğer durumda ise MHP yeni hükümet sistemine destek vererek güçlü yönetim anlayışı ve etkin meclis varlığıyla burada ki teröre karşı atılacak hızlı adımları desteklemişlerdir (MHP, 2018, s. 54-62).

MHP'nin Cumhur İttifakı içerisinde yer alarak sınır ötesi askeri operasyonlar başta olmak üzere teröre karşı yapılan bütün operasyonlarda hükümete tam destek verdiği görülmektedir. Terörü sadece sınır hatları içerisinde değerlendirmeyen MHP özellikle Güney sınırında bulunan Suriye ve Irakta yaşanan gelişmelerden ve Ortadoğu'da meydana gelen "Arap Baharıyla" birlikte terör olaylarına yenir bir hareket kazandırdığını ve buralardaki boşlukları yeni kurulan terör unsurlarının ele geçirdiğini, bölge içinde yaşanan sorunlar ve kaos gibi unsurların nedeni haline gelen sosyal ve kültürel sorunun PKK/KCK, PYD/YPG, İŞİD/DEAŞ terör örgütleri faaliyet alanlarının, dış politika ekseni içerisinde terör konusunun ana unsurunu oluşturduğunu dile getirmektedir (MHP, 2018, s. 116).

MHP genel olarak terör unsurlarına karşı tutumları net bir şekilde ele alınmış, 2015 ve sonrasında daha çok makro düzeye yayılarak ulusal ve bölgesel alanlarda sınır ötesi askeri güç kullanımlarına destek vermiştir.

Hükümetin yanında olduğunu ve Cumhur İttifakı içerisinde yer aldığı, her türlü terör operasyonuna destek verileceğini ve asla taviz verilmeyeceğini terör üzerinden

müzakerenin asla yapılmayacağını ve yeni güvenlikçi ve çözüm odaklı bir yapının sergilenmek isteyeceğini ileri sürerek deklare etmiştir (MHP, 2018, s. 120).

MHP'nin 2023 seçim beyannamesine bakılacak olursa, sınır ötesi güç kullanımları hakkında yerli ve milli savunma sanayine önem vererek her türlü terör ve terörün desteklediği unsura karşı top yekûn ulusal çıkarları doğrultusunda hareket edileceği beyan edilmiştir (MHP,2023, s .176).

MHP 2023 seçim beyannamesinde teröre destek veren ve ilişkisi bulunan kim varsa 2018 -2023 secim beyannamesindeki söylemlerin aynısını devam ettireceğini ve terör konusunda asla taviz verilemeyeceğini ifade etmiştir (MHP, 2023, s. 176)

Bunun yanı sıra MHP terörizmin; ideolojik, etnik, yapısal ve sosyal, kültürel olarak her türlü bölücü harekete karşı çıktığını ifade etmektedir.

4.4.3 Sınır Ötesi Askeri Güç Kullanımlarına Destek Veren Diğer Partiler

Büyük Birlik Partisi (BBP): Gerçekleştirilen sınır ötesi askeri güç kullanımlarında 2023 seçim beyannamesinde ele alınacak olursa "Ülkemiz, kırk yıla yaklaşan süredir, emperyalizmin desteği ve koruması altında varlığını sürdüren, başta PKK olmak üzere, terör örgütleriyle mücadele ediyor. Terörle, teröristlerle, onların arkasındaki destekçileriyle ve içimizdeki legal görünümdeki uzantılarıyla mücadelemiz sonuna kadar devam edecek.

Ülkemiz içinde huzur ortamı çok büyük oranda sağlandı. Örgütün hareket alanı daraltılarak etkisi sınırlandırıldı. Bölge halkının devlete olan güveni tazelendi.

Uygulanan tedbirlerle birlikte, diplomasi başta olmak üzere, ihtiyaç duyulan tüm yollarla ve hukuk çerçevesinde, terör örgütlerine destek veren ülke ve kurumların vazgeçirilmesini ve caydırılmasını sağlayacağız.

Yurt içinde ve gerekse yurt dışında, terör örgütünün finansında kullanılan kişi, kurum, araç ve yöntemlerle; demokratik kurum ve kuruluş görüntüsü altında terör örgütünün amaçlarına hizmet edenlerle; terör faaliyetlerini, teröristleri ve her türlü şiddet eylemlerini öven, meşrulaştırmaya çalışanlarla, etkin bir şekilde mücadele edilecek." (BBP,2023). Şeklinde yer verilmiştir.

Yeniden Refah Partisi (YRP): YRP yeni kurulan bir parti olması sebebiyle eski bir seçim beyannamesi yoktur. Yapılan internet araştırmaları neticesinde YRP cumhur

ittifakı birleşenlerinin düşünceleriyle ortak bir anlayış içerisinde hareket ederek, sınır ötesi güç kullanımı konusunda iktidarın politikalarını benimsediğini ve gerçekleştirilen sınır ötesi operasyonların gerekliliği yönde söylemlere yer verilmiştir (Habertürk, 2023).

4.5 Sınır Ötesi Güç Kullanımı Hakkında Olumsuz Düşünen Siyasi Partiler

4.5.1 Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)

CHP uluslararası alanda etkin olunması gerekliliğini savunan ve dış politika alanında terörün finansmanlarının önüne geçecek ve diğer devletleri bilinçlendirecek politikalar üretmeyi öne süreceklerini söylemişlerdir. Terör kavramının yorumlanmasına yer bırakılmayacak şekilde netlik kazandırmayı hedef haine getirmek ve terörle mücadelede ifade ve söylem özgürlüğünün kısıtlayan hükümleri kaldıracağını da dile getirerek, 2015 yılındaki seçim bildirgesinde beyan etmiştir (CHP, 2015, s. 29-34).

Yakın zaman itibariyle bakıldığında, CHP 2015 seçim beyannamesinde sınır ötesi harekatlara ayrı bir önem veren sorunu irdeleyen tavırlar sergileyen CHP "Türkiye'nin teröre destek veren bir ülke olarak anılmasını engelleyeceğiz." ifadesinin yanı sıra "IŞİD başta olmak üzere, Irak ve Suriye'deki teröristlere yapılan her türlü yardımı önleyeceğiz ve teröre karşı kesin bir tavır alacağız" diyerek seçim beyannamesinde yere vermiştir (CHP, 2015, s. 182-183).

Sınır çizgisi boyunca ciddi bir tutumla korunması gerekliliğine değinilmiş, terör sorunu Arap Baharıyla birlikte bütüncül bir dille ele alınacağını savunulmuştur. Bu süreci sadece parti politikası olarak değil STK'lar ve halk ile ortak olarak yürüteceklerini belirtmişlerdir. Ayrıca mülteci sorunu ele alarak Türkiye'nin bu hususta bir bekleme yeri sıçrama tahtası olmayacağını beyan edilerek gereken adımların yapılacağı ifade edilmiştir. Bu hususta bakıldığı zaman Kasım ayında yapılan ara seçimlerdeki bildirgesinde önemli değişikliklerin olmadığı ve bu hususta aynı kalındığı gözlemlenmiştir (CHP, 2015, s. 183).

Yapılan 2018 Haziran seçim bildirgesinde ise CHP terör konusunu yeniden alacağı ve haksız durumda bulunan ve KHK'larla içeride tutulanların yeniden yargılanacağını dile getirmiştir. Bu tutumda aynı bildirgede yasakçı haline gelen politikaları ele alarak son verme başlığını inceleyerek "Türk Ceza Kanunu" (TCK)'yı reforma tutulacağı ifade edilmiştir (CHP, 2018, s.114).

Bir diğer değişiklik ise Suriye kesiminde teröre karşı kesin bir tavır alınacağı maddesi çıkarılmıştır. Terörle mücadelede sınır ötesi askeri harekatların azaltılacağı ve uluslararası diyalogların ve devletler arası iş birliğinin artırarak son vereceklerini deklare etmişlerdir (CHP, 2018, s. 153).

Seçim bildirgesinde yer alan terörle ilgili söylemler parti programlarında daha fazla yer yer verilerek detaylandırılmıştır. Özelikle sınır ötesi askeri operasyonlar ve bunların doğurduğu sonuçlar ele alınarak terör konusunda da ulusal bir adım atılarak yeni politikalar oluşturulacağı teröre destek veren ülkelerin gerekli caydırıcılıkla önlemler alınacağı ifade edilmiştir (CHP, 2018, s. 113-115).

Sınır güvenliğine dikkat çekilen hususta genel olarak sınır hatlarında meydana gelecek kaçak mülteci sorununa önlemler alınarak buralardan doğacak terör örgütleriyle mücadeleye ise önemli sorumlukların alınacağı özelikle örgütlerin buralara gelmeden engelleneceği dile getirilmiştir. Parti programında dile getirilen bir diğer hususta terörle mücadele konusunda olağan üstü politikalara başvurulacağı sosyal ve ekonomik tedbirlerin ele alınacağı ifade edilmiştir. Sınır ötesi askeri harekatların sadece askeri ve güvenlik odaklı yürütülmesinin yanlış olduğu dile getirilmiş topyekûn dayanışma, direnç ve tepki verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Güvenlik güçlerinin sınır ötesinde yeniden yapılanacağı ve istihbarat olarak daha etkin kullanılacağı dile getirilmiştir (CHP, 2018, s. 113-114).

Terörün dış desteklerinin bitirilmesi ve terörün bir siyaset aracı olarak kullanılmak istenmesine yönelik kararlı ve etkin adımlar atılacağı ifade edilmiştir. Sınır ötesi askeri operasyonların sonuca yönelik olunması ve doğu ve Güneydoğuda meydana gelen mülteci sorununa yönelik mağduriyetlerin giderilmesi için parti olarak sorumluluk alınacağı ifade edilmiştir. Genel olarak bu beyannamede terörle mücadele ekseninde askeri ve güvenlik unsurlarının yanı sıra terörün kaynaklarının kurutulması mantıyla terörün istismar ettiği unsurların ortadan kaldırılmasıyla olacağı deklare edilmiştir (CHP, 2018, s. 290).

CHP, 2015 yılında terörle mücadelede daha etkin bir rol oynamak için yeni politikalar geliştirmiş ve sınır ötesi askeri güç kullanımının artması ve sınırda yaşanan olayların etkisiyle muhalefet partisi olarak iç siyasette daha fazla söz sahibi olmayı hedeflemiştir. CHP, bu doğrultuda, sosyal, ekonomik ve siyasal boyutlarıyla ele

alınması gereken sorunları ortaya koymuş ve bu sorunlarla mücadele etmek için yeni politikalar uygulamaya kararlar alınmıştır. 2018 seçim beyannamesinde bu hususlara değinilmiş ve hem sınır güvenliği hem de sınır ötesi askeri operasyonların gerek olmadığı bu unsurların devletler arası politikayla çözüleceğini ifade etmiştir (AA, 2022).

CHP'nin 2023 seçim beyannamesinde sınır ötesi askeri güç kullanımı ve terör örgütlerine karşı yapılacak olan herhangi bir bulguya rastlanmıştır 2018 yılında yayınladığı seçim beyannamesi ise terör ve terörist gruplarlar mücadelesi yukarıda belirtilmiştir. CHP, millet ittifakı içerisinde yer alan DEVA, Gelecek, İYİ Parti, Sadet Partisi ve Demokrat Parti ile yapmış olduğu, ortak politikalar mutabakat metninde terör konusu birlikte ele almışlardır (OPMM, 2023, s. 233).

4.5.2 İYİ Parti

Milliyetçi Hareket Partisi grubu içerisinden ayrılarak 25 Ekim 2017 tarihinde kurulan İYİ Parti milliyetçi görüşü ile muhafazakâr seçmenin oyunu almaya yönelik yeni kurulan bir parti olmasına karşı meclise girmeye hak kazanacak olan %10'luk barajı geçerek mecliste kendine yer bulmuştur. Bu bağlamda bakıldığı zaman, İYİ Parti Türkiye'nin en temel sorunları içinde bulunan/yer alan terör ve sınır ötesinde yaşanan askeri ve mülteci sorunlarına seçim beyannamesinde sıklıkla yer vermiştir. Parti beyannamesine bakıldığı zaman Terörle mücadele başlıkları altında FETÖ, PKK, PYD, YPG gibi ve bunlarla ilintili olan selefi terör örgütleri ile her birimle mücadele edileceğini ifade etmişlerdir. Sınır ötesinde ve Türkiye içerisinde terörün her türlüsüyle mücadeleyi en üst düzeyde yürüteceklerini vurgulayan İYİ Parti bu mücadeleyi tüm halk ile ve güvenlik unsurlarıyla beraber yürüteceklerini söyleyerek bu konuya önem verdiklerini dile getirmişlerdir (İyi Parti, 2017, s. 33).

Terörün kaynağı olarak görünen unsurları bertaraf etmek için sınır ötesi askeri operasyonların yanı sıra istihbarata ve önleyici tedbirler kapsamında ele alınması gerektiğini ifade etmişlerdir. FETÖ terör grubuna ayrı bir yer açan İYİ Parti, bu terör unsurlarına gerçek ve uzun vadeli bir mücadelenin içerisinde olacaklarını dile getirerek parti beyannamesinde bunu dile getirmişleridir. (İyi Parti, 2017, s. 33).

Ancak bu hususta parti beyannamesinde terör unsurlarıyla mücadeleyi her türlüsünü ele alan İYİ Parti FETÖ gibi dini terör unsurlarına ayrı bir yer açarak Türkiye'nin en önemli iç meselesi olduğunu dile getirmişlerdir.

Kurulduğu tarihten bugüne 2018 seçimlerinde yer alan İYİ Parti Doğu ve Güneydoğu bağlamındaki sorunlara değinilmiş buralardaki sorunlara kalıcı çözümler üretmeyi amaçlandığını ve bu sürecin toplumsal birlik ve beraberlik ile güvenlik güçlerinin pozitif mücadeleci ve müdahaleci bir tavırla ele alınacağı dile getirilmiştir. Terör konusunda bütüncül yaklaşımları benimseyen İYİ Parti terörün istismar ettiği tüm sorunların oradan kaldırılmasına caba harcanacağına vurgu yapmıştır (İYİ Parti, 2018, s. 34).

Bölgede terör konusunun bir daha konuşulmayacağına vurgu yapan İYİ Parti bölgede terör unsurlarını bitireceğiz diyerek bölge için kalkındırma projelerini açıklamıştır. Bu tutum bölge içindeki terörün açtığı sorunları ortandan kaldırarak terör konusunun istismar ettiği alanların yok edilmeye çalıştığını göstergesi olduğuna denilerek parti beyannamesinde bayram sonrası bayram sofrasında hep birlikte oturacağız ifadesini kullanmış ve bu konuların ciddiyetine önem arz edilmiştir (İYİ Parti, 2018, s. 19-20).

İYİ Partinin bu tutumuyla beraber parti dokümanların da toplum içerisindeki sosyal ve kültürel boyutlara da dikkat çekerek terörün kaynaklarının kurutulması gerektiğini savunmuş bunun yanında beyanname de kapsayıcı ve kucaklayıcı bir tutumun yanı sıra kardeşlik ile birlik ve beraberliğe vurgu yapılmıştır.

İYİ Partinin bir diğer yaklaşımı da uluslararası alanlarda terörün destekleyicisi durumundaki ülkeler için müttefik ülke ile dost ülke kavramlarının baştan alınması gerektiğini ifade etmişlerdir (İYİ Parti, 2018, s.35-40).

Terör ve unsurlarıyla mücadelede, sınır ötesi askeri operasyonlarda ülkenin tüm unsurlarının hep birlikte hareket edeceğini ve iş birliği ile koordineli bir biçimde çalışacaklarını ifade etmişlerdir. Seçim beyannamesinde İYİ Parti terör konusunda etkin bir adım atılacağını tekrar tekrar vurgulayarak bu sorunun üzerine her platforma gidilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bazı diğer devletlerin terör örgütünü bir suç maşası olarak kullanıldığına dikkat çekilerek bu devletlerin terör unsurlarına her türlü yardımı yaptığı ve buralardan beslendiğini İYİ Parti beyannamesinde yer vermiştir. İYİ Parti bu bağlamda yeni bir istihbarat birimi kurmaya planlamış ve bu birimin asıl

amacı iç ve dış terör unsurlar başta olmak üzere dini yapılı terör örgütlerin eylem ve planlarını deşifre etmek üzere kuruması gerektiğini savunmuştur (İYİ Parti, 2018, s. 51).

Terör sorunun sadece yerel sınırlar içerisinde bağlı kalınmadığı ve bu bağlamda küresel çapta bir sorun olunduğuna da dikkat çekilmiştir. Terör sorunun küresel alandan beslediği ve varlığının devam ettirmesinin buradan sağlanan kaynaklar olduğunu ifade etmektedir (İYİ Parti, 2018, s. 44).

Arap Baharıyla birlikte başlan Ortadoğu ülkelerinde meydana gelen iç karışıkların ve bu sorunun sınır komşularımıza sıçraması ve buralarda meydana gelen boşlukların terör unsurlarınca doldurulmaya çalışılması ve bu boşlukların terör unsurlarınca kullanıldığı ifade edilmiştir. Bu bağlamda bu boşlukların giderilmesi için komşu ülkelerle ve küresel alandaki diğer ülkelerle koşularak sorunların giderilmesi konusunda iş birliği yapılması gerektiğini savunmuşlardır (İYİ Parti, 2018, s. 63).

İYİ Parti beyannamesinde sınır ötesi askeri operasyonların sonuçlarına ve varlığına değinilmiş hem bölge içinde hem de küresel çapta değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bununla birlikte ülkemizdeki terör sorunun hem oluşum hem de mücadele süreçleri hakkında değerlendirme ve çalışmalarda bulunulmuştur. (İYİ Parti, 2018, s. 65).

Mecliste diğer partilere bakıldığı zaman yeni bir parti olarak görünen İYİ Parti ülkenin sorunları karşısında hem istekli hem de yeni politikalar gündemine alarak ülkede etkin muhalefet anlayışı içerisinde yer aldığını ifade etmektedir. Terör ve diğer konular olmak üzere sorunların giderilmesi bakımından toplumsal alana pozitif işlemler içerisinde bulunulması gerektiği ve destek projelerinin öne sürülmesi gerektiğini vurgulamıştır.

İYİ Parti lideri Meral Akşener katıldığı televizyon kanalında, terör konusunda her türlü dini ve silahlı terör örgütlerine karşı olduğunu vurgulamış ancak sınır ötesi güç kullanımı konusunda Türkiye'nin operasyonları durdurması gerektiğini ve diyalog yoluyla Suriye yönetimiyle işi birliğinin yapılması yönünde söylemlerde bulunulmuştur (Halk TV, 2022).

2023 seçim beyannamesinde terör ve sınır ötesi askeri güç kullanımı konusunda herhangi bir metne ulaşılamamıştır. İYİ Parti, millet ittifakı içerisinde yer alan partilerle birlikte ortak politikalar mutabakat metni içerisinde terör konusuna

değinmiş, terör konusundaki fikirlerini bu mutabakat metninde beyan etmiştir (OPMM, 2023, s. 233).

4.5.3 Halkların Demokratik Partisi (HDP)

HDP, terörizm ve sınır ötesi askeri müdahale gibi politikaları benimsemeyen ve Kürt sorunu olarak adlandırdığı bir siyasi argüman üzerinden siyasetini yürüten bir partidir. Kürt sorununun çözümsüzlüğüne ve çözüm arayışının yetersizliğine dikkat çeken HDP, Kürt toplumları için kalıcı bir barış getirme amacından vazgeçmeden mücadelesini sürdüreceğini ifade etmiştir (HDP Parti Tüzüğü, 2015).

HDP'nin parti beyanında terör ve terör unsurlarına karşı yer vermemesi ve söz etmemesi ve terör sorunlarına söz etmemesi parti beyannamesinde yer alan demokratik, barışçıl, özgürlükçü söylemlerden uzak bir ifade içinde yer almakta ve partinin bu düzen içinde kurulduğunu ifade eden sözlerle zıt bir tutum içinde yer aldığı görülmektedir.

Terör sorunun ve sınır ötesindeki sorunları parti programlarına koymaması ve seçim meydanlarında bu konulardan hiç bahsetmemesi, tepki vermemesi Hakların Demokratik Partisini sorgulanasına sebebiyet vermektedir. HDP'nin seçim beyannamesinde her türlü terör ve bu sorunun üzerine gidilmesi gereken unsurların sonlandıracağı ve terörle mücadele yasası, toplantı, gösteri yürüyüş yasası, iç güvenlik yası, gece bekçisi yasası ve bunların yanından da kırsal alanlarda güvenliğin sağlanması gibi birçok yasayı kaldıracağını beyan etmiştir. (HDP, 2018, s.15- 16).

HDP bir diğer seçim söylemi de Milli Güvenlik Kurumu (MGK)'nın yapısal olarak değiştirerek kaldırılacağı hususudur.

HDP'nin 2018 seçim beyannamesi analizi sonucunda, LGBT haklarından hayvan haklarına, biyolojik çeşitlilikten insan haklarına, kadın haklarından afet ve acil durum yönetimine kadar birçok konuda taahhütlerde bulunulmasına rağmen, terör ve küresel ölçekte teröre destek veren gruplarla ilgili herhangi bir söz söylenmediği görülmektedir. HDP'nin parti beyannamesinde terör konularına hiç değinilmemesi ve bu konularda beyanlarda bulunmaması, Türkiye gerçeklerinden uzak olduğu ve parti içerisinde PKK savunuculuğu yapıldığına dair algıların oluşmasına sebep olmaktadır. HDP olarak sadece PKK terör örgütüne değil FETÖ, PYD, YPG terör unsurlarına yer verilmediği ve mücadele içinde bulunmadığı sınır ötesinde güç kullanımları

konusunda hükümetin kendi menfaatleri için ve seçim propagandasında kullanılmak üzere yaptığını ifade etmektedir.

4.5.4 Sınır Ötesi Askeri Güç Kullanımlarına Destek Vermeyen Diğer Partiler

Emek Partisi, Türkiye İşçi Partisi, Türkiye Komünist Partisi, Sol Parti, genel başkanları ve başkan yardımcıları aracılığıyla yaptıkları ortak basın açıklamalarında ele alınan konu genel anlamda "Türkiye'nin Suriye topraklarında yerleşmesinin ve başka bir ülkenin topraklarının işgaline hazırlık yapması iddiaları, Türkiye'nin kendi çıkarları doğrultusunda hareket ettiğini ve sınır ötesi operasyonlarla güç kullanımının genel seçimlere yönelik bir hazırlık olduğunu ima etmektedir." (Evrensel, 2022).

4.6 Sivil Toplum Kuruluşlarının Önerileri

Sivil toplum kuruluşları devletin dışında oluşan, herhangi bir siyasi yanı olmayan toplumun demokrasi olgusunun gelişimi üzerine doğru orantılı olarak gelişimlerini devam ettiren bir oluşumdur. Türkiye'de STK'lar 1960 Anayasasının sağladığı demokratik haklar ve sivil toplumların gelişimiyle çoğalmasına neden olmuştur. 24 Ocak kararlarıyla Türkiye'de gelişen liberalizm, sosyalizm ve küreselleşme anlayışı çerçevesinde insan hakları, ekonomik, sınır güvenliği gibi kavramların kurumsal alanda hâkim olmasını sağlamıştır. Yaşanan bu durumlar sonrasında günümüzde çok aktörlü toplum anlayışı gelişmiştir (Tüter, 2021, s. 71).

Sivil toplum olgusunun kazandırdığı önemli kavram Düşünce Kuruluşu kavramı ise, belli konularda araştırma yapıp yayınlayan ve fikirlerini ortaya koyup danışmanlık veren faaliyetlere STK'ları göstermektedir. Yeni fikirlere sahip girişimciler tarafından siyasi aktörlerden bağımsız çok yönlü yeni fikirler geliştirler (Tüter, 2021, s. 71).

Think Tank kavramı, sivil toplumun önemli bir ürünüdür ve belli konularda analizler yaparak araştırmalarını yayınlayan, danışmanlık hizmetleri sunan STK'ları ifade eder. Bu kuruluşlar, toplumdaki gelişmelere ve politikalara ilişkin konularda analiz ve projelendirme çalışmaları gerçekleştirerek, siyasi mekanizmalardan bağımsız olarak entelektüel girişimciler tarafından yenilikçi ve çok yönlü fikirler geliştirirler. Düşünce kuruluşlarının ortaya çıkması, II. Dünya Savaşı sonrasında ABD'de askeri terminolojide kullanılmaya başlanan "The Rand Corporation" kuruluşunun

1960'lardan itibaren araştırma yapan topluluklara verilen bir kavram olmasıyla bağlantılıdır (Babur, 2021, s. 6).

Bu kuruluşların çalışma alanları birbirinden bağımsız olarak farklılık gösterebilmektedir. Son zamanlarda gerçekleştirilen sınır ötesi askeri güç kullanımlarına yönelik fikirler ve yeni görüşler ortaya çıkmaktadır.

Ülkemizde, iktidarı destekleyen STK'lar yanında iktidarın politikalarını eleştiren STK'lar da mevcuttur. Bu STK'lar arasında önemli faaliyetler gösteren Ekonomi ve Toplum Araştırma Vakfı (SETA) ile Ortadoğu Araştırma Merkezi (ORSAM) hükümetin politikalarına destek verirken, Dış Politika Enstitüsü (DPE) gibi diğer kuruluşlar ise eleştirel bir yaklaşıma sahip olmaktadır. Bu nedenle, bu kuruluşların farklı görüşleri yansıttığı söylenebilir (Tüter, 2021, s. 71).

SETA olarak, iktidarın gerçekleştirmiş olduğu sınır ötesi askeri güç kullanımlarının Türkiye'nin bekasının korunması, sınır güvenliğinin ele alınması ve Türk vatandaşlarının can ve mal güvenliklerinin korunması adına olumlu olduğu ifade edilmiştir. SETA dış politika ekseninde iktidarın gerçekleştirmiş olduğun politikalara olumlu bakmaktadır. ORSAM, Ortadoğu eksenli politikaların olumlu yönüne değinerek Libya ve Irak'ta yürütülen politikalara olumlu bakmaktadır (Tüter, 2021, s. 71).

DPE ise, hükümetin popülist bir iç politika ele almasıyla bölgede yer alan ülkelerle gerçeklikten uzak bir politika izlediğini savunarak iktidarı eleştirmiştir. Türkiye'nin ideolojik bakış- açısından kurtularak Arapların iç işlerine müdahil olmaması gerektiğini savunan DPE, Türkiye'nin çıkarlarını her şeyin önünde tutması gerektiğini savunmuştur (Erdurmaz, 2021, DPE).

Türkiye'nin sınır ötesi askeri güç kullanımlarında SETA ve ORSAM aynı düşünce içerisinde yer alırken; DPE ise bazı konular hariç diğer kuruluşlarla aynı fikri savunmaktadır. Türkiye'nin hak ve menfaatleri içerisinde haklı yanlarını destekleyen ve diplomasiyi etkin bir şekilde yürütmesi gerektiği hususuna vurgu yaparlar.

Son zamanlarda Türkiye'nin yürütmüş olduğu dış politika hususunda dengeli bir politika yürüğünü ve NATO müttefiki olarak AB ve ABD tarafından kaybedilmek istenmeyen ve karşı karşıya gelinmek istenmeyen bir güç olduğu olarak ifade edilmektedir.

5 SONUÇ

Araştırmanın sonucunu oluşturan bu bölümde, elde edilen veriler literatür taramasına bağlı olarak özetlenmiş, araştırmanın önemi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada ele alınan konu "Türkiye'nin 2015 yılından sonra askeri güç kullanımlarının iç siyasete etkisi" bağlamında siyasi partilerin sınır ötesi askeri güç kullanımları ile terör konularına olumlu ve olumsuz görüş bildiren durumların ele alınması olarak bakılmaktadır.

Türkiye, stratejik konumu sayesinde Asya ve Avrupa'yı birbirine bağlayan nadir ülkelerden biridir ve tarihi kültürel çeşitliliği sayesinde Ortadoğu, Kafkaslar, Kuzey Afrika ve Balkanlar gibi birçok coğrafyaya komşudur; ayrıca Ege, Akdeniz ve Karadeniz gibi üç tarafı denizlerle çevrili bir ülkedir. Anadolu, tarih boyunca birçok devlet ve medeniyete ev sahipliği yaparak değişik kültürlerle etkileşim halinde olmuş ve bu sayede Türkiye'nin güvenlik anlayışı dahil olmak üzere birçok alanda belirleyici faktörler oluşmuştur, bu da ülkenin güvenlik, ekonomik ve siyasi politikalarını etkilemiştir.

Çalışmanın ikinci bölümde ele alınan konu Türkiye dış politika ekseninde neler yaptığı nasıl bir yol politikası izlendiğini ifade edilmiştir. Türkiye dış politikasına bakıldığı zaman barışçıl bir yaklaşım ele alınarak ilk etapta batı eksenli ve komşularıyla "sıfır sorun politikası" şeklinde bir politika izlenmiştir. Dış politika, iç politikadan faklı olarak diyalog yapılan ülkenin kültürel varlıklarını gözeterek ülke menfaati içerisinde adımlar atılmasının gerekliliğini ileri sürmektedir. Türkiye bulunduğu coğrafya ekseni içerisinde bakıldığı zaman jeopolitik konum olarak Asya, Avrupa ve Ortadoğu eksenini içerisine alan keşişim noktası olarak önemli bir ülke konumunu ifade etmektedir. Güney hattında yaşanan iç karışıklıklar ve bölgedeki ülkelerin iktidarsız tavrı, bölgesel dış politika ekseninin şartlar ve duruma göre farklılık göstermemesi gerektiği gerçeğini ortaya çıkarmaktadır.

Beşar Esad'a bağlı Rejim güçleri, Suriye'nin Kuzey hattındaki bölgelerde kontrol kaybı yaşaması ve terör örgütlerinin buradaki boşlukları silahlı direnişlerle doldurarak devlet kurma hayalleri, Türkiye'nin sınır güvenliğini ve Gaziantep, Kilis, Hatay gibi şehirleri ile burada yaşayan vatandaşların hayatlarını tehdit etmektedir. Bu durum, küresel devletler ABD ve Rusya'nın kendi çıkarları doğrultusunda bölgedeki terör örgütlerini kullanmaları ve Suriye'nin Kuzeyine yerleşmeleri ile birlikte Türkiye'nin

"sınır ötesi askeri güç kullanımını" zorunlu kılarak dış politikada önemli diplomasi adımları atmasına sebep olmuştur. Bu durum, ülkenin güvenlik, ekonomik ve siyasi politikalarını etkilemektedir.

BM ekseninde 51 madde uyarınca Türkiye'nin bu müdahalelerde haklılığını ortaya koyduğu gözlemlenmiştir. Yine tarihsel süreç içerisinde bakıldığı zaman dış politikada realizm bakış açısı ile devletler arası barışçıl ve ekonomik, sorunların yapısal bir sorunla ele alınması da dış politikanın önemli unsurlarından olmuştur.

Çalışmanın üçüncü ve dördüncü bölümünde yer alan durum ise Türkiye'nin "2015 ve sonrasında sınır ötesi askeri harekatları ile bu harekatların iç siyasete etkileri" olarak ele alınmıştır. Suriye'de başlayan iç savaş neticesinde Türkiye üzerinde terör gruplarının aşırı saldırılarda bulunmaları ve Türk vatandaşlarının can ve mal güvenliklerini tehdit eder hale gelmesi Türkiye'nin 2015 yılında ilk başta Şah Fırat Operasyonu ile başlayan Süleyman Şah Türbesinin Türkiye sınırına taşınması sonrası 2016 yılından Türkiye'de meydana gelen FETÖ hain darbe girişiminden sonra Türk askeri kademesinde önemli değişimler olmuş, bu durum Türkiye'nin askeri gücünün kaybetmesi gibi yorumların oluşmasına sebebiyet vermiştir. Tam bu noktada ilk olarak 2016 yılında başlayan "Fırat Kalkanı Harekâtı", 2017 yılında "İdlib Operasyonu", 2018 yılında "Zeytin Dalı Harekâtı", 2019 yılında "Barış Pınarı Harekâtı" ve son olarak 2020 yılında başlayan ve halen aralıklı olarak devam eden "Bahar Kalkanı Harekâtı" icra edilmiştir.

Türkiye dış politikanın hızlı bir şekilde değişmesi yeni gelişmelerin meydana gelmesi Azerbaycan'ının Dağlık Karabağ savaşının kazanılmasında da etkili rol oynayarak hem askeri hem de yerli ve milli teçhizatın göndermek suretiyle burada da etkili rol üstlenmiş, bunun yanı sıra Libya ile yapılan Deniz Yetki Anlaşmasıyla beraber buraya da asker göndererek, Libya'da yaşanan iç karışıklık ve darbe sırasında halkın seçtiği liderin yanında yer alındığı gösterilerek darbeci Haftere ve Hafteri destekleyen ülkelere kaşı askeri müdahale gücünü 'de kullanmıştır.

Güney sınırımızda yer alan terör sorunu neticesinde ve yaşanan olaylar sonucunda Türkiye'de siyasi aktörler tarafından birtakım karşılıklar bulduğu söylenmektedir. Bölgede yaşanan sorunlar neticesinde gerek mecliste yer alan muhalefet partileri gereksete iktidar tarafı kendi açılarından izlenen politikaları farklı bakış açılarıyla,

farklı yaklaşımlarla savunmuşlardır. Bu doğrultuda iktidar tarafı, izlenen politikaların doğruluğunu savunurken, muhalefet bloğu ise, yapılan operasyonların hatalı olduğu ve Türkiye'ye zarar verdiğini ifade etmiştir. Muhalefet aynı zamanda iktidarın diploması başta olmak üzere birçok alanda hatalı ve eksik bir politika yürütüldüğünden şikâyet etmektedir. Bu durumdan doğan farklılıklar olacağı gibi iktidar açısından olumlu sonuçlarda doğurabilir. İktidar açısından bakıldığında olumlu ve olumsuz görüşleri ele alarak, eksik ve hatalı yanlarını görüp doğru bir politika izleme yolunda önemli adımlar atılabilmektedir.

Geçekleştirilen "sınır ötesi askeri güç kullanımları" sonucunda mecliste yer alan muhalefet partileri içeresinde CHP, İYİ Parti ve HDP yapılan operasyonların hukuka aykırı olduğunu ve sonuçlarının Türkiye için olumlu olmadığını ifade etmişlerdir. İktidar ve muhalefet arasındaki bu görüş ayrılıkları sıklıkla olduğu görülmektedir. İYİ Parti ve CHP gerçekleştirilen operasyonlar neticesinde ülkeye gelen göçmenlerin çoğunun sebebi olarak iktidar partisini görmektedir. Göçmen sorunundan kaynaklı olarak meydana gelen ekonomik, sosyal, kültürel ve demografik yapının ortaya çıkardığı sorunlar neticesinde iktidar kanadını aleyhine suçlayıcı propagandalar gerçekleştirmişler ve halkın mültecilerin üzerinde bir anti bakış açısıyla bakılmasına neden olduğu ifade edilmiştir. HDP ise yapılan operasyonlara tamamen yanlış olduğunu ifade eden açıklamalarda bulunmuş, hükümetin insani suç işlediğini ve başka ülkenin topraklarını işgal etmek gibi suçlayıcı söylemlerde bulunulduğu ifade edilmektedir.

Bu bağlamda gerçekleştirilen operasyonlar genellikle iktidar partisi tarafından başlatılsa da muhalefet partileri operasyonlara tepki göstererek iç politikaya etki edildiği söylenebilir. Muhalefet partileri, sınır ötesi askeri güç kullanımlarının sivil kayıplara, insani krizlere, ekonomik sorunlara, askeri kayıplara, neden olduğunu savunurken iktidar ise, ülke menfaati, ulusal güvenliklerini korumak ve terör örgütleriyle mücadele gerekçesiyle operasyonları savunmaktadır. Muhalefet partileri hükümetin gerçekleştirmiş olduğu operasyonları durdurması gerektiğini ve yapılan operasyonların diplomasi yoluyla çözülmesi gerektiğini, insan haklarının ve uluslararası hukuka saygı duyulması gerektiğini vurgularken, hükümet ise yapılan operasyonların ulusal çıkarlar doğrultusunda meşru müdafaa hakkını kullanarak ve uluslararası hukuka uygun olduğunu ifade etmektedir.

Ama genel anlamda yapılan operasyonlar hükümet kanadının aldığı bir karar olması nedeniyle, ülkenin beka sorunları ve ulusal güvenlik sorunları parti ayrımı yapmaksızın vatandaşlar büyük bir kısmı tarafından destek verildiği gözlemlenmiştir.

Yapılan sınır ötesi askeri güç kullanımın başarısında savunma sanayinin önemi büyük olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda ele alacak olursak "milli teknoloji hamlesiyle" gereken adımlar hızlı bir şekilde geçekleşmiş yerli İHA ve SİHA'ların yanında askeri teçhizat ve yerli Tanklar, ATAK Helikopterleri, zırhlı binek araçlar ve bunların ateşli teçhizatları üretilmiş olup savaş uçaklarında kullanılan mühimmatları yerli olarak ASELSAN, HAVELSAN ve ROKETSAN gibi kurumlar kurularak üretilmiştir. Bu gelişmeler ışığında BAYKAR teknoloji grubu ilk İnsanız Savaş Uçağını uçurarak Türkiye ve dünya tarihinde önemli bir yere sahip olmuştur. Türkiye dış ve iç politikada etkili olma adına yerli olarak geliştirilen teçhizatlarla gereken hamleleri yaparak Güney sırında terör unsurların karşı müdahalelerde bulunmuştur.

Sonuç olarak bakıldığı zaman, Türk savunma sanayi iç politikada önemli bir yere sahip olup, iktidar açısından diğer muhalefet partilerine karşı bir koz olarak kullanıldığı görülmektedir. Savunma sanayi projeleri hem milli güvenliğin sağlanması hem de ekonomik kalkınmanın desteklenmesi açısından büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle Türk savunma sanayi hem iç politikada hem dış politikada hem de ekonomik kalkınma açısından yakından takip edildiği söylenebilmektedir.

Çalışmanın son bölümünü tamamlayan dördüncü bölümde ise siyasi partilerin yapılan sınır ötesi askeri müdahalelerin iç siyasette nasıl bir etki ortaya koydukları ve seçim beyannamelerinde geçmişten günümüze terör konusunda nelere değindiklerini ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan seçmene nasıl yansıdığını geniş bir bakış açısıyla ifade edilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın oluşturma sürecini ortaya koyan bu bölüm bu tür bir araştırmanın daha önce yapılmadığı düşünülerek önem arz etmektedir. İktidar Türkiye'nin dış politikada meydana gelen olaylar karşısında her zaman pozisyonunu almış ve Türkiye'nin çıkarları ekseninde hareket edildiğini beyan etmişlerdir.

AKP iktidara geldikleri günden bu tarafa terör ve ter unsurlarına karşı cephe almış gerekli askeri müdahalelerin yapıldığını her platformda dille getirmişelerdir. AKP 20 senedir iktidar olma şansını elinde bulundurmuş ve halkın ekseriyetinde ve halkın

hoşuna giden siyasi politikalar ürettiğini kazandıkları seçim sonuçlarından takip edilmektedir. Son zamanlarda meydana gelen küresel çapta yaşanan siyasi buhranlar doğrultusunda ve "Arap Baharı"nın yaşattığı sorunlardan dolayı AKP zor bir sürecin içinden geçtiği ifade edilmektedir. Bu unsurlara bakıldığı zaman göç sorunu, küresel çapta yaşanan Covid-19 salgınının getirdiği tedarik sorunlarıyla birlikte meydana gelen ekonomik, enerji, hayat pahalılığı gibi görünen sorunların yanı sıra Güney komşumuz alan Suriye'de yaşanan iç savaş ve buralarda etkili olan terör unsurlarının Türkiye'yi tehdit etmesi Türkiye'nin kendi sınır hatlarında yeni önleyici politikalar aldığını ifade edilmektedir.

Muhalefet partileri, iktidar partisinin yanlış politikalarına karşı çıkarak halkın desteğini kazanmaya çalışırken, sınır ötesi askeri müdahaleler sonucunda meydana gelen göçmen sorunları, ekonomik ve sosyal sorunları iktidar aleyhine kullanmaktadır. CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu da son katıldığı bir dijital programda buralarda yapılan operasyonların yanlış olduğunu ifade etmiş ve TBMM'deki tezkere oylamasında hayır oyu kullanarak barışın hüküm sürmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca bu durumun ülkenin, güvenlik, ekonomik ve siyasi politikalarını etkilediğini ifade etmiştir (Habertürk, Erişim Tarihi: 27.08.2022).

Mecliste yer alan bir diğer muhalefet partisi olan MHP, Cumhur İttifakı içerisinde yer almasından dolayı AKP ile teröre karşı ortak tavır içerisinde güçlü duruş ve terörü sınır dışında bitime politikası içerisinde yer alarak tavrını netleştirmiş, bu hususta yerel siyasette ve son yapılan seçimlerde bu tutumun kabul gördüğünü görerek halk nezdinde olumlu sonuçların olduğu gözlemlenmiştir. MHP, 2002 ve 2023 yılında terör ve unsurlarına karşı her zaman karşı olduğu seçim beyannamelerinde gözlemlenmiştir.

Meclise girme hakkına sahip olan bir diğer partide HDP, diğer partilerden ayıran özellik terör ve teröristlerin kayrılmasında etkili bir rol oynaması ve bu tür illegal oluşumların parti olarak yanında yer aldığı gözlemlemiş, bu durum halk nezdinde HDP'yi teröristlere destek veren bir parti olarak görerek meşruluğunun sorgulanmasına neden olmuştur. HDP hükümetin gerçekleştirdiği sınır ötesi askeri müdahaleleri kınayan açıklamalara yaparak oradaki terör unsurları olan YPG/ PYD'yi meşru gören söylemler içinde yer almış hatta oradaki terör unsurlarının askeri güç olarak tanımlandığı yapılan açılamalarında görülmektedir. HDP seçim beyannamesine bakıldığı zaman teröre karşı hiçbir söz söylememiş, kendini Kürt kökenli

vatandaşlarının temsilcisi olarak ifade etmektedir. Yapılan son seçimlerde Doğu ve Güneydoğuda aldığı oylar bunun yanında Ege ve Marmara'dan millet vekili çıkararak meclise girmiştir. HDP genellikle Kürt seçmemin oylarını alarak %10'lük barajı geçtiği gözlemlenmiştir.

Genel olarak bakıldığı zaman iktidarın yaptığı politikalar ekseriyetini koruyarak ve oy oranlarını her seçimde attırarak kazandığını görmekteyiz bu durum son zamanlarda yaşanan ekonomik sorunlar nedeniyle düşüş eğiminde olsa da yapılan yeni politikalar ve başarılı sınır ötesi askeri müdahalelerin sonucunda ve yine MHP ile birlikle Cumhur ittifakı içerisinde yer almaları, iktidarın güçlü politikalar sergilemesine neden olmaktadır. Muhalefet açısından bakıldığı zaman son zamanlarda ekonomik, göçmen ve terör sorunu üzerinden etkin bir politika izlediği ve iktidar partisine yoğun propaganda yaptığı gözlemlenmiştir.

Yapılan tez çalışmasındaki alanla ile ilgili olarak araştırma yapmak isteyenler, konunun güncel olması ve değişken göstermesi sebebiyle net bir sonuca ulaşma konusunda güçlük çekilebilmektedir. Bu gelişmelerden dolayı siyasi aktörler ve sivil mekanizmalar olmaksızın iktidar ve muhalefet partileri olarak ortak bir yaklaşımla "Türkiye'nin çıkarları ve menfaatleri" bilinci oluşturulmalıdır. Ayrıca iktidarın dönemsel politikaları dışında Türkiye'nin uluslararası arenada sınır haklarını koruyacak, savunacak, orta ve uzun vadeli politikalar belirlenmelidir. Bu doğrultuda izlenecek olan politikalar son dönemlerde proaktif bir dış politika anlayışı ile etki alanını genişleten Türkiye'nin, bölgede daha etkin olması ve küresel ölçekte dengeleri değiştiren konuma geçmesini kolaylaştırılacağı yapılan bu tez çalışmasında ön görülmüştür.

KAYNAKÇA

"5 Soruda Türkiye'nin Afrin'e Yönelik Zeytin Dalı Harekâtı", BBC News Türkçe, https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-42766283, (Erişim Tarihi: 30.05.2020)

"Fırat Kalkanı Harekâtı", Kara Kuvvetleri Komutanlığı, https://www.kkk.tsk.tr/firat-kalkani.aspx, (Erişim Tarihi: 26.07.2021).

"Türkiye, Suriye'ye Zeytin Dalı Harekâtı hakkında nota verdi", Anadolu Ajansı, https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/turkiye-suriye-ye-zeytin-dali-harekati-hakkinda-notaverdi/1037024(Erişim Tarihi: 20.08.2020).

Acar ve Pekcandanoğlu (2022). Tarsus Üniversitesi *"Türkiye'nin Uluslararası Askeri Hareketleri Deneyimi ve Terörle mücadele Askeri Kapasitesi"*, cilt.3, sayı.11.

Acet İnce, G.S. (2020). "Uluslararası Hukuk Bağlamında Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı ve Barış Pınarı Harekatları". *İşletme Yönetim Bilimleri Dergisi.* 1(1), 65-92.

ACET, s. 75.

Acun, C. Keskin, B. (2016). *PKK'nın Kuzey Suriye Örgütlenmesi: PYD- YPG.* SETA Rapor

AK Parti. (2015) Adalet ve Kalkınma Partisi seçim beyannamesi. Erişim adresi: https://www.akparti.org.tr/parti/dosya-arsivi/

AK Parti. (2018). Adalet ve Kalkınma Partisi seçim beyannamesi. Erişim adresi: https://www.akparti.org.tr/parti/dosya-arsivi/

AK Parti. (t.y.). Adalet ve Kalkınma Partisi parti programı. Erişim adresi: https://www.akparti.org.tr/parti/parti-programi/

Aksar, Y. (2005). Uluslararası Ceza Mahkemesi ve Uygulamalarına Genel Bir Bakış, *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi,* Cilt: 1, No: 3, s. 1 – 14.

Aral, B. (2013) Birleşmiş Milletler Uluslararası Hukuk, *SERA Yayınları*, s. 72

Arel, E. (2007) *Asimetrik Saldırı Savaşları, Siyaset ve Uluslararası Hukuk, Uluslararası İlişkiler*, Cilt: 4, Sayı: 14, s. 53

Aras, B., Toktaş, Ş., Kurt, Ü. (2010). Araştırma Merkezlerinin Yükselişi: Türkiye'de Dış Politika ve Ulusal Güvenlik Kültürü. Ankara: *Seta Yayınları.*

Arı, Tayyar. (2002). Uluslararası İlişkiler Teorileri: Çatışma, Hegemonya ve İş birliği. *İstanbul: Alfa Yayınları.*

Arı, Tayyar. (2013). Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika. *Bursa: MKM Yayınları.*

Aselsan. (2021). Hakkımızda. Biz kimiz? Erişim Adresi: https://www.aselsan.com.tr/tr/hakkimizda#:~:text=T%C3%BCrk%20Silahl%C4%B1%20Kuvvetleri'nin%20haberle%C5%9Fme,da%20(B%C4%B0ST)%20i%C5%9Flem%20g%C3%B6rmektedir. Erişim Tarihi: 02.05.2022

Asker, A., & Özalp, A. (2019). Devletin Güvenlik Politikalarında Siber İstihbaratın Rölü ve Önemi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Entirüsü Kamu Yönetimi Dergisi*, 1-12.

Aslan, G. (2003). Milletlerarası Hukuk, *Beta Yayıncılık, İstanbul*

Aydın, K. ve Hanasağası, U. B. (2017). Sosyoloji ve Siyasal Araştırmalarda Karşılaştırmalı Yöntem. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 33: 57-86.

Aydın, M. (1996). Uluslararası İlişkilerde Yaklaşım, Teori ve. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi,* 51 (01)

Aydın, M., Akgül Açıkmefie, S., Ereker, F., & Dizdaroğlu, C. (2012). Strateji ve Güvenlik. Eskişehir: *Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları*

Aydın, Mustafa. (1996). "Uluslararası İlişkilerde Yaklaşım, Teori ve Analiz", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*. Cilt 51, No.1, 71-114.

Ayman, G. (2001). Neo- Realist Bir Perspektiften Soğuk Savaş Sonrası Yunan Dış Politikası: Güç, Tehdit ve İttifaklar. *Ankara: Stratejik Araştırma ve Etütler Milli Komitesi (SAEMK) Yayınları.*

Babur, M. (2021). Bir Temsil Alanı Olarak Türkiye'de Düşünce Kuruluşları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 23 (1), 1-19.

Baklacıoğlu, N.Ö. (2014). "Uluslararası İlişkiler Disiplininde Dış Politika Analizinin Gelişimi", içinde Faruk Sönmezoğlu ve Özgür Erler Bayır (eds.), *Dış Politika Karşılaştırmalı Bir Bakış, İstanbul: Der Yayınları*. 65-66.

Balcı, A. (2007). *"Diskors ve Pratik Olarak Dış Politika",* Uluslararası İlişkiler. Cilt 4 sayı 15, 67-87.

Başeren, S. (2003). Uluslararası Hukukta Devletlerin Münferiden Kuvvet Kullanmalarının Sınırları, Ankara*: Ankara Üniversitesi Basım Evi.*

Başeren, S.H. (1998). Ege'de Ada, Adacık ve Kayalıkların Uluslararası Antlaşmalarla Tayin Edilen Hukuki Statüsü içinde Ege'de Temel Sorun: Egemenliği Tartışmalı Adalar, Ankara, *Türk Tarih Kurumu*, 82-130.

Bayraktar, B. (2019). *Suriye İç Savaşı Açısından Zeytin Dalı (Afrin) Harekâtı*. Bilge Strateji. 20(11), 51-65.

BBC. (2018). "*Pentagon: ABD Savunma Bakanı Mattis Türkiye'den IŞİD'e Odaklanmasını İstedi." Pentagon: ABD Savunma Bakanı Mattis Türkiye'den IŞİD'e Odaklanmasını İstedi*- BBC News Türkçe (Erişim Tarihi: 02.09.2022).

BBC. (2019). *"Barış Pınarı Harekâtı Dünyadan Tepkiler".* https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-49991916 (Erişim Tarihi: 28. 09. 2022).

Beach, D. (2012). *Analyzing Foreign Policy. London: Pelgrave Macmillan,*

Birdişli, F. (2017). Teori ve Pratikte Uluslararası Güvelik: Kavram, Teori, Uygulama (3.Baskı b.). Ankara: *Seçkin Yayıncılık.*

Campbell, D. 2013). "Chapter 12: Post-Structuralism", *in T. Dunne, M. Kurki and S. Smith (eds.). International Relations Theories: Discipline and Diverstiy. New York, Oxford University Press*, 223-246.

Carlsnaes, W. (2003). "Foreign Policy", *in Walter Carlsnaes, Thomas Risse, Beth A Simmons (eds). Handbook of International Relations. London:* New Delhi.

Caşın, M. H. (1993). *Çağdaş Dünyada Uluslararası Güvenlik Stratejileri ve Silahsızlanma. İstanbul:* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi Ana Bilim Dalı.

Caşın, M. H. (1993). *Çağdaş Dünyada Uluslararası Güvenlik Stratejileri ve Silahsızlanma. İstanbul:* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi Ana Bilim Dalı

CHP, (2015). Cumhuriyet Halk Partisi *2011 Genel Seçim Bildirgesi*. CHP. (2015).

CHP'li Altay'dan Mehmetçik'e lejyoner ayıbı. https://www.aksam.com.tr/siyaset/chpli-altaydan-mehmetcike-lejyonerayibi/haber-1034882 Erişim Tarihi: 18.06.2021

Cumhuriyet Halk Partisi 2015 haziran seçim bildirgesi. CHP. (2018). *Cumhuriyet Halk Partisi 2018 Genel Seçim Bildirgesi.*

Dalar, M. (2016). *"BM Güvenlik Konseyinin Suriye Krizindeki Tutumu"*, (Ed. TAŞDEMİR, Fatma) Suriye Çatışma ve Uluslararası Hukuk, Nobel, Ankara, 2016, 9

Dedeoğlu, B. (2003). Uluslararası Güvenlik ve Strateji. İstanbul: *Derin Yayınları*

Demir, E. (2021). *Türkiye'nin Suriye Politikası Bağlamında TSK'nın Suriye'deki Sınır Ötesi Askeri Hareketlerinin Nedenleri ve Sonuçları.* İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü.

Demirel, G. (2017). *Terör Örgütlerinin Kimlik İnşasında Etkisi: PYD- YPG ve Suriye'de Kürt Kimliği.* Ulisa: Uluslararası Çalışmalar Dergisi. 1(1), 25- 41.

Dınstein, (2001). Yoram. "War Aggression, and Self Defense", *Cambridge University Press*

Duran, B. ve Ulutaş, U. (2017). *Türkiye'nin DEAŞ'la Mücadelesinin Kritik Dönemeci: Fırat Kalkanı Harekâtı.* Türk Dış Politikası Yıllığı 2016.

Düzgit, S. (2019). "*Avrupa Birliği-Türkiye İlişkilerine Post-yapısalcı Yaklaşım: Almanya Örneğinde Dış Politika ve Söylem Analizi"*, Uluslararası İlişkiler. Cilt 8, Sayı 29,

Efegil E. ve Rıdvan K.(2012). (eds.), *Dış Politika Teorileri Bağlamında Türk Dış Politikasının Analizi*, Ankara: Nobel Yayınevi, 271-288.

Efegil, E.(2012). *Dış Politika Analizi: Ders Notları.* Ankara: Nobel Yayın.

Ekşi, M. (2018). Türk Dış Politikasının Ultimo Ratiosu: Yumuşak Güçten Sert Güce Türkiye'nin Suriye Politikası, *Karadeniz Araştırmaları Balkan, Kafkas, Doğu Avrupa ve Anadolu İncelemeleri Dergisi*, s. 72.

Ekşi, M. (2018). "Türk Dış Politikasının Ultima Ratiosu: Yumuşak Güçten Sert Güce Türkiye'nin Suriye Politikası". *Karadeniz Araştırmaları*, 15(60): 71-99).

Emeklier, B. (2011*). "Uluslararası İlişkiler Disiplininde Epistemolojik Paradigma Tartışmaları: Post pozitivist Kuramlar"*, Bilge Strateji. Cilt 2, Sayı 4, 139-184.

Erdoğan, Ş. ve Deligöz, E. (2015). Irak Şam İslam Devleti (IŞID) : *Gücü ve Geleceği, Savunma Bilimleri,* 14 (1), 5-37.

Erler, B. ve Sönmezoğlu, F. (2014). "Dış Politika Analizinde Temel Öğeler", Özgün Erler Bayır ve Faruk Sönmezoğlu (eds.) *Dış Politika Karşılaştırmalı Bir Bakış İçinde. İstanbul: Der Yayınları*, 5-44.

Ereker, F. (2013). "*Dış Politikayı Analiz Etmek: Dış Politika Analizinde Yapan-Yapı Sorunu"*, Uluslararası İlişkiler. Cilt 9, Sayı 36, 45-71.

Erkmen, S. (2012). *"Suriye'de Kürt Hareketleri".* ORSAM. Rapor No: 127. https://www.orsam.org.tr//d_hbanaliz/Analiz_127_tr.pdf (Erişim Tarihi: 17. 09. 2022).

Erkmen, S. (2012). *"Türkiye ve Suriyeli Kürtler: Güven Bunalımı Tıkanmışlık ve Bir Arada Yaşama".* ORSAM. 4(47), 18-29. https://orsam.org.tr//d_hbanaliz/2serhaterkmen.pdf (Erişim Tarihi: 18.09. 2022).

Evre, B. (2007). *"Bir Düşünüş Biçimi Olarak Postmodernizm ve Temel Parametreleri"*, Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi. (13; 1-23.

Evrensel 03 Haziran 2022 04:44 *Siyasi Partiler Yorumladı: Savaş Narasıyla İktidarı Koruma Operasyonu*. E.T 27.04.2023

Fethiye K. (2020*). Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı Harekatının Uluslararası Hukuk Açısından Meşruluğu.* Ankara Üniversitesi.

Fırat, M. Kürkçüoğlu, Ö. (2001). "Sancak (Hatay) Sorunu", Türk Dış Politikası(1918-1980), Baskın Oran (der), Cilt I, s. 137, *İletişim Yayınları, İstanbul*,

Gözen, R. (2009). *İmparatorluktan Küresel Aktörlüğe Türkiye'nin Dış Politikası*. Ankara: Palme Yayınları.

Güleç, G. M. (2012), http://www.tuicakademi.org/index.php/bolgeler/ortadogu/3122-arapbahari-nedir, Erişim: 01.07.2014

Güleç, Merve Gülçin, "Arap Baharı Nedir?", TUİÇ Akademi, 2012, http://www.tuicakademi.org/arap-bahari-nedir/, (E.T: 15 Nisan 2020).

Gün, Ç. (2014). *Ulusal Güvenlik Politikalarının Belirlenmesinde İstihbaratın Rolü ve Önemi.* Ankara: Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Bilimleri Ana Bilim Dalı

https://www.haberturk.com/son-dakika-haberi-chp-tezkereye-hayir-diyecek-3233486 (Habertürk, E.T 27.08.2022).

Harp Akademileri, Türkiye, Suriye İlişkilerinin Dünü, Bugünü, Yarını, *Harp Akademileri Komutanlığı Yayını* İstanbul 1994, s.73

Hasanoy, A. (2012). Jeopolitik. İstanbul: *Babıali Kültür Yayıncılığı.*

Haşıl, H. (2020). "*Barış Pınarı Harekâtı ve Normalleşme Süreci"*. ORSAM. 11(91), 80-83.

HDP Parti Tüzüğü. (2014). *Halkların Demokratik Partisi Parti Tüzüğü*. Erişim adresi: https://www.hdp.org.tr/tr/parti-tuzugu/10/

HDP Seçim Bildirgesi. (2018). *Halkların Demokratik Partisi 2018 seçim bildirgesi.*

Hill, C.(2003). *The Changing Politics of Foreign Policy.* New York: Palgrave MacMillan.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Şah_Fırat_Operasyonu

https://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/_Article/pg_Article.aspx?Id=2a0e4e31- 1a6d-4d65-9074-cc8b7097d0f6 (Erişim Tarihi: 29.05.2020

https://www.gazeteduvar.com.tr/davutoglundan-putine-cagri-suriye-rejimini-ikna-et-haber-1577928

https://www.voaturkce.com/a/babacan-ın-deva-partisi-dini-kutsallarımızı-siyasete-malzeme-etmeyeceğiz-/5324519.html

https://www.aa.com.tr/tr/politika/saadet-partisi-genel-baskani-karamollaoglu-en-tehlikeli-tuzak-kurt-ve-turk-dusmanligidir/1041032

https://www.voaturkce.com/a/sinirotesi-operasyonlara-kurt-partilerinden-tepki/6843271.html

Hürriyet Kelebek, (2015). Işid (Daeş,Daeş,Daiş) Nedir? Nasıl Ortaya Çıktı? El Bağdadi kimdir?, Erişim tarihi: 04 Şubat 2020. https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/isid-daes-deas-dais-nedir-nasil-ortaya-ciktiel-bagdadi-kimdir-29600590

İçişleri Bakanlığı, (2017). Türkiye'nin Deaş İle Mücadelesi, Erişim tarihi: 07 Şubat2020https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/IcSite/strateji/deneme/YAYINLAR/%C4%B0%C3%87ER%C4%B0K/deas%CC%A7%20frans%C4%B1zca.pdf

İlhan, S. (2002). Jeopolitik Kavramı ve Unsurları. *Avrasya Dosyası Dergisi*, 8(4), 318-322.

İnan, K. (2004). Dış Politika (5.Baskı). *İstanbul: Timaş Yayınları*.

İşyar, Ö.G (2013). *Karşılaştırmalı Dış Politikalar: Yöntemler-Modeller-Örnekler ve Karşılaştırmalı Türk Dış Politikası*, 2. Baskı, Dora Yayıncılık.

İYİ Parti Programı, (t.y.). İYİ Parti parti programı, Erişim adresi: https://iyiparti.org.tr/storage/img/doc/iyi-parti-guncel-parti-program.pdf,

İYİ Parti. (2018). 30 Mayıs 2018 seçim beyannamesi "Milletimizle Sözleşme"

Kaarbo, J.(2008). "*Coalition Cabinet Decision Making: Institutional and Psychological Factors"*, International Studies Review. 10 (1), 57–86.

Karabulut, B. (2005). Strateji, Jeostrateji, Jeopolitik. Ankara: *Platin Yayınları*

Karakaya, İ. (2019). Türkiye'nin Işid ile Mücadele Politikası, *Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,* 38 (1), 1-10

Kardaş, Ş. (2011), "Türk Dış Politikasında Eksen Kayması Mı?" Akademik Orta Doğu, cilt 5, sayı 2.

Kardaş, T. ve Ramazan E. (2014). "Post-Yapısalcılık ve Uluslararası İlişkiler", Ramazan Közen (ed.), Uluslararası İlişkiler Teorileri içinde. *İstanbul: İletişim Yayınları*. 379-404.

Kaya, F. (2008). Birleşmiş Milletler Sistemi'nde Kuvvet Kullanmama İlkesi ve Meşru Kuvvet kullanımı, USAK Uluslararası hukuk Notları, http://www.turkhukuksitesi.com, (E.T 01.09.2008).

Keskin, B. Ve Acun, C. (2016). *PKK'nın Kuzey Suriye Örgütlenmesi PYD-YPG*, SETA, 1. Baskı, Sayı: 61, s. 9.

Kibaroğlu, M. (2006). *"Kitle İmha Silahları ile Terör kıyametin Yeni Eşiği Mi?",* Avrasya Dosyası, Cilt:12, Sayı:3, ASAM, s.119-139

Köylü, M. (2018). *"Suriye, PYD/YPG Yapılanması ve Zeytin Dalı Harekâtı"*, ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi, S. 11, 80.

Kurt. V, (2015). *Türkiye'nin Suriye Politikası ve Şah Fırat Operasyonu*. Seta Perspektif. 91.

Kürkçüoğlu, Ö. (2001). Arap Devletleriyle İlişkiler: Irak ve Suriye'yle Sorunlu İlişkiler, *Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar,* C. I, İstanbul, s. 137.

Marshall, G. (1999). Sosyoloji Sözlüğü (O. Akınhay ve D. Kömürcü, Çev.). *Ankara: Bilim ve Sanat.*

MHP Seçim Beyannamesi. (2011). MHP Seçim Beyannamesi 2023'e Doğru Yükselen Ülke Türkiye Sözleşmesi. *Milliyetçi Hareket Partisi Seçim Beyannamesi*. Erişim adresi: https://www.mhp.org.tr/usr_img/_mhp2007/kitaplar/MHP_2011_SecimBeyannamesi.pdf

MHP Seçim Beyannamesi. (2018). 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimi Beyannamesi. *MHP 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçim Beyannamesi*. Erişim adresi: https://www.mhp.org.tr/usr_img/_mhp2007/kitaplar/24haziran2018_secim_beyannamesi_t am_web.pdf

Millî Savunma Bakanlığı, a.g.e, 36-37

Neack, L. (2003). *The New Foreign Policy: U.S. and Comparative Foreign Policy in the 21st Century.* Lanham: Rowman &Littlefield.

Neack, L. (2008). *The New Foreign Policy: Power Seeking in a Globalized Era (New Millennium Books in International Studies).* Second Edition Edition. Maryland: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.

Oran, B. (2001). *Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*. 2. Cilt, İstanbul: İletişim.

Ortak Politikalar Mutabakat Metni, (OPMM), 2023.

Özbudun, E. (2011). Otoriter Rejimler, Seçimsel Demokrasiler ve Türkiye, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Özbudun, E. (2011). Parlamento Kararları ve Yasama Meclislerinin İçtüzükleri, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 36, Sayı: 1-4, s.3-26.

Özcan, G. (2014). *"Dış Politika Analizi" Evren Balta (Ed.). Küresel Siyasete Giriş: Uluslararası İlişkilerde Kavramlar, Teoriler, Süreçler içinde.* İstanbul: İletişim Yayınları.323-49.

Özçelik, N. Acun, C. (2018). *Terörle Mücadelede Yeni Safha: Zeytin Dalı Harekâtı.* SETA Rapor. https://setav.org/assets/uploads/2018/04/Rapor_TEM.pdf (Erişim Tarihi: 21.09.2022).

Özçelik, N. (2021) *Kriter Dergisi*, s.55

Özer, A. (2016*). Kabuk Devlet IŞİD. F. Taşdemir (Ed.). Suriye, Çatışma ve Uluslararası Hukuk içinde*. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2016, 253- 277.

Özkan, B. (2014). *"Turkey, Davutoglu and the Idea of Pan-Islamism",* Survival. 56:4, 119-140.

Öztop, F. A. (2019). "*Devlet-içi Çatışmalarda Üçüncü Taraf Aktörler: Suriye İç Savaşında Türkiye'nin Rolü"*. Akademik Bakış. 25(13), 103- 131.

Öztürk, O. M. (2004) *Dış Politikada Kriz Yönetimi.* Ankara: Odak Dağıtım Plano ve Olton, 1988: 6).

Pınar, L. (2018). *Türkiye'nin Savunma Sanayi Alanındaki Gelişiminin Türk Dış Politikasına Olan Etkisi*. Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches. 7 (4), 2344-2357.

Polat, D. Ş. (2020). Türkiye'nin Suriye'nin Kuzeyindeki Askerî Harekâtının Amaçları ve Sonuçları. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 16 (33), 53-96

Sarıbay, A. Y. (1998), Siyaset, Demokrasi ve Kimlik, *Asa Kitapevi, Bursa.*

Sekmen, Z.S (2018). "*Türkiye'ye Yönelik Değişen ve Derinleşen Tehditler: Suriye ve Irak'ta Kökleşen Daeş Terörü*" (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*),* Eskişehir Osmaniye Üniversitesi Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir,

Seren, M. (2017). Stratejik İstihbarat ve Ulusal Güvenlik. *Ankara: Orion Kitapevi.*

Sevin, İ. (2017). Küresel Güvenliğin Değişken Yapısı ve Terör Örgütleri Üzerine Etkisi: DEAŞ Terör Örgütü Örneği, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* Y.2019, C.24, S.4, s.969-987

Siyasal İletişim Süreci ve Siyasal Mesaj Stratejileri, Taner Taşmurat, 2019, Nosyon: Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi- Nosyon: International Journal of Society and Culture Studies 2019, 2, 64-79

Sönmezoğlu, F. (2005). *Uluslararası İlişkiler Sözlüğü*. İstanbul: Der Yayınları.

Sönmezoğlu, F. (2011). *İki Savaş Sırası ve Arasında Türk Dış Politikası,* Der Yayınları, İstanbul

Sönmezoğlu, F. (1985). *Ansiklopedik Politika Sözlüğü.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Sönmezoğlu, F. (2012). *Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi.* İstanbul: Der Yayınları.

Şenol, Y, (2021), *Terörle Mücadelede Sınır Ötesi Operasyonlar: Türkiye'nin Kuzey Suriyede'deki Operasyonları* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

T.C DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, *Türkiye'nin Uluslararası Toplumun Terörle Mücadele Çabalarına Katkıları*,2022

T.C. İçişleri Bakanlığı. (2017). *Güvenlik terimleri sözlüğü. Ankara:* Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı Yayınları

Taşdemir, F. (2005). Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Ülkeleri Dışında Münferiden Kuvvete Başvurma Yetkisi (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*

Tayfur, F. (2012). "*Dış Politika", İçinde (ed. Atila Eralp) Devlet ve Ötesi: Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramlar"*, İstanbul: İletişim Yayınları, 85

Tayfur, M.F. (2006). *"Dış Politika", Devlet ve Ötesi: Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramlar*, İkinci Baskı, Derleyen: Atila Eralp, İletişim Yayınları, 73-106.

Terzioğlu, S. S. (2018). "*Uluslararası Hukuk Açısından Fırat Kalkanı Harekatının Meşruluğu Sorunu".* TBB Dergisi. 134, 587- 638.

TRT Haber. (2018). Yurt İçindeki Terörist Sayısı İlk Kez 200'ün Altına Düştü. https://www.trthaber.com/haber/gundem/yurt-icindeki-terorist-sayisi-ilk-kez-200un-altina-dustu609977.html. Erişim Tarihi: 28.04.2022

Tokgöz, O. (2014). Siyasal İletişimi Anlamak. *İmge Kitabevi*, Ankara

Turaman, O., ve Çelik, A. (2018). Türkiye ve ABD'nin Ortadoğu Dış Politikası: Irak ve Suriye Örnekleri Üzerinden Çatışan ve Örtüşen Değerler İkilime, *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,* 8 (1), 116-138

Türköz, Ş. (2016). "Küresel Terörizm Sorununa Güvenlik Perspektifli Bir Yaklaşım", *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilim Dergisi.*

Tüter, M. (2021). *"Güvenlik Kültürü Ve İç Politikaya Etkileri Bağlamında "Mavi Vatan" Kavramı Ve Türkiye'nin Doğu Akdeniz Politikası*" (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çankırı.

Uçan, H. (2009). "*Modernizm/Postmodernizm ve J.Derrida'nın Yapısökümcü Okuma ve Anlamlandırma Önerisi",* Turkish Studies. Volume 4/8 2283-2306.

Ünal, B. ve Kaya, E. (2014) *Suriye'nin Kuzeyindeki PYD Yapılanması ve Türkiye, Orta Doğu'da Değişim ve Türkiye*.

VOA. (2016). *Rusya'dan Türkiye'ye "Uluslararası Hukuk" Uyarısı* (amerikaninsesi.com) (Erişim Tarihi: 01.09. 2022).

Wendt, A. (1992). *"Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics"*, International Organization. Vol. 46, No. 2, 391-425.

Yeşiltaş, M. (2015) *"İç Savaşa Komşu Olmak Türkiye'nin Suriye Sınır Güvenliği Siyaseti"*, SETA, http://file.setav.org/Files/Pdf/20150827110513_sinirguvenligi.pdf (Erişim Tarihi: 28.10.2019)

Yeşiltaş, M. Seren, M. Özçelik N. (2017). *Fırat Kalkanı Harekâtı: Harekatın İcrası, İstikrarın Tesisi ve Alınan Dersler*. SETA Rapor. https://setav.org/assets/uploads/2017/10/R91_FKA.pdf (Erişim Tarihi: 15. 09. 2022).

Yorum: *İç Politika Aracı Olarak Dış Politika*: https://www.dw.com/tr/yorumi%C3%A7-politika-arac%C4%B1-olarak-d%C4%B1%C5%9F-politika/a54993546 Erişim Tarihi: 14.06.202

Yılmaz, M. (2020). ABD'nin Ulusal Güvenlik Strateji Belgeleri Üzerinden Amerikan Stratejik Kültürünün Nitel Analizi. *Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*

Yılmaz,T. ve Şahin, M. (2004). Orta Doğu Siyasetinde Suriye, Ankara

Yılmaz, Y. (2018). Siyasal İletişim ve Yeni Medya İlişkisi: Zeytin Dalı Harekâtı Sürecinde Siyasal Parti Liderlerinin Twitter Kullanımlarının Analizi. *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.*

Zehfuss, M. (2004). *"Introduction" in Constructivism in International Relations: The Politics of Reality*. Cambridge: Cambridge University Press

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

ORCID	0000-0003-3194-6379
Adı Soyadı	ALİ AVŞAROĞLU
Doğum Yeri	Şabanözü/ ÇANKIRI
Doğum Tarihi	10.10.1993

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

ÜNİVERSİTE	ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
FAKÜLTE	İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ
BÖLÜM	KAMU YÖNETİMİ

YÜKSEK LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Enstitü	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

İLETİŞİM

e-mail	**aliavsaroglu@yahoo.com.tr** / avsarogluali811@gmail.com